

પાંચમી ભક્તિ તીર્થવાચા રૂપ છે. આરંભની દેકે ભાવના દેસ અને કાળને ઉકારેલીને વિકાસ પામે છે. તીર્થનો પ્રદેશ અને પર્વનો કાળ હૃદય ઉપર જે ભાવના જાગ્રત કરે છે, તે ભાવના બીજે પ્રદેશ કે બીજે કાળે થતી નથી. જગતના તીર્થકર્તા અને મહાત્માઓ જે પ્રદેશમાં વિચર્યા હોય અને જે પ્રદેશ તેઓના મોક્ષાગેદબજા સ્થગરૂપ થયો હોય તે પ્રદેશ તીર્થરૂપ ગણાયો છે. તીર્થોના દ્રવ્ય તથા ભાવ બેદો-દ્રવ્ય તીર્થ ગું કામકેરી રહે છે અને તેનાથી ભાવતીર્થ કેટલું ઉપયોગી છે, ભાવતીર્થ તથા દ્રવ્યતીર્થ કોને કહે છે ? ભાવતીર્થની વાચા કૃતી રીતે કરતી કે જેથી આ સર્વ જ્ઞાન મળે. તેમજ વર્તમાન કાળની થતી યાત્રાઓ કેટલે દરજ્જે વિધી માર્ગની ગદાર છે. તેમાં કેવો સુધાગે કરવો વિગેરે ખાસ આ પાંચમી ભક્તિમાં વિસ્તાર પૂર્વક મમજાવવામાં આવેલ છે.

તેવા પવિત્ર પ્રદેશ તરફ ભક્તિરાખતી એ પરમાત્માની જ ભક્તિ ગણાય છે. તે ભક્તિના વિવેચનમાં લેખકે પોતાની પ્રતિબાનો સારો પ્રકાશ પાડ્યો છે.

આ પ્રમાણે પંચવિધા ભક્તિની પ્રાપ્તિ કરનારો આ લેખ શ્રદ્ધાળુ ધાર્મિક સમાજને પરમાત્માની ભક્તિનો પૂર્ણ રીતે પોષક થઈ પડશે; એવી અમારી હૃદ માન્યતા છે. આજ લેખે સમાજને માટે થજા આવશ્યક છે. દેવભક્તિના ખરા સ્વરૂપને સમજવાથી તે તરફ લોકરૂચિ મદા-પૂર્વક પ્રવર્તે એ કાંઈ જેવો તેવો ઉપકાર નથી. જૈન-આગમ ઉચ્ચ સ્તરે પ્રવેશે છે કે, અનુષ્ઠ જ્ઞાનની માર્ગજન ધર્મસાધન છે અને તે ધર્મસાધનનો મૂળ પાયો પરમાત્માથી ભક્તિ છે પરંતુ તે ભક્તિ નિ કામ અને નિરપેક્ષ હોવી જોઈએ. જે ભક્તિ-માત્રા હૃદયમાં એ પચ્ચવિધ ભક્તિનો દિવ્ય બહાર ભરેલો છે, તેનાથી ભંતરશક્તિ પ કામયો દુર ગદે છે અને તેના આત્મા રૂપ અમૂલ્ય દીરાના કમમગ દૂર થવાથી સતોષ, મમતા, શાંતિ અને આનંદરૂપ આત્મ-જ્યોતિના ઉજ્જ્વળ કિરણો પ્રગટ થઈ આવે છે.

વિગેષમાં કહેવાનું કે માંત્રવશાતે, અજ્ઞાનપણથી થયેલ યંકાદિ ગોપોને લઈને જે શ્રદ્ધાની મદદ થયેલ હોય તેને દૂર કરવામા આ લેખ મદદાનુ સાધન-રૂપ થઈ પડશે. આ શ્રદ્ધાના વિદ્વાન લેખકે શ્રીમાનુ મૂળમંદ્રજ મદારાજના શિષ્ય શાંતમૂર્તિ આચાર્ય મદારાજશ્રી વિજયકમળ સૂરીશ્વર મદારાજના શિષ્ય પંચમશ્રી દેવવિજયજી - મદારાજ છે કે જેઓએ ઘણોજ પરિશ્રમ લઈ આ શ્રદ્ધાની યોજના કરી છે. આ લેખના વિદ્વાન લેખકે કરેલો શ્રમ સમાજને અતિ ઉપકારક થયો છે, તેથી અમે આજ રાખીએ છીએ કે હરેક જૈન વાચકવર્ગ આ લેખને આશ્વસન વાંચી તે પ્રમાણે વર્તવા મુશ્કેલ પ્રવલ્ન કરશે તો લેખકનો શ્રમ ફળાર્થ થશે.

અંતે એક બીજી દરજ્જા પત્ર જણાવવા જેવી છે કે આ દેવભક્તિમાત્રા

સમર્પણ.

અનેક સદ્ગુણ સંપન્ન પરમ શાંત ગુરુવર્ય
સ્વર્ગસ્થ શ્રીમદ્ નિઝામકમાળ
મુરીશિરજી મદારાજજી.

આપશ્રીના સરસ હૃદય, શાંત સ્વભાવ, ઉચ્ચ અને ધર્મિય
હવનથી આપશ્રીનું હવન અનુકરણીય હતું. જ્ઞાન
ગુણ પ્રદણ કરવાની તેમજ તેનો જીજ્ઞાસુ સામ
આપવાની આપશ્રીમા ઉન્નત ઇચ્છા હતી.
તેમજ મારા પર અત્યંત મૃપા હતી,

અને એ

મૃપાના બગેજ ન્યાય, સિદ્ધાંત વિગેરે કડિન પ્રવૃત્તિમા
પ્રવેશ કરવા હું સમર્થ થઈ શક્યો. તે
આપશ્રીના અનેક સદ્ગુણો નવા અપૂર્વ
મૃપાના સ્મારક તરીકે

આ

“ દેવભક્તિમાળા ” નામનું પુસ્તક આપશ્રીના
સકલ આત્માને અર્પણ કરી
મારા આત્માને મૃપાર્થ
માનું હું

ભયુ ગિરિ,

દેવવિજયજી.

ॐ नमः

श्रीमद् बुद्धिविजयजी गुरुभ्यो नमः

श्रीमान् बुद्धिविजयજી ગણી (શ્રી મૂળચંદ્રજી મહારાજ) નું

ૐ જીવનચરિત્ર. ૐ

શ્રી વર્તમાનં ચરમં જિનેન્દ્રં
મરસ્વતીં ચ પ્રણિપત્ય મક્તયા ।
ગણેનામુક્તિ વિજયાભિષસ્ય
પ્રવક્તવ્યે સ્વન્યમિદં ચરિત્રમ્ ॥

જૈન દેહમમાં જેઓશ્રી એક પ્રનાથી પુરૂષ થઈ ગયા છે, જેમની કીર્તિ ચારે બાજુએ પ્રસરી રહેલી છે, જેમણે અમરનાદમાં હાંમે સમય રહી આખા શહેર ઉપર મોટો ઉપકાર કરી જૈનોને સ્વધર્મમાં દૃઢ કરેલ છે, તે શ્રીમાન બુદ્ધિવિજયજી ગણી મહારાજ કયા કુળમાં અને કયા સ્થાનમાં મેળેલ છે. તેની અજ્ઞાતા વાચકવર્ગને થાય એ સ્વાભાવિક છે. વાચકવર્ગની વધતી જતી અજ્ઞાતા તૂટ કરવા તથા સ્વપરના ઉપકાર ખાતર શ્રીમાન બુદ્ધિવિજય ગણી । અપર જન્મ મૂલચંદ્રજી) મહારાજશ્રીનું ચરિત્ર લેખપત્રી અને કહેલું રૂઢું શ્રી મહાવીરપ્રભુને તથા સમન્વતી દેવાને નમસ્કાર કરે મુ

શ્રીમાન બુદ્ધિવિજયજી ગણી મહારાજશ્રીને યજ્ઞ, ઇન્દ્ર, દેશમાં શાયાલોકાદ નાનમ આશવાદા. જનિત્વ રુદ્રાદિ ની સાહકમાં થયેલ હતા. તેમના પિતાનું નામ કુંજજી હતું અને તેમની માનુષીનું નામ બકારનાથ હતું. પૂર્વજન્મ રૂઢું જેની તેમની ઉત્તરવળ કીર્તિને જોઈને આ-મે દિક્ષે તેમની મનુષ્ય નામ ર નામ

પાડયું. “પુત્રના લક્ષણ પારણામાંથી જણાય” તે ન્યાય પ્રમાણે બાધ્યા-
વસ્થામાં જ તેઓ રમત-ગમતમાં પોતાના સમોવડીયા મિત્રોમાં અધિ-
કપણ પ્રાપ્ત કરતા હતા, એવું તેમનામાં વીર્ય હતું. માતૃપિતાદિ
કુટુંબ દુઢકમતાનુવાસી હતા. બાઈ મુળચંદે ચૌદ વર્ષની વય થતાં
મુખીમાં સારી રીતે વ્યવહારિક કેળવણી સંપાદન કરી, અને તેજ
ગામમાં લાંબા સમયથી નિવાસ કરનારા એક દુઢીયાના સાધુ પાસેથી
ધર્મ સંબંધી કેટલુંક જ્ઞાન તેમણે પ્રાપ્ત કર્યું. પંચજન તથા માર-
વાડમાં દુઢીયાના સાધુઓ વિશેષ પ્રમાણમાં મળી આવે છે. સંવેગી
સાધુઓનો પરિચય તે ભાગમાં ઘણો ઓછો હોવાથી આ લોકો
પોતાના વિચારો સારા પ્રમાણમાં લ્યાં ફેલાવી શક્યા હતા. બાઈ
મુળચંદ પણ તેજ વિચારોમાં ઉછરેલા હોવાથી, અને તે ગુરુઓના
ઉપદેશદ્વારા વૈરાગ્યભાવ જામત થયેલો હોવાથી સંવત ૧૬૦૨ ની
સાલમાં માતૃપિતાની સંમતિ મેળવી ૧૬ વર્ષની વયે જુદેરાયજી મહારા-
જા પાસે દુઢીયા મતની દીક્ષા અંગીકાર કરી.

શ્રીમાન જુદેરાયજી મહારાજ પંચજનના રહીશ, અને ઘણા
પ્રભાવિત પુરૂષ હતા. તેમના જન્મ પૂર્વે તેમની માતાને એક ફકીર
કનુ હતું કે તમારે એક પુત્ર ઘરો, અને તે નાની વયમાં જ ફકીર
ઘડી જશે અને તે એક મહાત્મા જનશે. તે પછી તે માતાએ એક
પુત્રને જન્મ આપ્યો. તેમણે નાની વયમાં જ દુઢીયા મતની દીક્ષા
લીધી અને તેમનું નામ જુદેરાયજી રાખવામાં આવ્યું. શાઓનું
અવધ, પાડન તથા મનન કરના તેઓથીને જણાયું કે આ પવિત્ર
અર્થમાં મુદ્દપત્તિ બાધવાનું કયન નથી, અને પ્રતિમાજી માનવાના
પાકો છે. માટે આ માન્યતા કરના શુદ્ધ મત જુદા પ્રકારનો હોયો
એકઠો. તેમના ગુરુને આ ચકા પૂછી, પણ તેઓ તેનું નિરકરણ
કરી શક્યા નહિ. આ સમયે દુઢીયા મતનું પ્રાચલ્ય વિશેષ હતું,
અને સંવેગી મતના ઉપદેશકોને તે વિભાગમાં મોટે ભાગે અભાવ
હોવાથી તેઓ કેટલોક વખત તેજ મતમાં રહ્યા, પણ તે દરમિયાન
તેમણે પોતાના મતની પુષ્ટિ કરી. આ સમયમાં બાઈ મુળચંદે

તેમની પાસે દીકરા મદદગાર કરી. શ્રીમાન જીરેશચંદ્રે મૂળચંદ્ર મહારાજને યોગ સમયમાં જળાવી રીધું કે મને આ મનમાં અમુક અમુક શંકાઓ થઈ છે, આજ દીન મુખી તેનો નીકાલ કોઈએ કર્યો નથી. શાસ્ત્રમાં આ કરનાં જુદી જ પ્રકૃપણા છે, અને આ મન બૂત ભરેલો છે. મૂળચંદ્ર મહારાજ પણ જુદામાં યજ્ઞ લીધું અને જાહેરાત હતા, તેથી તેમણે સત્યાસત્યનો નિર્ણય કરવા માંગ્યો. તે મતમાં મોટા ગણના સાધુઓને મુદ્દપત્તિ બાંધવાનું અને પ્રતિમા નહિ પૂજવાનું કારણ પૂછ્યું. વળી તેમણે જળાધ્યું કે મુદ્દપત્તિ બાંધવાથી સંમુચ્છિન્ન છવની ઉત્પત્તિ થાય છે, પ્રમાણ કરનાં તે મોટી રાખવી પડે છે, તેમાં દોરો નાખવો પડે છે અને અન્ય ધર્મીઓમાં અપહાસ્યને પાત્ર થવાય છે. આ વગેરે અનેક દોષો છે. વળી વિષાકસૂત્રમાં મૃગાયુતના અધિકારમાં જાતમસ્વામીને મુદ્દપત્તિ બાંધવાનું કહેવામાં આવે છે. જો મુદ્દપત્તિ બાંધવાની પ્રથા પ્રચલિત હોત તો મુદ્દપત્તિ બાંધી એમ કહેવાનું પ્રયોજન ન રહેત. વળી પ્રતિકભણા બગાડું, છાંક કે જોડકાર આવે ત્યારે સાધુએ મુખ આગળ મુદ્દપત્તિ રાખવી એવો આદેશ છે. જો મુદ્દપત્તિ બાંધી જ હોત તો આમ કહેવાનું કોઈ પણ કારણ હોત નહિ.

વળી પ્રાંતમાણની ગાળતમા રાત્રાત્ર, ભગવતીશ, છવાભિ ગમ, ઉપાસગદશાન વગેરે અનેક નૃત્યામા પાડે છે. તેમણી શા માટે પ્રતિમાઓ ન માનવી? આવી તેમની શકાઓનું કોઈ સમાધાન કરી શક્યું નહિ. ઉત્તર મંત્ર પણ સ્વાધી? બાદ કયા મુખી નભે? આઠા અવળા ઉત્તર આપી સમજાવવા પ્રયત્ન કરવામાં આવ્યા, પણ તેથી તો તેમની શકામાં ઉમેરો થવા લાગ્યો. વિશેષ સૂત્રો જોતા પોતાની માન્યતાને વિશેષ પુષ્ટિ મળી, આથી તે મતમાં દંડ વધારે વાર રહેવું તેમને યોગ્ય લાગ્યું નહિ. આથી નવલ ૧૯૦૩ માં ગુરૂ શિષ્ય બન્નેએ શુદ્ધ સંયોગ મત અંગીકાર કર્યો. અને લોકોના ભલેને ખાતર વચાર્થ ઉપદેશ દેવાનો પ્રારભ કર્યો. આ પ્રમાણે આઠ વર્ષ રહી, શુદ્ધ ઉપદેશ આપી અનેક છવોને શુદ્ધ મતની શરૂ કરાવી. આ અરસામાં

દુર્ગાચાર્યો નરકથી અનેક જાનના ઉપદ્રવો થયા હતા તે ઉપદ્રવો
 મદન કરવામાં નથી પેનાના મનની સ્થિતિ આગળ કરવામાં ગુરુમ-
 દારાજ જુરેરાવજીની સાથે મુગચંદજી મદારાજ પણ પૂર્ણ મદદ
 કરતા હતા તેઓ સં. ૧૬૧૧ માં ત્યાંથી વિદાર કરી ગુજરાતમાં
 પધાયાં પ્રથમ તેમણે ત્રિવિજિતની યાત્રા કરી દુર્ગાચાર્ય મનમાં રહી
 કેવેલ દેવમુખ પ્રદેશના પાપને પેટમાંથી અને પ્રથમ ચોમાસુ
 જાવનગરમાં રહ્યું. સંવત ૧૬૧૨ માં શ્રી જુરેરાવજી મદારાજ અમ-
 દાવાદમાં પધાયાં અને નગરેડે પ્રેમભાઈની જેન શ્રીમની ઉત્તમ
 જેનના નાના સગા મહાનમ ઉત્તરો અહીં શ્રીમાન મહિવિજયજી
 દારાને સમાગમ થયો તેઓ મદા મંત્ર અને પ્રત્યક્ષ પુરૂષ હતા
 તેઓશ્રી પામે જુરેરાવજી મદારાજ કરી રીયા મદલુ કરી તેમની
 સાથે મુગચંદજી મદારાજ પણ રૂંદથી રીયા રીપી, અને જુરેરાવ-
 જીના નામને વાસકેય રીયો જુરેરાવજીનું નામ ત્રિવિજયજી
 નથી છાચંદજીનું નામ મુજિવિજયજી સામવામાં આવ્યું હતું.
 મદારાજ શ્રી મુજિવિજયજી કેરેલો સમય ગુરુ સાથે રહ્યા પછી
 પ્રમથાલમાં રૂંદી અનેક છંપેને પ્રતિષ્ઠા કરી, મારવાડ રેશમાં
 મવા, ત્યાંથી પાટનપુર આવ્યા ત્યા પછી તારે બાધ આપ્યો. ત્યાં
 કેરેલો સમય રહ્યા અને ચોમાસુ પણ ત્યાજ કર્યું. ત્યાંથી ગેરુ
 પ્રામ પધાયાં અને પ્રમથાલ રે. ગાંધ પંચુ જાય એટલું પણ કેર-
 લો સમય રહ્યા ત્યાં તેઓ. જનરાણા પધાયાં નગરેડે
 પ્રેમભાઈને તેમને નામે મદારાજ રહ્યા અને તેઓશ્રી ઉત્તમજેનના
 મહાનમ ઉત્તરો તેઓના ગુરુ કેરેલો તેમજ તેમના પૂર્વ
 ત્યાજ વેરાવ જાવઈ કેરેલો રાજે ત્યાં અમલ થઈ તેમજ તે
 મહાનમ પ્રેમજેનની એકલી બી રીયા સમય રહ્યા કે તેમજને
 મટે પણ પુત્રની જન્મ ન મળતી, થઈ નગરેડે પ્રેમભાઈના નમ્રમ
 દુર્ગાચાર્ય મદારાજશ્રીના ઉપદેશથી પામે પ્રતેની ચઢા વિશે ૧૬
 થઈ રાત્રી તેમણે તે વર્તનું ચોમાસુ અમાવાસમાં રહ્યું. જા-
 વનમ દિન પ્રતિદિન મનુષ્યોને વિશે બરેલો થયો, અને તે
 મહાનમ મનુષ્યો ન સમાજથી મદારાજશ્રીના ઉપદેશથી અધિકારન

ઉચ્ચ ખેડેને પોતાના મગાનને વિચાર બનાવ્યું. અને તેને ઉચ્ચ-
બાઈની ધર્મશાસ્ત્ર તરીકે પ્રસિદ્ધિમાં મૂક્યું. નગરચોડના આમહુથી
તથા ગુરુમહારાજથી શુદ્ધિવિષયજી મહારાજની વૃદ્ધાવસ્થાને લીધે
તથા અત્રે બધી બાજી સમવડ હોવાથી તેમજ સાધુ સમુદાયમાં
વધારો કરવા માટે અત્રે રહેવામાં વિશેષ લાભ જણાયાથી તેમનું અમ
દાવાદમાં વિશેષ રહેવાનું થતું હતું. આ દરમ્યાન હુંદીયા મતને
ત્યામ કરી પ્રથમ મહારાજથી વૃદ્ધિચંદજી તથા પછીથી મહારાજથી
આત્મારામજી વગેરે ૧૫ થી ૨૦ સાધુઓ શીશુદ્ધિવિષયજી મહારાજ
પાસે ફરીથી સંવેગીમતની દીક્ષા લેવાને આવ્યા. ગુરુમહારાજ-
થીના નામની દીક્ષા આપી વૃદ્ધિચંદજીનું નામનું વૃદ્ધિવિષયજી તથા
આત્મારામજીનું નામ આનંદવિષયજી રાખવામાં આવ્યું હતું. આ
રીતે હુંદક મતમાંથી એક પછી એક સાધુઓના આગમનથી સાધુ
સમુદાય વધવા લાગ્યો. વળી તેઓએ અમદાવાદ, મુસ્ત, ખંભાત
વગેરેના ભાવિક સ્થાવરોને દીક્ષા આપી તેમનાં નામ નીતિવિષયજી,
મેતિવિષયજી, જ્ઞાનવિષયજી, ખનિવિષયજી, આત્મંદવિષયજી
આપ્યાં અને ગુરુમહારાજથીના શિષ્યો બનાવ્યા. માંગધાના રદ્દીયા
ને સગા ભાઈઓને પણ દીક્ષા આપી તેમનાં નામ દેવવિષયજી તથા
ગુણવિષયજી રાખ્યા. આ જ શિષ્યો મુત્યંદજી મહારાજથીની
પ્રણી જમણી બચાવ નમજા વિદ્યાન નીવડ્યા તે પછી લીધા
યાગ પાવડોને દીક્ષા આપા તેમજ નમ નુત્તાવિષયજી, દાન
વિષયજી, પાશુવિષયજી અને ૧૫ વચ્ચવજી નાખ્યા અને આ
ધારને પોતાના શિષ્યો બનાવ્યા તે નિવડ તે જ આવડો દીક્ષા
લેવા અ. ૧૮૧૦ વા. તેમને મ. ૧૮૧૦ ને મેજાવ ન હતું ગુરુમહારાજ
વૃદ્ધિચંદજી નીતિવિષયજી મેતિવિષયજી વગેરેના શિષ્યો કરી
આપણા હતા. અને તે. અમદાવાદ શહેરને મેતિવિષયજી મહારાજ
જના પં. ૧૦ મ. ૧૦ ને મેતિવિષયજી નુત્તાવિષયજી નેતિવિષયજી
મનેતિવિષયજી ન. ૧૦ મ. ૧૦ ને મેતિવિષયજી નુત્તાવિષયજી નેતિવિષયજી
શહેરના ૧૫. ૧૦ મ. ૧૦ ને મેતિવિષયજી નુત્તાવિષયજી નેતિવિષયજી
કરાવી ગુણ પાવડા આપણા હતા. આ શાસ્ત્રી સર્વ સાધુઓને વળી

દીક્ષા તેઓથી પોતેજ આપના હતા. આખા સમુદાયમાં ગળિ પદવીવાળા માત્ર તેઓ એકજ હતા. આ પદવીની કિંમત તે સમય-માં વિશેષ અંકાતી હતી, અને આ કારણથી યોગ્ય પાત્રનેજ તે પદવી આપવામાં આવતી હતી. આજકાલ જેમ એક મુઠ્ઠા બધા શિષ્યો ગળિ અને પંન્માસ બની જાય છે, તેમ તે સમયે બનતું ન હતું. આખા સમુદાયનું મુકાન તેઓથીના હાથમાં હતું. તેઓઓ-નો પ્રભાવ એટલો બધો પડતો હતો કે તેઓથીનું વચન અન્યથા કરવાનો કોઈ સાધુ કે સાધ્વી દ્વિમત કરી શકતું ન હતું. વૃદ્ધિચંદ્ર મહારાજ, તથા આત્મારામજી મહારાજ તથા અચેરસાગરજી મહારાજ સરખા સમર્થ સાધુઓ પણ તેઓથીની આજ્ઞાઓ અખંડપણે પાળતા હતા.

આત્મારામજી મહારાજથીની વિદ્વત્તા તથા તેમણે પંનબમાં કરેલા મહા ઉપકારોનો ખ્યાલ લાવી આખા સંધે તેમને પાડીતાણા-માં ૧૯૪૪ ના કાર્તિક વદ પાંચમના દિવસે આચાર્યપદવી આપી હતી; છતાં પોતે પોતાના વડીલ મુરુબાઈ વૃદ્ધિચંદ્ર મહારાજથીને જ્યારે જાવનગરમાં મળ્યા, ત્યારે તેઓ વંદના કર્યા વિના રહ્યા નથી. આત્મારામજી મહારાજ આચાર્ય હોવાથી શ્રીવૃદ્ધિચંદ્ર મહારાજે વંદના કરવા ના પાડતા ઉત્તરમાં તેઓથીએ જણાવ્યું કે “ મેં આચાર્ય શ્રાવક લોકકો હું, લેકિન આપકો ના દાસ-સેવક હું. ” આ પ્રમાણે પોતાની લખુતા દર્શાવવા શ્રીઆત્મારામજી મહારાજ ચૂક્યા નથી. તેઓથીના નિરાભિમાનપણાનો જોય વર્તમાનકાળના પદવીધરોએ અવરથ ચઢવું કરવા યોગ્ય છે.

સંવત ૧૯૨૧ માં વ્યાખ્યાન વખતે મોઢે મુહુપત્તિ બાંધવી કે નહિ તે બાબતની ચર્ચા ઉભી થઈ. એક બાબુએ મહારાજશ્રી મુક્તિ-વિજયજી હતા અને સામા પક્ષમાં પં. રત્નવિજયજી હતા. શેડ દલ-પતબાઈ બગુબાઈએ સમા બરી. સામા પક્ષે શાસ્ત્રનો પાઠ ન બતા-વતાં પરંપરાને પાઠ તરીકે રજુ કરી; પણ મહારાજશ્રીએ ઓઘ-નિર્ચુકિત વળેરે શાસ્ત્રોના પાઠો રજુ કર્યા. અંપાતિમ જીવના રક્ષણ

માટે તથા બેઠની વખતે મુખે મુદ્ધર્ષિત રાખવી તથા સૂર્ય-
સ્થ ઉડતી હોય તે વખતે મોટે મુદ્ધર્ષિત બાંધવી આ પ્રમાણે સૂત્રો-
માં પાઠ છે, પણ બાજ્યાન વંચતી વખતે મોટે મુદ્ધર્ષિત બાંધવી
એવો પાઠ કોઈ સ્થળે નથી. જગી પ્રમાદને લીધે ઉડતું શુંક દૂર
કરવા આ મુદ્ધર્ષિત કોઈએ મોટે બાંધેલી, તે પાછળથી પરંપરા થઈ
ગઈ; પણ તે શાસ્ત્રમાન્ય ગણાય નહિ. આથી સામે પક્ષ દ્વારા ગયો
અને મહારાજશ્રીનો વિજય થયો હતો.

જગી મહારાજશ્રીના સમવચ્ચ અગ્રે શાનિસાગરના મનની સ્થિતિ
ઉઠી થઈ હતી. આ મુનિ મહા ધર્મજ અને ક્રિયાપાત્ર સ્વિસાગરજી
મહારાજના શિષ્ય હતા તે પણ પ્રથમ ક્રિયાકાંડમાં ધણા સારા મુસ્ત
હતા, પણ પાછળથી ક્રિયાકાંડને—અવહારનયને સર્વથા તિલાંજલી
આપી નિશ્ચયનયની પ્રરૂપણા કરવાની શરૂઆત કરી. તેમની મુખ્ય
પ્રરૂપણા એ હતી કે આત્માને જરા પણ દુઃખ ન હેવું, આત્માને
ભણવાથી પ્રત્યુપજ, સામાયક, પ્રતિકમજ, મત, જપ, તપ નિયમો તેમાં
સમાઈ જાય છે, માટે આ બધું કરવાની કાંઈ જરૂર નથી. આવી પ્રરૂપણાથી
ક્રિયાકાંડના પ્રમાદી છવોને તારી અનુકૂળતા આવી અને સંકટો માણસો
આ મનમાં દાખલ થવા લાગ્યા શીમાન મુજિા વિજયજી ગણિ મહા-
રાજ જોયું કે પીંમિ પીંમિ આખું શહેર આ મનમાં મળી જયો. કારણકે
ઉત્કામ જાણે તે પ્રમાદજી નહીં નાણુ-પીણુ અને આત્માને
જાણ્યો. અટકે નહીં નુકિત મળે જાય એવું પ્રરૂપણાવાળા મનમાં
કોણના જાણે પણ આ મનમાં કેટલું પણ જાણનું ખસ ના મળે
પણ જો આ પ્રમાદજી નુજિા મળી હોત તો પ્રનમહાવીરદેવે શા માટે
તસાની માટે સંજિને વાત કરી નાણુપણુ સ્વીકારતું અને શા
માટે મારવાય પવન સાં નરસેવ. કરી નુકિયા આત્માનું સ્વરૂપ
સમજવું ના મુદ્ધર્ષિત કે અને અનુસવથી આત્માના નાશાકાર
કરવો ના મુદ્ધર્ષિત ના કેવ આત્મજાનની વાત કરવાથી મુજિા
મળતી નથી. એ વાકન વાત કે જ્ઞાન ક્રિયાઓ માંદા; જ્ઞાન અને
ક્રિયા આ લે સાધન વડે મોક્ષની પ્રાપ્તિ વાય ના આ જથી હતીકો
તેઓશ્રીએ નાનકો પ્રમાદાકે પ્રમાદાકેને જણાવી નથી કરવાનો

નિર્ણય કર્યો. પણ ચર્ચા કરવાને કોઈ સામુ આખું નહિ અને આખરે
 નગરશેઠ પ્રેમાભાઈએ ટેલીઆ મારફતે આખા શહેરના નૈનલોકોને
 જણાવી દીધું કે જે કોઈ અંતિસાગના ઉપાધ્યે જશે, અને તેના મતમાં
 મળશે, તે સંઘનો ગુન્હેગાર થશે. આ પ્રમાણે મહારાજશ્રીના ઉપદે-
 શથી નગરશેઠે આખા શહેરમાં ટેલ પડાવી, જેથી હબંદો મનુષ્યો આ
 નવી અસત્ક્રિયાનામાં જતાં અટક્યાં. મહારાજશ્રીએ આ સિવાય અનેક
 ઉપકારો આ અમદાવાદના સંઘપર કર્યા છે. તેજ પ્રમાણે મહારાજશ્રીની
 બધી સગવડો સાચવવાને નગરશેઠ પ્રેમાભાઈએ તથા શેઠ ભુરાભાઈ
 મોતીચંદે કથાસ રાખી નથી. શેઠ ભુરાભાઈ તો સતદિવસ મહારા-
 જશ્રીની સેવામાં હાજર રહેતા હતા. કોઈ કારણે કોઈ ધર્મની બાબ-
 તમાં તકરાર ઉભી થતી તો શેઠ ગોકળભાઈ કુતેભાઈ તથા જેઠાભાઈ
 સુરચંદ બેગા મળી તેનો નીવેડો લાવતા હતા. પૈસાની જરૂર પડતી
 તો શેઠ ભુરાભાઈ સારી મદદ કરતા હતા. અને આ ત્રણથી પણ જે
 કોઈ કેસનો ચુકાદો ન થઈ શકે તો શેઠ પ્રેમાભાઈ વચ્ચેપડી તેનો
 નીવેડો લાવતા હતા. આ પ્રમાણે શેઠ પ્રેમાભાઈ, શેઠ ભુરાભાઈ, શેઠ
 ગોકળભાઈ, તથા જેઠાભાઈની મદદથી મહારાજશ્રીએ ઘણાને દીક્ષા
 આપી નૈન શાસનની અપૂર્વ સેવા બતાવી છે. કારણકે તેઓશ્રીની દૃઢ
 માન્યતા હતી કે આ ધર્મ સાધુમહાત્માઓથીજ સચવાશે. મહારાજ-
 શ્રીના અનેક ગુણોમાં આ પણ એક વિશેષ ગુણ હતો કે તેમનામાં
 મારા-તારાનો લેદભાવ ન હતો. તેમનો શિષ્ય સમુદાય ૬૦ સાધુઓનો
 થયો હતો, છતાં પોતાના નામની દિક્ષાતો શ્રક્ત મુનિ હંસવિજયજી,
 મુનિ શુભાગવિજયજી, મુનિ દાનવિજયજી, મુનિ યેલણવિજયજી,
 તથા મુનિ કમળવિજયજી-આ પાંચ સાધુઓને આપી હતી. બાકીના
 સાધુઓ ગુરુભાઈઓના શિષ્ય, પ્રશિષ્ય તરીકે સ્થાપેલ છે આ
 તેમનો ઘણો ઉદાર ગુણ હતો.

મહારાજશ્રીએ વડોદરા, બોર, રીહાર, પાલીતાણા વગેરે
 સ્થળોમાં ચાતુર્માસ કરી લોકોને પ્રતિબોધ આપી મહાન ઉપકાર
 કરેલો છે. પાલીતાણા રીહાર વગેરે કેટલાક સ્થળોમાં યતિવર્તનુ

ભવગતીજ સૂત્રના યોગમાં પ્રવેશ કરાવ્યો હતો. પણ તે મુનિશ્રીતો તે યોગોદ્ધન કરતાંજ દેવગત થયા. બીજા કોઈને યોગોદ્ધન કરાવવાનો વિચાર ચાલતો હતો, તેવામાં તે પોતે બિમાર પડ્યા. સં. ૧૯૪૪નું આતુર્ભાસ પાડીતાલામાં આનંદથી પૂર્ણ થયું હતું, પણ તે બાદ તેઓશ્રીને પણ સહેજ વ્યાધિ જણાવે. પણ પુરુષોત્ત ઉપર ઓછી મૂર્છા અને સહનશક્તિ વિશેષ હોવાથી તે બાગતની તેમણે બહુ દરકાર કરી નહિ. અશુભ કર્મરાખના સૈન્યનો તેઓશ્રીએ અનેક સ્થળે સંહાર કર્યો હતો, તેથી બાણે વૈર લેવા આવ્યો ન હોય, તથા અંતાવસ્થા પૂર્વે સંઘમાં અશુભ કર્મોનો બાણે ક્ષય થઈ જવાનો ન હોય તેમ તે અશુભકર્મના ઉદયે છાતીમાં વ્યાધિ પેદા થયો. યોડા દિવસમાં વ્યાધિએ પોતાનો પૂર્ણ પ્રભાવ જણાવ્યો, આથી છેવટે માગસર વદ ૩ ને દિવસે મહારાજશ્રીને મેનામાં બેસારી લાવનગર લાવવામાં આવ્યા. લાવનગર આવ્યાં મુખી આરામ થવાનાં સર્વ ચિહ્નો જણાતા હતાં; આપદાપચાર શરૂ થયા, શરૂઆતમાં સારાં ચિહ્નો જણાયાં, અને ભાવિક ભકતોની મહેનત સફળ થયે એમ લાગ્યું, પણ મનુષ્યનું ધાર્યું શું થાય છે? મનુષ્ય ધારે છે કાંઈ ને થાય છે કાંઈ. કાળની ગતિ વિચિત્ર છે. પાંચમની રાત્રિએ વ્યાધિએ ભયંકર રૂપ લીધું. પ્રાતઃકાળ થનાંજ વૈદ્યો અને ટોકટરો બોલાવવાની ઢોડા ઢોડ થઈ રહી, ટોકટરોએ પોતાની સર્વ વિદ્યાઓ અજમાવી, પણ મધ્યાહ્ન તેઓ નિરાશ થયા. મુનિરાજ શ્રી વૃદ્ધિચંદજી, ઝવેરસાગરજી, લગ્નિધિવિજયજી, મંજીરવિજયજી, શુભવિજયજી આદિ ૨૨ સાધુઓ પોતાના નાવક, ઉપદેશ અને વડીલ શુરની સેવા કરી રહ્યા હતા, તેઓ મહારાજશ્રીની પાસે આવ્યા. કાળ પણ પાને આવ્યા તેઓના તેજમાં અંતર્ગત જઈ નાશી જશે, એવો તે સમયનો દેખાવ હતો; પરંતુ કાળ આમજ મનુષ્યનું ગમ્મું શું આવે ! ચક્રવર્તી છત્રપતિ, ધનપતિ, મુનિ અથવા ધર્માચાર્ય, અથવા મમે તેવો પ્રભાવિક પુરુષ હોય તો પણ કાળ તેના પર પોતાનો પ્રભાવ દાખવી ચાલ્યો જાય છે. અતે આ દેવંશી મૂર્તિ કરમાવા લાગી. મુનિ જન્મેએ પરમેષ્ઠી મંત્ર નવકાર મંત્રના અરિહંતાદિ પવિત્ર શબ્દોનું ઉચ્ચારણ કર્યું મદાન પુરુષોના નામનું ઉચ્ચારણ થયું. સર્વત્ર શાંતિ

વ્યાપી રહી. મુનિજનો તથા શાહ વર્ગના મુખો ગ્લાન થવા લાગ્યા. અંતે તે પવિત્ર મૂર્તિ કરમાઈ અને માગશર વડે ને દિવસે બયોરના ત્રણને વીરા મીનીટે આ અસ્થિર, ક્ષણભંગુર, વિનશ્વર દેહને છોડી તેઓશ્રીનો અમર આત્મા સાધુ સાધ્વીઓના એક વિશાલ અમુદાયને શોકચ્ચસ્ત દશામાં મુકી દેવલોકમાં ચાલ્યો ગયો.

મુનિરાજે નિરાશ શ્વેરે સમીપના બીજા ચોરકામાં જઈને બેઠાઃ શ્રાવક વર્ગ વજ્રહત જોવા થયો. ભણે કે તેઓશ્રી યોગ વિદ્યાનો અવગ્રાસ કરતા નહોય, અપૂર્વ પ્રાણાયામ કરતા નહોય, મહાન સિદ્ધિને માટે કાયોત્સર્ગ કરતા નહોય, તેમ તેમની કરમાયેલી પણ ભવ્ય મૂર્તિ ઉપરથી દેખનારને કદપનાઓ ઉડતી હતી. ધીમા ધીમા પણ આત્મસ્વરો સંભળાવા લાગ્યા. ધર્મનું સ્થાન જો આનંદનું સ્થાન હતું તે અત્યારે શોક સ્થાન-દુઃખ સ્થાન જોવાનું થઈ ગયું. અરેરે ! આજે મુનિઓનું વિગ્રામ વૃક્ષ ભાંગી ગયું. સાધુજનોનો આધાર સ્તંભ તૂટી પડ્યો, સદગુણ રત્નનો દગલો ચેરાઈ ગયો. સકળ લોકને અનુચ્છ કરનારા મહાન્માની જગતને પૂર્ણ ખોટ પડી.

હવે અમને મિષ્ટ વચનોથી શાસ્ત્રનો જોધ કોણ આપશે ? અમૃતતુલ્ય દેશતાની ધારાથી સમ્યક્ત્વરૂપ જલનું પાન હવે અમને કોણ કરાવશે ? અમરમાર્ગે પ્રવૃત્ત થયેલાને સન્માર્ગે કોણ બતાવશે ? આજેજ અમારી અરૂપ પુણ્યના પ્રકટ ચર્ક કે ગંગી દેવે કર્તવ્યમાં પ્રાપ્ત થયેલું ગુરુન્ન હાનવી લીધું. હવે એવા દિવ્ય પુરૂષના દર્શન સ્વપ્નમાં પણ દુલભ થયા. આવા વચનો મુનિઓ તથા શ્રાવકોના મુખમાંથી મહાન્વકે નીકળતા હતા. આવા હુ શ્રવણ શ્રોકમિશ્રિત વચનો સિવાય બીજું કાંઈ ત્યાં સંભળાતું ન હતું; નર્મ પણ આ શોકમય દેખાવથી દિલગીર થયો હોય તેમ અસ્નાચ્છ પર્વત પર ગયો તરતજ આખા શહેરમાં આ હુ ખદાયક સમાચાર પ્રસાર્યા. સધળા શ્રાવકોએ પોતાની દુકાનો બંધ કરી વધી નીચેડું તથા ગણધર મહારાજના નિર્વાણ સમયે જુવે જેમ દેવો ભક્તિ કરતા હતા. તેમ શ્રાવકોએ પણ ભક્તિના માધનો એકડા કર્યા મુદર સોનેડી

વસોથી આચ્છાદિત શિનિકા જનાવવામાં આવી. પ્રાતઃકાળ થયા અગાઉ જેસુમાર શ્રાવકભાઈઓ ઉપાશ્રય પાસે એકત્ર થયા અને એ દિવ્ય પુરૂષના પ્રાણુરહિત દેહને સાતમની સવારે આઠવાગે શિનિકામાં પધરાવી દહનક્રિયાર્થે લઈ ગયા. મોહરાજને વચ કરવા કોઈ અપૂર્વ મંત્રનું સ્મરણ કરતા હોય અથવા ધ્યાન કરતા હોય, એવા નિર્વિકાર વદનથી સમાધિસ્થ બેઠેલા મહારાજશ્રી મોહરાજ સાથે યુદ્ધ કરવા સૈન્યસહિત પ્રયાણ કરતા હોય તેવો દેખાવ ધર્મ રહ્યો હતો. એ પવિત્ર દેહને વહન કરવા માટે હજારો ભક્તજનો તે શિનિકાની આસપાસ ફરી વળ્યા. શહેરમાં સર્વત્ર શોક પ્રસરી ગયો અને “આજે જીનના મોટા અચાર્યે કાળ કર્યો છે,” એવાં વચનો બોલતા હજારો અન્ય-દર્શનીઓ તે મહાત્મા પુરૂષની યુગ્માકૃતિના દર્શનાર્થે રસ્તાપર જોઠવાઈ ગયા હતા. મહારાજશ્રીએ મોહનીયકર્મનો નાશ કરેલો હોવાથી રડાપીટ વગેરે પાપકૃત્યો ઉપાર્જન કરાવનાર મોહનાં કૃત્યો ત્યાં જણાતાં ન હતા, પણ “જય જય નંદા જય જય ભદ્રા” એવા પવિત્ર શબ્દોનો ધ્વનિ ચારે બાજુએથી સંભળાતો હતો. આ પવિત્ર દેહને સ્મશાનમાં નહિ લઈ જતાં દાદાસાહેબની પવિત્ર જગામાં લઈ જવામાં આવ્યા. ત્યાં શુદ્ધ જગ્યાએ ચન્દનમય ચિતા રચવામાં આવી હતી, અને પછી તે ઉપર શિનિકા પધરાવી અગ્નિ સંસ્કાર કરવામાં આવ્યો હતો. તે દિવસે હડતાલ પાડવામાં આવી હતી. ઘણા જીવોને અભયદાન દેવામાં આવ્યું હતું. જીનમંદિરમાં સુચોલિત આંગી રચવામાં આવી. ગરીબોને દાણા આપવામાં આવ્યા. પશુઓને ઘાસ-વગેરે આપી અનુકંપાદાન દેવાયું. પાછલા પહોરે ત્રણવાગે દહનક્રિયા પૂર્ણ કરી સરોકવદને શ્રાવકો ઉપાશ્રયે પાછા ફર્યા. ત્યાં શ્રીમાન્ બૃદ્ધિચંદણ મહારાજે શાંતિ અર્થે લપુશાંતિ સંભળાવી દેવવંદન કરાવ્યું. આ પ્રમાણે જૈન શાસનના સ્તંભરૂપ એક મહાત્માનો લોપ થયો; છતાં તેઓશ્રીની કીર્તિરૂપ સ્તંભ તો કાયમના માટે આ જગમાં ચળકતો રહ્યો છે.

આ મહાત્માના ગુણોનું વર્ણન ચથાર્થે કોણ કરી શકે તેમ છે ? છતાં ગુરુભક્તિ નિમિત્તે અન્યકર્તૃક અષ્ટક આપવામાં આવે છે, જેમાં

કુલ મંજૂરી નીચેના વિષયોના કાર્યોમાં આપેલી બાંધકામના કામોમાં
આપેલી મંજૂરી છે.

श्री। सुप्रसन्नं वाचस्पतिः स्वोदयः ।

491

[illegible]

১০. ১১. ১২. ১৩. ১৪. ১৫. ১৬. ১৭. ১৮. ১৯. ২০. ২১. ২২. ২৩. ২৪. ২৫. ২৬. ২৭. ২৮. ২৯. ৩০. ৩১. ৩২. ৩৩. ৩৪. ৩৫. ৩৬. ৩৭. ৩৮. ৩৯. ৪০. ৪১. ৪২. ৪৩. ৪৪. ৪৫. ৪৬. ৪৭. ৪৮. ৪৯. ৫০. ৫১. ৫২. ৫৩. ৫৪. ৫৫. ৫৬. ৫৭. ৫৮. ৫৯. ৬০. ৬১. ৬২. ৬৩. ৬৪. ৬৫. ৬৬. ৬৭. ৬৮. ৬৯. ৭০. ৭১. ৭২. ৭৩. ৭৪. ৭৫. ৭৬. ৭৭. ৭৮. ৭৯. ৮০. ৮১. ৮২. ৮৩. ৮৪. ৮৫. ৮৬. ৮৭. ৮৮. ৮৯. ৯০. ৯১. ৯২. ৯৩. ৯৪. ৯৫. ৯৬. ৯৭. ৯৮. ৯৯. ১০০.

॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥
 ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥ ॐ नमो भगवते वासुदेवाय ॥

[illegible][illegible]

2014年12月10日
 2014年12月10日
 2014年12月10日

የግንባታ ስራዎች ላይ የሚሰሩ ሰራተኛው ሰዎች በጥቅም
የሚውሉትን ስራዎች በጥንቃቄ ይመለከታሉ፡፡

1990

કાંઈ મોટું કામ કરવું જોઈએ, અને એજ તેઓના ઉપરની ભક્તિનો વિકાસ થવાનું લક્ષણ છે.

કહેવાનો ભાવાર્થ એ છે કે તેઓશ્રીના નામની લાયબેરી, પાઠશાળા, કે બોર્ડીંગ સ્થાપન કરી તેઓનું નામ ચીરસ્થાયી કરવું, એ ખાસ ભક્તોનું આવશ્યક કર્મ છે. કેટલેક સ્થળે તેઓશ્રીના શિષ્ય-પ્રશિષ્યોના પ્રયાસથી તેમના નામની પાઠશાળા કે લાયબેરી સ્થાપવ માં આવી છે, પણ કોઈ પણ પાઠશાળા કે લાયબેરીએ હજી સ્થાયી રૂપ આપ્યું હોય, એમ ભણવામાં આવ્યું નથી. આશરે અઢી વર્ષ ઉપર આ લેખકના ઉપદેશથી તથા શા. દલસુખભાઈ માનચંદના પ્રયાસથી નગરચોક કસ્તુરભાઈ મલ્લિભાઈ, ચોક વીમળભાઈ મણીભાઈ, ચોક લાલભાઈ દલપતભાઈ તથા ચોક લાલભાઈ ચમનભાઈ વગેરે સફળ-સ્થોની આર્થિક સહાયથી તેઓશ્રીના નામની એક લાયબેરી અમદાવાદમાં ઉદ્ભવેલીની ધર્મશાળાના એક ભાગમાં સ્થાપવામાં આવી છે, પણ તે બહુ નાના રૂપમાં છે. જે આપણામાં તે મહાત્મા પ્રત્યેની ખરી કૃતજ્ઞ બુદ્ધિ હોય તો તે મહાત્માનું સ્મરણ ચિરસ્થાયી રાખવાને આ સંસ્થાને ઘણા મોટા પાયાપર મૂકવાની ખાસ જરૂર છે.

આ મહાત્માના પનોત્ત પગલા નવા પડી પાછળ થોડા સમયમાં આ મોટા સમુદાયના કલેશના બી રોપાયા. આ કલેશના બીનું મુખ્ય કારણ મારાતારાપણ જ કહાય છે. જે લેદહાવ આજમુખી કોઈના વ્યાજમાં નહોતો તે હવે દિલ્લે પડવા કાગ્યો મારા શિષ્યોને મોટા યોગદાઈન કરાવી ક્યાં કુ તેમને વન્યાલ કે ગણિ બનાવુ. આવી અહ વૃત્તિ એક જાનુએ પ્રકટ થતી. જીવતા પણ તેવીજ વૃત્તિને જન્મે થયે એ પડવાની જાત તેમજ પુત્રકપાનાની જાત આ મહાત્મા તરુ. ૧૧૩૧ લિજ થતી આજ, એનેક ભાગમાં વહેંચાયેલો નજરે પડે છે. જે ના. આ કલેશના પ્રભાવ છે તે સિવાય ના જા. નિં. ૧૧૩૧ કાગ્યો હન્યાથમે ન્યાન કયા કયા મમતા ના નહિ તેનું આ પંજીમાં નહિ તો બીજું શું ?

તેઓશ્રીના પંચવન તેમના તુલ્ય પાસે શિષ્યો હતા, જમતા નામ મહાત્મા શ્રી હતાસ્થવર મહાત્મા શ્રી મુસાબરિ જાજી મહાત્મા શ્રી ભાગજીજી આત્મા શ્રી યાજ્ઞવલ્ક્યજીજી

તથા મહારાજ શ્રી કમળવિજયજી, શ્રી હંસવિજયજી મહારાજના શિષ્ય મહારાજ શ્રી લલિતવિજયજી, મહારાજ શ્રી લલિતવિજયજીના શિષ્ય ઉમેદવિજયજી તથા રંગવિજયજી, શ્રી ઉમેદવિજયજીના શિષ્ય શ્રી હેમવિજયજી, મહારાજ શ્રી ગુણવિજયજીના શિષ્ય મલ્લિવિજયજી, મંગલવિજયજી, તથા પદ્મવિજયજી, દાનવિજયજી મહારાજના એક શિષ્ય ધર્મવિજયજી છે. યોગજીવિજયજી મહારાજશ્રીના શિષ્ય ગુણવિજયજી અને ગુણવિજયજી મહારાજશ્રીના શિષ્ય સુમતિવિજયજી મહારાજ શ્રી કમળવિજયજી તેઓશ્રીના પટ્ટધર, ગણિ અને ૫ ન્યાસ હતા, અને પાછળથી અમદાવાદના સંઘ તેઓશ્રીને સં. ૧૬૭૩ ના માહ મુદ ૬ ઠે આચાર્ય પદવી આપી હતી. તેઓશ્રીને સમુદાય ધબો મોટો છે. તેઓશ્રીના ૧૦ શિષ્ય અને ૨૦ પ્રશિષ્ય છે, અને આ બધાનાં નામ તથા ગિર્યાળી વર્ગનાં નામો તેઓશ્રીના જીવન ચરિત્રમાં આવી જતાં હોવાથી અંતે પુનઃ તેનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો નથી. પરંતુ તેઓ શ્રીનો કુલ પરિવાર ૧૫૦ થી ૧૭૫ માંનું સાધીએનો છે.

શ્રીમાન્ મુદ્રિવિજયજી ગણિ મહારાજશ્રીનો કુલ પરિવાર સાધુ સાધ્વીઓનાં મળી લગભગ ત્રણસોનો હશે.

તેઓશ્રીના આનુમાંમની ૬૩ નોંધ નીચે પ્રમાણે છે. ૧ પાલી-માતલા, ૨ પાલજીપુર ૧ વડોદરા ૧ બોર, ૧ શીરોર, ૧ પાલીતાણા ૨૭ અમદાવાદ ગરેરમા. આ રીતે કુલ તેમના ૬૩ શામસા થયા છે.

શ્રીમાન્ મુદ્રિવિજયજી ગણિ મહારાજે છેલ્લું આનુમાંમ પાલીતાણામાં કર્યું હતું ત્યારથી તેઓશ્રી બાવનવર આવ્યા, જ્યાં સં. ૧૬૮૪ ના માતલર વદ ૬ ને દિવસે પ્રભુમંદલ કરતા તેઓશ્રીનો અમર આત્મા આ હાનુજાનું જિનશ્વર દેહને કાયમને માટે ત્યાગ કરી સ્વર્ગમાં આવ્યો ત્યો. તેઓશ્રીના આત્માને પરમ શાંતિ દે. 'જય આઠે રાજી સર્વ વાસકો માયે અતિમ પ્રાર્થના છે

તેઓમીના જીવનના ઉપયોગી પ્રસંગોની સાથે
નીચે પ્રમાણે છે.

સં. ૧૮૮૬ જન્મ સ્થાલકોટમાં થયો હતો.

સં. ૧૯૦૨ હુંદક મતમાં રીક્ષા ૧૬ વર્ષની વયે.

સં. ૧૯૧૨ સર્વગી રીક્ષા અમદાવાદમાં થઈ.

સં. ૧૯૨૩ ગણિપતવી અમદાવાદ શહેરમાં થઈ.

સં. ૧૯૪૫ કાગધર્મ માગશર વડે ૬ ને દિવસે બાવનગરમાં થયો.

ૐ શાંતિઃ શાંતિઃ શાંતિઃ

इति भीमद् विजयकमलमूरीश्वर शिष्य पं. श्री देवशि-
जय गान्धि विरचितं भीमद् मुक्तिविजय गणि चरित्रम् पद्मसप्त-
न्यधिकपङ्क्तौ न विंशति पद्ये पौनः मासस्य कृष्णपक्षे दशम्यां
तिथौ राजनगरे समाम् ॥

આચાર્ય મદાદાસ શા વિજયકમળમૂર્તીચંદ

તો લોકોમાં શ્રદ્ધા પણ ન બેસી શકે તેવી વાતો રચી કરે છે. આ
 વાંચનારને આવા ચરિત્ર ઉપર અશ્રદ્ધા થાય છે, અથવા તેમાં વર્ણ
 વેલી બાબતનું અનુકરણ કરતાં તેના પ્રકારનો લાલ મગતો નથી
 ત્યારે તે ઉત્સાહ રહિત બને છે અતિશયોદ્દિગ્ધી એવન ચરિત્ર લખ-
 વામાં એવન ચરિત્રના નાયકને લાલ થતો નથી, એટલું જ નહિ પણ
 વાંચનારને પણ લાલ થતો નથી.

કોઈ પણ મનુષ્યના એવન ચરિત્રમાં ક્ષેત્ર તથા સ્થાન બન્ને
 બાબતો હોય છે. ચરિત્રમાં બન્ને બાબતો આવવી જોઈએ કે નેથી
 વાંચનારને શુદ્ધ દોષ વિચારવાનું, શુદ્ધ મહત્ત્વ કરવાનું તથા દોષ
 ત્યાગ કરવાનું બની આવે. પણ એવો સમય હજી હિંદુસ્થાનને વાસ્તે
 દૂર છે કે જ્યારે બન્ને બાબતોને નિરૂપણ કરનારાં ચરિત્રો તેમના
 બહુ તરફથી લખી શકાય. આવી બાબત તો ચરિત્રનાયક પોતે
 લખે તોજ લખી શકાવા સંભવ છે, કારણ કે તેમની ભૂલોની, તેમના
 મનના સંકલ્પ અધ્યવસાયોની બીજને શી રીતે ખજાર પડે? માટે
 આ એવન ચરિત્રમાં તો જે જે ખોટી બાબત તો બ્યવહારમાં-પ્રસિ-
 દ્ધિમાં આવી હોય તેજ લખાવાનો સંભવ છે. આથી પણ ચરિત્ર
 લોકોપયોગી થવા વિના રહેતું નથી એક આપું એવન ચરિત્ર વાંચી
 મયા ખોટી વાંચનાર જે સૂક્ષ્મ દષ્ટિવાળો હોય તો વિચારપૂર્વક મહત્ત્વ
 કરવા યોગ્ય બાબતો મહત્ત્વ કરે, ત્યાગ કરવા યોગ્ય બાબતો ત્યાગ
 કરે અને પોતાના આશયનું કાયમનું દિગ થાય તેની વસ્તુઓને
 અમતમાં મૂકે.

આ ચાતુ ચરિત્ર તેના કોઈ મહાન સમર્થ પુરુષનું કે અવગર
 પુરુષનું નથી કે તેમની વચનાર વિરૂપ અપૂર્વ જ્ઞાન પ્રાપ્ત થવાની
 આશા રાખી શકે, છતાં એટલું તો નિર્વિવાદ છે કે ચાતુ જ્ઞાનના
 જે સાધુ પુરુષો છે. તેમ જાણે જાણેજ આ પુરુષ ઉચ્ચ ચરિત્ર
 વાન સતતસ્વતઃ. નિરૂપણી શતમુનિવગા અને પૂર્ણ અધ્યાત્મ
 હતા. તેમ પ્રાચીન વિદ્યા-વ્યાસ અને કૃષ્ણ દેવ પ્રવીણ હતા.
 પણ તે નાના નાના શાસ્ત્રિય એવનવા. ચાતુ જ્ઞાનના મુનિ

ઓના જીવન કરતાં ઉચ્ચકોટિના જીવનવાળા હતા. તેઓ શાંતિને ઇચ્છનાર અને અનુભવનાર હતા. જેઓએ તેમના અહોનિશ હસતા અને પ્રકાશિત ઉજ્જવળ ચહેરાને જોયો છે, તેઓ એમજ કહે છે કે તે પરમશાંત મૂર્તિ, આનંદિત, પ્રસન્ન વદનવાળા અને સર્વને પ્રિય હાગતા હતા. તેમના જે અનેક શુભો મારા જેવાને અનુકરણીય છે, તે તે શુભોના સ્મરણ નિમિત્તે તથા શુદ્ધેવની ભક્તિ નિમિત્તે તેઓશ્રીએ જે જે બાબતોની નોંધ પોતાના હાથે કરી છે, તે નોંધ ઉપરથી કોઈ પણ ભાતની અતિશયોક્તિ વિના આ જીવન ચરિત્ર લખવા ધાર્યું છે. શુભગ્રાહી જીવો આ જીવન ચરિત્રમાંથી હંસની માફક દુઃખ જેવી ઉજ્જવળ બાબતો મહણ કરશે, તો આ લેખક આ લેખ લખવાને પોતાનો પ્રયાસ સફળ થયેલો સમજશે.

પ્રકરણ ૨ જી.

જન્મ સ્થાન.

ऐंद्र श्रेणिनतं श्रीमानंदतान्नाभिनन्दनः ॥

उद्धार युगार्दा यो जगदज्ञानपंकनः ॥

અર્થ—જે પ્રભુએ યુગની આદિમાં આ જગતનો અજ્ઞાનરૂપી કાલવથી ઉદ્ધાર કર્યો, તે ઇંદ્રોની શ્રેણીએ નમેલા નાભિરાજના પુત્ર શ્રીમાન્ આદીશ્વર પ્રભુ જન્મવંતા વર્તો.

જે સ્થાન શ્રી ઋષલદેવ પ્રભુના ચરણકમળથી પવિત્ર થયેલું છે, જ્યાંથી પુંડરિક ગણધર વગેરે અનંત જીવો મોક્ષે ગયેલા છે, જ્યાંથી ભાવિકાલમાં અનંત જીવો મોક્ષે જશે, જ્યાં અનેક મહાત્માઓએ અનશન કરી આત્મકલ્યાણ સાધ્યું, અને જે ગિરિરાજની વર્તમાનકાળમાં પણ અનેક જીવો સેવા કરી રહ્યા છે, અને જે દ્રવ્ય-શત્રુ તથા ભાવ શત્રુનો જય કરવાથી શત્રુજયના યથાર્થ નામને પાત્ર છે, તે શત્રુજય ગિરિરાજ ચૌરાષ્ટ્રદેશમાં ચોલી રહેલો છે. આ ગિરિ-

તેનું શુ ક્ષણ આવશે તે સવિનય પૂછ્યું. ગુરુમહારાજે કૃતજ્ઞાનનો ઉપયોગ મૂકી મેઘભાઈને જણાવ્યું કે, તમને એક ઉત્તમ મહાભાગ્ય-શાળી પુત્રરત્ન થશે, અને તે પુત્ર નાની વયમાં જ લગ્ન કર્યા વિના બાળશ્રદ્ધાચારી તરીકે દીક્ષા ગ્રહણ કરશે, અને તે એક મહાત્મા રૂપ થશે. આવાં ગુરુમહારાજનાં વચનો સાંભળી મેઘભાઈના હૃદયનો પાર રહ્યો નહિ. તે પછી મેઘભાઈને ગર્ભ રહ્યો, અને અનુક્રમે ગર્ભવૃદ્ધિ પામતાં તેના મનમાં દોહડ ઉત્પન્ન થવા લાગ્યા કે અભયદાન દર્ડ, દેવગુરુનું પૂજન કરું વગેરે. આ દોહડ શેઠ દેવચંદભાઈએ સંપૂર્ણ કર્યા. અને નવમાસ પૂર્ણ થતાં સંવત ૧૯૧૩ ના ચૈત્ર શુદ્ધ બીજને સોમવારે ધર્મપરાયણ મેઘભાઈએ એક સુંદર પુત્ર રત્નને જન્મ આપ્યો. શેઠ દેવચંદભાઈએ પુત્રજન્મનો સારો ઓચ્છવ કર્યો; અને દેવ ગુરુ વંદન તથા પૂજન કર્યું અને ઝરીબેને છુટથી દાન આપ્યું તથા બારમે દિવસે પુત્રનું નામ ‘કચ્છાણચંદ’ પાડ્યું તે પછી મેઘભાઈએ અનુક્રમે એક પુત્રી અને એક પુત્રને જન્મ આપ્યો. તેમનાં નામ મોતી જ્ઞેન તથા ત્રિભુવન રાખવામાં આવ્યાં હતાં. આ પ્રમાણે કચ્છાણચંદને ચાર ભાઈ અને એક જ્ઞેન હતાં. ન્યારે કચ્છાણચંદનું વય માત્ર વર્ષનું થયું ત્યારે દેવચંદ શેઠને પાણીનાળા દરબાર માથે કોઈ કારણમર મનબેદ થયો. હવે વિશેષ વિરોધ ઉત્પન્ન થવાનો પ્રસંગ જણાતા તે પાણીનાળા છોટી ભાવનગર ગહેરમાં જઈ વસ્યા. આ ન્યારે કચ્છાણચંદની વ્યવહારિક કેળવણીની શરૂઆત થઈ કરમનભાઈ તથા કચ્છાણચંદભાઈનો અભ્યાસ માથે ચાલતો હતો. યોગ્ય વર્ષમાં તેઓએ ગુજરાતી પાઠ્યમા ધોરણનો અભ્યાસ પૂરો કર્યો. વિદ્યાભ્યાસમાં જન્મે ભાઈઓ ઘણા દુર્ગીઆર નીવડ્યા. કચ્છાણચંદ ભાઈ વર્ષમાં પ્રથમ નજર રાખતા ન્યારે કરસનભાઈ બીજો નંબર રાખતા હતા. આ પ્રમાણે તેર વર્ષમાં ભાઈ કચ્છાણચંદે વ્યવહારિક કેળવણીમાં ગુજરાતી છંદોપદીઓ અને બે દંડીય પુસ્તકોનો અભ્યાસ કર્યો હતો. આ સમયે શેઠ દેવચંદભાઈને ભાવનગરમાં વ્યવહારિક સાધનેશની અનુકુળતા નહિ જણાયાથી તેઓ પાણીનાળા રાજ્યના પદવત્રી મામમાં જઈને રહ્યા. જેથી ભાઈ કચ્છાણચંદ વિશેષ

[illegible]

જાતા આત્મા હતા તેમને સંતતિમાં ચાર પુત્ર અને ત્રણ પુત્રી હતાં તે સિવાય શેઠ મુગયદ તથા શેઠ હીરાચંદનું જહોજી કુટુંબ ગણવામાં આવે તો બધું મળી આશરે ૫૦ માણસોનું તેમનું કુટુંબ હતું.

આમ કચ્છાણચંદને કામ પ્રસંગે પાટીલાણી જવા આવવાનું થતું હતું અને ત્યાં શાલ મર્તિ શ્રી જુદિયંદજી મહારાજના સમાગમમાં કોઈ કોઈ પ્રસંગે આવવાનું થતું હતું. મોટા બાઈ પાનાચંદની ઘરમાં જમરી દાક વાગનાં પાનાચી કચ્છાણચંદને વ્યવહારિક કર્તવ્યમાં હાથ આવતું પડતું હતું, જ્યાં તેઓ માનુષીની તન મન ધનથી બનતી નવા કળા હતા. માનુ શ્રી મેયજાઈએ પાનાના પતિના મરણ બાદ સમારણી ખટખટ મોટે બાગે જતી કરી હતી, અને તે પાનાની જીજી ગામાવિક, પ્રતિકભાઈ, નીચં વાત્રા જમેરે ધર્મ કુન્દોમાં પડેલા હતા મેયજાઈ નવા ૧૬૩૧ના કાર્તિક માસમાં બીમાર પડ્યા અને ફક્ત છ દિવસની બીમારી બાગી પ્રભુ સ્મરણ કરતાં તેમનો આત્મા કાર્તિક વદ ૧ નં દિવસે આ સમાર હોતો સ્વર્ગ ગમન કરી નેપાં આવી કુટુંબ ઉપર બીજી આફન આવી પડી. પણ જન્મનામેં વાન્ન મંજુ નક્કી છે ત્યાં પડી બીજી કપાલ જે ૧ આથી બાઈ કચ્છાણચંદની પંચમ્ય દુનિને વિશેષ વાત્રા મળતું પણ વડીલમંથુ પાના ચંદજાઈની દયાવામાં પાનાના મંચમ્ય નક્કી થયે નહિ એમ પાનાને નાત્રી દેવગણી પોતે હીરા ન લેવા મૂઢ્યા રડી નાથુ જીવન માગવા લાગ્યા. નવા ૧૬૩૬માં બાઈ પાનાચંદ બીમાર પડ્યા માત્ર રીવતની બીમારીમાં બાઈ પાનાચંદ મંજુ પામેલા અને તેમનો આત્મા પડોલે જાત્રી થયો. મોટાજાઈ પાનાચંદના મંચમ્ય બાઈ, કચ્છાણચંદ વાન્ને વાન્નિય દરજી કચ્છાણે માર્તે જુગેલા થયો જ્યાં પોતે દેગડાત્રાજી બજારે દેવગણી કુટુંબને દિવાન આજવાના રેલુડી જે વર્ષ મુંડી કુટુંબ નેલા નેલા નવા ૧૬૩૮માં બાઈ કચ્છાણચંદ આજવા સન્નિય નવા ૧૬૪૦ નવા ૩૬, ત્યાં નવા મીનુ વિશેષ મુશ્કળ નાજાઃ રાજ્યમાં નાત્રી નવા નવા નવા નવા નવા સમાગમના મોટા કુટુંબમાંથી મોટા મુકેલે ત્રણ નવા મંજુ પાના દાવમાં ફક્ત ચાર માણસ

દવાનું જે પુરૂષવર્ત્તમાં જ્યાં રજાન નથી જુલાયમાં દવાનું છે, અને
મીવર્ત્તમાં જો મન જ્યાંની પની નથી ત્રિમેશ્વર જ્યાંની પની વિદ્યમાન
છે. ૧૪મી અને વિશિષ્ટો જ્યાં ૧૪મું ૧૫૪૫ નજરે જોવા છતાં જે
મનુષ્યને વેળા ન જાય તેને અરેય જ્યાં અર્થ સાધવા જેવી વાત છે

ਮਕਰਾਗੁ ਤੇ ਗੁੰ.

ငါ့အမေ့.

[illegible]

ભાઈ કલ્યાણુચંદ્રે નવપદ્મનું આરાધન. શરૂ કર્યું અને ચારિત્ર લેવાની ઇચ્છા થતાં શરૂઆતની-ભૂમિકા તરીકે ચાવજીવ બ્રહ્મચર્ય મત અંગીકાર કર્યું. તેમજ સાધુ જીવનને ઉપયોગી આચારો-જેવા કે સંયારા ઉપર ધ્યાન કરવું, સચિત વસ્તુનો ત્યાગ, ઉપ્પ જાતું પાન વગેરે-અમલમાં મૂકવાનો અભ્યાસ પાડવા લાગ્યા. આમ કરવાનો હેતુ એજ હતો કે, સાધુ જીવનમાં તે તે બાબતોની અડચણો ન નડે. આજ કાલ સાધુપણમાં કેટલાકની સ્થિતિ કામાટોળ થઈ ગયેલી જોવામાં આવે છે, તેનું ખાસ કારણ એજ છે કે તેઓ સાધુ પણાને યોગ્ય ક્રિયા કરવાનો કોઈપણ પ્રકારનો અભ્યાસ પાડ્યા સિવાય ઘણીવાર સાહસ કામ કરે છે. આવી સ્થિતિ પોતાની ન થાય તેવા હેતુથી ભાઈ કલ્યાણુચંદ્રે દીક્ષા લીધા પૂર્વે સાધુપણને લાયક તમામ આચાર વિચાર જાણવા તથા કરવાનો અભ્યાસ પાડી દીધો હતો. આ અભ્યાસને અંગે જ્યારે તેઓની પૂર્ણ પ્રતીતિ થઈ કે સંયમ પાળવામાં તેમને કોઈપણ જાતની અડચણ નહોતી, ત્યારે સંયમ લેવા સંબંધીનો પોતાનો નિર્ણય શ્રીવૃદ્ધિચંદ્ર મહારાજને જણાવ્યો. શરૂ મહારાજશ્રીએ તે વિચારને પુષ્ટિ આપી, પણ ભાવનગરમાં ભાઈ કલ્યાણુચંદ્રનું બહોળું કુટુંબ વસતુ હોવાથી, તેમની આજ્ઞા વગર આ દીક્ષાનું કામ ત્યાં બનવું મુશ્કેલ લાગવાથી અમદાવાદમાં જ્યાં શ્રીવૃદ્ધિચંદ્ર મહારાજના વડિલ ગુરુભાઈ ગચ્છાધિપતિ શ્રીમાન મુક્તિવિજયજી ગણિ મહારાજ ચાતુર્માસ રહેલા હતા, તેમની પાસે ભાઈ કલ્યાણુચંદ્રને દીક્ષા વાસ્તે મોકલી દીધા. આ કાર્યમાં ભાવનગર નિવાસી શેઠ ઝવેરભાઈ ભાઈચંદ્રની પણ સહાય હતી. શ્રીમાન મુક્તિવિજયજી ગણિજી મહારાજ એક મહા પ્રતાપી અને આતાપનામકર્મવાળા પુરૂષ હતા. તેઓશ્રીની એવી તો હાક વાગતી હતી કે કોઈ સાધુ કે શ્રાવક તેમના મુખમાંથી નીકળેલો બોલ અન્યથા કરવા સમર્થ ન હોય. વળી મહારાજશ્રીને નગર શેઠ પ્રેમાભાઈ હેમાં ભાઈની મદદ પણ પુરતી હતી. આથી તેઓશ્રી ધારેલું કામ નિર્વિઘ્ને સાગોખાગ પાર પાડ્યા હતા. પ્રથમ તો શ્રીમુક્તિ વિજયજી મહારાજે

ભાઈ કચ્છાલુચંદનો વૈરાગ્ય રંગ બહારનો છે કે અંતરનો છે, તેની પરીક્ષા કરી. પરીક્ષામાં તે પસાર થયા. કચ્છાલુચંદભાઈને વૈરાગ્ય રંગ અંતરંગનો છે, જોમ ખાત્રી થવાથી દીક્ષા આપવાની તૈયારી કરી; પણ ભાઈ કચ્છાલુચંદ ભાવનગરથી અમદાવાદ દીક્ષા નિમિત્તે આવી પહોંચ્યા, તે વાતની તેમના વડીલ જંધુજી ગોરધનભાઈ તથા કરશન-ભાઈને ભાવનગરમાં ખબર પડી, જોટલે તરતજ તેઓ અમદાવાદમાં મહારાજશ્રી પાસે આવ્યા અને કચ્છાલુચંદભાઈને પાછા લઈ જવા જવા માટે ઘણો પ્રયાસ કર્યો. છેવટે પાંડીતજીભાઈ સાથે રહી દીક્ષા અપાવવાનું જહાણ કાઢી તેમને ભાવનગર લઈ જવાની સુક્ષિપ્ત કરી, અને ભાઈ કચ્છાલુચંદ સાથે પાછા જવા માટે હા પલ્લ પાડી; પણ પાછાજથી તેમને લાગ્યું કે આ જોક જોડું જહાણ છે, યેર લઈ જઈને કેાંઈ દીક્ષા અપાવશે નહિ. એમ તેમને જણાયું. તેથી ભાઈ કચ્છાલુચંદ બન્ને ભાઈઓને પોતાનો છેવટનો નિર્ણય જણાવી દીધો અને વિશેષમાં ઉમેર્યું કે આ શહેરમાંથી દીક્ષા લીધા સિવાય બહારની કાગવાના મારે પચ્ચ ખાણું છે. આમ તેમનો દૃઢ નિશ્ચય જોઈ બન્ને ભાઈઓ કહેવા લાગ્યા "હાલમાં ચાર માસ સુધી અ-જવાસ કરો અને આગળ ઉપર અમે અમારા હાથે દીક્ષા અપાવીશું." આમ કહી બન્ને ભાઈઓ ખિન્ન થઈને પાછા ફર્યા. ભાઈ કચ્છાલુચંદને તરત દીક્ષા લેવાનો આમદ બહુ તીવ્ર હોવાથી તથા પ્રેયકાર્યમાં બહુ વિખો નહે છે એવી પ્રયા હોવાથી શ્રી મુક્તિવિજયજી મહારાજ થી એ પોતાના મુખ્ય શિષ્ય મુનિશ્રી સુત્રાજ વિજયજી સાથે તેમને નજીકના ગામડામાં મોકલી દીધા જ્યાં ભાઈ કચ્છાલુચંદને સ્વર્ગ ૧૯૩૬ના વૈશાક વદ ૮ને દિવસે મંડાધિપતિ શ્રી મુક્તિવિજયજી ગણિતના ના-મથી દીક્ષા આપવામાં આવી અને તેમનું નામ મુનિશ્રી કમલવિજયજી રાખવામાં આવ્યું ત્યાં-પછી ૧૯૪૪ અમદાવાદમાં સુત્રમહારાજશ્રી પાસે તેમને ભાવનગરમાં આ-વા હતા એ દીક્ષાના સમાચાર લાવ નગરમાં તેમના કુટુંબને મળ્યા કે તરતજ ત્યાં નિવેશન તથા તેમના મોટાભાઈના પાનાચંદના પત્ની તેમને મળી બન્ને જઈ, અમદાવાદ આવી પહોંચ્યા અને ભાઈ કચ્છાલુચંદને પાંડીતજી જવા માટે

પ્રયત્ન કર્યો; પણ છેવટે નગરગેડ પ્રેમાભાઈ હેમાભાઈ તથા શેઠ ગેક-લભાઈ ફતેભાઈએ તે બન્નેને શાંતિથી ઘણા સમજાવ્યા ત્યારે તેઓ પણ અંતે શાંત થયા, મહારાજશ્રીને વંદના કરી, મોહના ઉછાળાથી કરેલ પ્રયત્ન માટે માફી માગી પાછા ઘેર વિદાય થયા. અત્રે મહારાજશ્રી કમળવિજયજીએ પોતાનો અભ્યાસ શરૂ કર્યો અને યોગ સમયમાં સાધુ પ્રતિકમણ તથા સાધુ ઉપયોગી ક્રિયા સંપૂર્ણ કરી. આથી શુરૂમહારાજશ્રીએ વડી દીક્ષાના યોગ સંવત ૧૯૩૬ આસો વડી બીજને દિવસે શરૂ કરાવ્યા અને ૧૯૩૭ ના કાર્તિક વડી ૧૨ ના દિવસે મોટી દીક્ષા ઘણા ઉત્સાહપૂર્વક અમદાવાદમાં મહારાજશ્રીએ પોતાના નામથી આપી.

પ્રકરણ ૪ થું.

વિદ્યાભ્યાસ.

શ્રીમદ મુક્તિ વિજય ગણિજી મહારાજશ્રીના શુરૂ મહારાજ શ્રી પુરેરાવજી (શ્રી પુદ્ધિ વિજયજી) મહારાજ એક મહાનુ આધ્યાત્મિક પુરૂષ હતા. તેઓશ્રી મૂળ પંજાબના રહીશ હતા. તેઓ વૃદ્ધાવસ્થામાં વિહાર કરવાને અસમર્થ હોવાથી મોટે ભાગે અમદાવાદમાં રહેતા હતા. તેમની સેવા માટે અને સાધુ સમુદાયની સગવડ માટે શ્રીમાન મુક્તિ વિજય ગણિજીનું અમદાવાદમાં વિશેષ રહેવું થતું હતું. આ કારણથી મુનિશ્રી કમળવિજયજીને અમદાવાદમાં શરૂ પાસે સ્થિર રહી અભ્યાસ કરવાનો ઘણો અનુકુળ પ્રસંગ મળ્યો. સંવત ૧૯૩૬-૩૭-૩૮ ના વ્રજ ચોમાસા અમદાવાદમાં થયાં. આ પ્રસંગે બજવાની સાથે સૂતના આરાધન નિમિત્તે યોગોદ્વહન કરવાનો પણ ઘણો અનુકુળ સમય તેમને મળી આવ્યો. યુવાવસ્થામાં તપ સ્વર્યા ઘણી લાભ કારી છે, કારણ કે વિકારો ઉપર કાબુ મેળવવામાં તે ઉત્તમ યત્રનું કામ સારું છે. આ કારણથી શુરૂશ્રીએ તેમને ઉત્તરાધ્યયનસૂત્ર, અત્યાસંગ સૂત્ર, કથસૂત્ર, નિરીય સૂત્ર, મદ્દાનિરીય સૂત્ર

નંદીસૂત્ર, અનુયોગદ્વારસૂત્ર, સૂયગ્રંથસૂત્ર, ઠાણામસૂત્ર, અને સમવાયંગ
 સૂત્રના યોગ કરાવ્યા. આ તપશ્ચર્યાના અંગે જે કે તેઓથી વિરોધ
 અભ્યાસ ન કરી શક્યા હતાં “ જે થાય તે સારા માટે ” જે ન્યાયે
 યુવાવસ્થામાં કરેલી તપશ્ચર્યા અને તે કરવાની પડેલી દેવ આગમ
 ઉપર તેમને ઘણાજ ઉપયોગી થઈ પડ્યાં. આ ત્રણ ચાતુર્માસમાં તેઓ-
 શ્રીએ છવ્વિ વિચાર, નવનાલ્પ, દંડક, સંઘયણી, કર્મશંક વગેરે
 પ્રકરણોનો અભ્યાસ કર્યો સંવત્ર ૧૬૩૬ ના માર્ગશીર્ષ માસમાં મ-
 હારાજશ્રી નીતિવિજયની સાથે મુનિ શ્રી કમગવિજયજીએ કપાલવંજ
 તરફ વિદાર કર્યો અને ત્યાં થદિકા વ્યાકરણનો અભ્યાસ શરૂ કર્યો.
 ત્યાંથી ૧૬૪૦ માં ગુરુભાઈ શ્રી દાનવિજયજી મહારાજ પાસે વટોદરે
 ગયા. શ્રી દાનવિજયજી વ્યાકરણ તથા ન્યાયમાં મહા વિદ્વાન મહાતા
 હતા તેમની પાસે તેઓ વ્યાકરણ તથા ન્યાયનો અભ્યાસ કરવા માટે
 રહ્યા. સંવત્ર ૧૬૪૦-૧૬૪૧ તથા ૧૬૪૪ ના ત્રણ વર્ષમાં વટોદરા
 કરી વ્યાકરણમાં સારસ્વત તથા થદિકા તથા કાવ્યમાં રઘુવંશ, કિરા-
 તાર્જુનીય તથા માય કાવ્ય વગેરે તથા ન્યાયમાં તર્ક સંમદ્દ દીપીકા,
 નીલકંઠી વગેરે સંસ્કૃત ગ્રંથોનો અભ્યાસ કર્યો. વટોદરેથી અમદાવાદ
 પાછા આવી મહારાજશ્રી ગુણવિજયજી પાસે તેમણે ઉત્તરાધ્યયનસૂત્ર
 ટીકા સાથે વાંચ્યું. ત્યાંથી વિદ્વાન કરી પાતાના પ્રતિભોધક ગુરૂ
 શ્રી વૃદ્ધિચંદજી મહારાજ પાસે જાવનગર ગયા. ત્યાં મહારાજ
 શ્રી જંબેરસાગરજીનો મેળાપ થયો. આ શ્રી જંબેરસાગર મહારાજ
 સૂત્રસિદ્ધાન્તમાં ઘણાજ પ્રવીણ હતા અને તર્ક વિતર્કમાં પણ
 ઘણા નિપુણ હતા શ્રીમાન મુક્તિ વિજય ગણિ મહારાજને
 તેઓ પાતાના ગુરૂ સમાન ગણતા હતા અને તેમના ઉપકા-
 રના સહુમાં જગ્યાએકા હોય તેમ તેમના ૧૨૬ પૂજ્યજીવ રાખતા
 હતા ગુરૂશ્રીના સહુના મદતે તેમના શિષ્યોનું આપવા નિચ્છતા હોય
 તેમ તેમના શિષ્યો ૧૨૬ ઘણી મમતા નાખતા હતા. તેમજ તેમને
 ઘણા ચાહતા હતા આના પુરાવા તરીકે આપણે અગ્રાવીશુ કે તેઓ
 શ્રીએ મુનિરાજશ્રી કમગ વિજયજીને ઘણા જાણ પૂર્વક આચારાગસૂત્ર
 ટીકા સાથે જણાવવા શરૂ કર્યું આચારાગ સૂત્ર પૂર્ણ થતા પત્રવહાણ

સૂત્રના અભ્યાસ શરૂ કર્યો. આમ અનુક્રમે ઝવેરસાગરજી મહારાજ પાસે ભગવંતી સૂત્ર તથા સંતીક નાંદેસૂત્ર તથા અનુયોગ દ્વાર સૂત્ર વૃત્તિ તથા લોક પ્રકાશ, જ્ઞાતા સૂત્ર વગેરે વાંચ્યા. તે સિવાય બીજાં તેમજ બીજાઓ પાસે કલ્પસૂત્ર વૃત્તિ, ઉર્વવાહ સૂત્ર, ધર્મ રત્ન કરંડક, અનુસરે વવાહ સૂત્ર, દત્તવૈકલિક સૂત્ર, ઉપદેશ માળા વૃત્તિ, શત્રુજય મહાત્મ્ય, આત્મ પ્રબોધ, શ્વદ્વિધિ વાસુ પૂજ્ય ચરિત્ર, ધર્મિભૂ ચરિત્ર, પાંડવ ચરિત્ર. વૈરાગ્ય કલ્પજ્ઞાના, ૫૬ દર્શન સંમુખ્યય, સંમ- રોહિત્ય ચરિત્ર, શાંતિનાથ ચરિત્ર, પાર્શ્વનાથ ચરિત્ર, મહાપાંગ ચરિત્ર, હાન પ્રકાશ, સુષ્ઠસ્થાન કમારોહ, સુલસા ચરિત્ર વગેરે અનેક નાના મોટા ગ્રંથોનો તેઓશ્રીએ અભ્યાસ કર્યો હતો. ભણવા ભણાવવાની તેઓની લાગણી બેહુક હતી. ચારિત્ર લીધું ત્યારથી આરંભી પોતાની અંત અવસ્થા સુધી તેઓએ કદાપિ પડન પાઠન છોડ્યું નથી. પોતાના વિદ્યાન શિષ્યો પાસેથી પણ જ્ઞાન લેવામાં તેઓશ્રીએ જરા પણ લાનન ગણી નથી. ચાલાદપિ દ્વિત ગ્રામ્ય બાળક પાસેથી પણ હિંતકારીવાન મહણ કરવી આ મહાવાક્યને તેઓ યથાર્થ અનુસરતા હતા. તેઓનો આ ખરેખર અનુમોદન કરવા લાયક શુભ હતો.

મકરગ પ મું.

પન્થામ પદવી તથા આચાર્ય પદવી.

મહારાજશ્રી મુક્તિવિજયજી ગણિજના દેવગમન પછી યોગે- દ્વંદ્વેન કરાવી વગી દીક્ષા આપે તેવું એટલા મોટા સમુદાયમાં તે સમયે કોઈ પણ વિદ્યમાન ન હતું, કાણ કે તે સમયે યોગેદ્વંદ્વનની પ્રથા હાલનો માત્રક બહુ પ્રચલિત ન હતી, વગી અત્યારે એક ગુરૂના ચાર પાંચ શિષ્યો પન્થાસ યાય તેવું તે સમયે નહતું. નાના મોટાની આખાય બહુ જાગવવામા આવતી હતી, અને જરાબર અધિકાર નેહનેજ તે પદવી આપવામાં આવતી હતી. શ્રીમાન મુક્તિવિજયજી મહારાજશ્રીએ પોતાની દયાવીમાં નીનિવિજયજી મહારાજશ્રીના

શિષ્ય મુનિરાજશ્રી બકિનવિજયજીને ભગવતીસૂત્રના યોગમાં પ્રવેશ કરાવ્યો હતો. પણ તેઓશ્રી તો તે યોગોદ્ધત્તન પૂર્ણ થાય તે પૂર્વે દેવગત થયા હતા. તે ધણી શાંત સ્વભાવના હતા. આ સમયે સાધુ સમુદાયનું મુકાન શ્રીમાન મુકિતવિજયજી ગણિશ્રીના હાથમાં હતું. તેમને મારા નારાનો બિદલાવ ન હતો. તેઓ બીજા કોઈને યોગોદ્ધત્તન કરાવવા ના વિચારમાં હતા. તેટલામાં તેઓ ધોનું અવસાન સં. ૧૯૪૫ ના માગસરવદ ૬ ને સામવારે બાવનમરમ થયું. વર્ગી તેમની ખાસે મુનિરાજ શ્રી દેવવિજયજી તથા ગુણવિજયજી નામના બે મોટા વિદ્વાન શિષ્યો હતા. તે બંને ગૃહસ્થાધ્યમમાં ભાઈઓ હતા અને માંગમાના રહીશ હતા. વર્ગી તે બંને બુદ્ધિમાં ધણી તીક્ષ્ણ હતા અને ગુરૂશ્રીનાં ધરમ આજ્ઞાકિત ભક્ત હતા. તેમજ તેઓ તેમના જમણા તથા ડાબા હાથે ૩૫ ગણાતા હતા. તે બંને પણ ગુરૂમહારાજશ્રી આગળ પાછળ ચોટા સુમરને આંદરે કાગ ધર્મ પામ્યા બેટલે આખા સમુદાયમાં કોઈ એવા મુનિરાજશ્રી ખાત્ર રહર હતી કે જે યોગોદ્ધત્તન કરાવી વડી દીક્ષા આપી શકે. સાધુઓ તથા સાધ્વીઓને પરિવાર દિન પ્રતિદિન વધવા લાગ્યો. અને યોગોદ્ધત્તન કરાવનારના અભાવે વડી દીક્ષા વગરના સાધુ સાધ્વીઓને વધારા થયો. આ ઉપસ્થિત થયેલી સ્થિતિને પહોંચીવળવા માટે મહારાજશ્રી અંબરસાગરજીએ આ સમુદાયની સગવડ સાચવવાનું કામ હાથ ધર્યું અને મારવાડ તરફ વિચરતા પંચાસશ્રી હનવિજયજીને લીબડી મુકામે બોલાવી તેમની ખાસે મુનિરાજશ્રી કમળવિજયજીને તથા મુનિરાજશ્રી આમું વિજયજીને ભગવતીસૂત્રના યોગ કરાવવા શરૂ કર્યા સંવત ૧૯૪૭ ના માહા શુદ્ધ ૫ મે યોગમા પ્રવેશ કરવામા આવ્યો અને યોગોદ્ધત્તનની સાથે ભગવતીસૂત્રનું વચન પણ મહારાજશ્રી અંબરસાગરજીએ શરૂ કરાવ્યું. આજકાલે ચારે વાચન વિનાજ યોગોદ્ધત્તન થાય છે, પણ તેમણે તેમ ન કરતા અને કામ સાથેજ આરંભ્યા, એ ઘણું સ્તુતિ પાત્ર હતું. યોગોદ્ધત્તન પૂર્ણ થતા ત ૧૯૪૭ ના જ્યેષ્ઠ સુદ ૧૩ ને દિવસે બંને મુનિરાજોને ગણિ પદ તથા પંચાસવદ લીબડીમા આપવામા આવ્યું ને સમયે ઘણું ધામડુમ ગાવાની.

આ પ્રસંગ ઉપર અમદાવાદથી નગરચોક મણિભાઈ પ્રેમાભાઈ તથા ચોક જેર્સીગભાઈ હઠીભાઈ વગેરેએ ખાસ પધારી શુદ્ધકિતદર્શાવી હતી. આ પ્રસંગે તે લીબડી ગામના સઘે પણ અષ્ટાદ્વિકા મહોત્સવાદિ ધર્મક્રિયામાં ઘણો સારો ભાગ લીધો હતો. તે વર્ષનું ચોમાસું ત્યાં લીબડીમાંજ થયું હતું. ચાતુર્માસમાં ધર્મ કૃત્યો ઘણાં સારાં થયાં હતાં. પ્રાચીન તેમજ નવીન મંદિરમાં પ્રતિષ્ઠા કરાવવામાં આવી હતી; અને આ પ્રસંગે પણ અષ્ટાદ્વિકા મહોત્સવ થયો હતો, આ તમામ ધર્મક્રિયાનું ખર્ચ બાઈ પુરબાઈએ આપ્યું હતું.

કાગળી મતિ મહન છે. કરમને શરમ નથી. મહારાજશ્રી જવેર સાગરજીને તેજ ચોમાસામાં ભાદરવા સુદ ૫ થી સપ્ત માંદગી શરૂ થઈ અને મણુ ખાસ સુધી અચાતા વેદની કર્મ લોગવી આ ક્ષાની દુનિયાનો ત્યાગ કરી પ્રભુ સ્મરણ કરતાં સ્વર્ગમાં આસ્થા ગયા. તેઓના દેહાવસાનથી આ સમુદાયને ઘણો ભારે ધક્કો લાગ્યો હતો, પણ કાગળ આગળ કોઈનું જોર ચાલતું નથી. તેમની માંદગીના પ્રસંગે આ ચારિત્રના નાયક મહારાજશ્રીએ તથા તેઓના નવા શિષ્ય મુનિશ્રી આનંદસાગરજીએ ઘણી સારી શુશ્રૂષા કરી હતી. મુનિરાજ શ્રી જવેરસાગરજીનું દેહાવસાન સં ૧૯૪૮ ના કાર્તિક વદ ૧૨ સે થયું. આથી તેઓને ભારે દીલગીરી થઈ. જીવામાં નગરચોક મણિભાઈએ મહારાજશ્રીને અમદાવાદ પધારવા માટે વિનંતી કરવાને પોતાની માતૃશ્રીને ખાસ લીબડી મોકલ્યા હતા, તેથી મહારાજશ્રીએ અમદાવાદ તરફ વિદાર કર્યો. પંચાસ પદવી લીધા પછી અમદાવાદમાં તેમનો પ્રથમ પ્રવેશ થતો હોવાથી નગરચોક મણિભાઈ પ્રેમાભાઈ એ તેમનો સારો સત્કાર કર્યો હતો; અને સં. ૧૯૪૮ નું ચોમાસું પણ તેમણે અમદાવાદમા કર્યું. ચાતુર્માસ પછી જવેરી વાડીલાંલ વખતયદે કેસરીઆજીનો સંઘ છરી પાગનો કાઢ્યો. તે સંઘની સાથે તેઓ માગસર માસમાં યાત્રાર્થે નીકળ્યા, અને પોસ શુદ્ધ ૭ મે તેઓ શ્રી કેસરીયાજી આવી પહોંચ્યા. ત્યાંથી પોષીના પાર્શ્વનાથ, ઇંડર, તારંગાજી, શીપોર, વડનગર, માલુસા, ચેલાપુર વર્ષ માદ શુદ્ધ ૫ મે

પાછા અમદાવાદ આવ્યા. પંચાસ પદવી લઈ તેઓશ્રીએ ઘણા સાધુ-
ઓ તથા સાધ્વીઓને વડી દીક્ષાના તથા મોટા યોગેદ્દહન કરાવ્યા
છે. વગી તેમણે પોતાને હાથે શ્રીમાન્ વૃદ્ધિચંદ્ર મહારાજશ્રીના
શિષ્ય મુનિરાજશ્રી ચતુરવિજયજીને તથા શ્રીમાન્ હંસવિજયજી મહા-
રાજશ્રીના શિષ્ય મુનિરાજ શ્રી સંપતવિજયજીને તથા શ્રીમાન્ આત્મા
રામજી મહારાજશ્રીના પ્રશિષ્ય મુનિશ્રી મુંદરવિજયજીને પંચાસ
પદવી તથા ગણિપદવી અર્પણ કરેલ છે. તેમજ પોતાના શિષ્ય મુનિરાજ
શ્રી કેસરવિજયજીને પણ :પોતેજ પંચાસ પદવી તથા ગણિ પદવી
આપેલી છે. આ પ્રમાણે અનેક સ્થળે ધર્મનાં શુભ ફલો કરાવતા
હતા, અને અનેક ભવ્ય પુરુષોને ધર્મ માર્ગમાં જોડતા હતા. આવી
રીતે શુભ પ્રવૃત્તિ કરતા તેમજ આમાનુષાઠ વિદ્યાર કરતા સંવત
૧૯૭૨ માં પાછા અમદાવાદ પધાર્યા. તે સમયે નગર ચેક વિભાગભાઈ
મયાભાઈ, ચેક સારાભાઈ ડાહ્યાભાઈ, ચેક મંજીભાઈ દલપત ભાઈ, ચેક
જગાભાઈ દલપતભાઈ, વિગેરે આવકો અંગાભાઈ ચેકાલી વિગેરે આ-
વીકાઓ તથા સાધ્વીઓમાં દેવશ્રીજી, પ્રેમશ્રીજી, મુલાભશ્રીજી, વિગેરે
ચતુર્વિંશ સંપ તરફથી મહારાજશ્રીનો આરો સત્કાર થયો હતો. અને
મહારાજશ્રી સાથે લગભગ ૨૦ સાધુઓ હતા. આગમ વાચના અને
દોષાથી બીજા પણ કેટલાક સાધુઓ અને વિદ્યમાન હતા. આ મોટા
મંડળનું સમેલન યજમાની પદ્મ પાદનમાં ખડેલ પડવાના કારણથી
મહારાજશ્રી ચેક ડાહ્યાભાઈ અનેપચંદન નવા મકાનમાં ચેક સારા-
ભાઈ ડાહ્યાભાઈની ચિનંતીથી ચાતુર્માસ રહ્યા અને ચાતુર્માસમાં ચેક
સારાભાઈએ મહારાજશ્રીની તન મન અને ધનથી પૂર્ણ સેવા કરી
હતી. ૧૯૭૨ ના આવણ મુદ પ થી મોટા યોગેદ્દહનની ક્રિયા શરૂ
થઈ. શ્રીમાન ખાલીવિજયજીદાદાના શિષ્ય મુનિશ્રી મેદનવિજયજી
મહાનિશીય સૂત્રના યોગમાં હતા, અને બીજા કેટલાક સાધુઓ તથા
સાધ્વીઓ જુદા જુદા યોગેદ્દહન કરતા હતા. ભારતના મુઠી પુનમે મ-
હારાજશ્રીએ મુનિશ્રી દેવવિજયજીને ભગવતીજી સૂત્રના યોગમાં પ્રવેશ
કરાવ્યો ત્યારપછી બે બે દિવસના અંતરે મુનિશ્રી મેદનવિજયજીને
તથા મુનિશ્રી લાલવિજયજીને પણ ભગવતી સૂત્રના યોગમાં નોંધ્યા.

પોતે આચાર્ય પદવી માટેની ક્રિયાને પ્રારંભ કર્યો; અને ત્રણે નવીન પંચ્યાસોએ તે ક્રિયામાં મદદ કરી. ક્રિયા સંપૂર્ણ થતાં આચાર્ય પદ માટેનો વાસણેપ પ્રથમ પં. દેવ વિજયજી, પં. ગોહન વિજયજી પં. લાભવિજયજી તથા મુનિશ્રી કનક વિજયજી અને મુનિશ્રી ભાવ વિજયજીએ નાખ્યો. પછી પ્રવર્તિની સાધ્વી ગુલાબશ્રીજી, પુન્યશ્રીજી પ્રેમશ્રીજી, હરખશ્રીજીએ વાસણેપ નાખ્યો. આવક સમુદાયમાંથી નગર ચેક કસ્તુરભાઈ તથા વિમલભાઈ તથા; શાવિકા વર્ગમાંથી ચોકાણી ગંગાભાઈ, મુક્તાબાઈએ વાસણેપ નાખ્યો. ઉપર પ્રમાણે વાસણેપ નોખાયા પછી ચતુર્વિધસયે વાસણેપ નાખી વિજયકુમરસૂરિશ્વર નામ સ્થાપન કરી મહાવીર દેવની જ્યથ્થાની કરીને સાથે ગુણચંદ્રજી મહારાજશ્રી ના નામનો વિજયધ્વનિ પણ કરવામાં આવ્યો હતો. તે પછી નગરચેક કસ્તુરભાઈ તથા વિમલભાઈ તથા ચોકાણી ગંગા બહેન તથા મહાલક્ષ્મી બહેન તરફથી હથડાં તથા કામગીરી વગેરે આચાર્યશ્રીને તથા ત્રણ નવીન પંચ્યાસોને એકાદશમાં આપ્યા હતાં.

ચતુર્વિધ સયે પણ કપડા તથા કામગીરીનો વરસાદ વરસાવી ગુરૂ ભક્તિ સારા રૂપમાં પ્રદર્શિત કરી હતી. આ સર્વ ક્રિયા નગરચેક પ્રેમાભાઈ હેમાભાઈના વડે કરવામાં આવી હતી તે સમયે (ચતુર્વિધ સંપ સર્વ મળી) ૧૦ થી ૧૨ હજાર મનુષ્યો એકત્ર મળ્યા હતા.

આ પ્રમાણે પદવીની ક્રિયા સંપૂર્ણ થયા પછી બરાબર સાડા બાર વાગતાં વિજય મુદુર્ત આવવાથી શાવિકા બહેન ઉભંગી બહેન તથા રતન બહેનને પ્રથમ માગ પહેરાવી, પછી તમામ બહેનો તથા બાઈએને માગ પહેરાવવામાં આવી. આ પ્રમાણે માગ પહેરવાનો મહોત્સવ પૂર્ણ થતાં ચેક સારાભાઈ શાહાભાઈ તરફથી તથા યેવલા વાગા ચેક રંગીલાસ દેવચંદ તરફથી આવેલા ચેક બાગચંદ બાઈ ચતુર તરફથી શ્રીફળની ભે પ્રમાવના ચર્ક સાંજના ચાર વાગે મેગાવડો ખલાસ થયો. પદવી દાન તથા ઉપધાન નિમિત્તે અહીં મહોત્સવ તથા શાંતિ સ્વાસ્થ્ય સારી ધામધુમથી કરવામાં આવ્યા હતા. મહા વદ ૩ ના દિવસે અત્રેથી વિદ્વાર કરી મહારાજશ્રી વગેરે હજારો ૧૨ સમુદાયો તથા ૧૫

તેમણે મહારાજશ્રીને મુરત લઈ જવા ઘણો આગ્રહ કર્યો હતો. તે
 અવસ્થા છતાં તેમજ શ્રીમદ્ જીવન સખ્ત તાપ હતો, છતાં તે
 સજી મહારાજ શ્રી આજીવનસાગરજીના ગુરુ શ્રીમાન શ્રી
 મહારાજશ્રીએ પોતાના ઉપર કરેલ ગ્રાંથ ઉપકાર તેમની સ્તુતિ કરી
 ગયો ન હોતો અને તેથી પ્રતિ ઉપકાર વાગવાનો આ અગ્રહ
 જવેરી મંડળની વિનંતિ તરતજ સ્વીકારીને મુરત મુરત કરી
 ગિરિરાજને છેડા પ્રણામ કરી આચાર્ય મહારાજશ્રીને મુરત
 ને દિવસે પાઠીતાણાથી વિહાર કર્યો. શીહોર, વાડ, હોલોર, જોડા
 ભાત, જંબુસર, પાદરા, પાલેજ, જંગાદેવર વિગેરે સ્થાનોએ
 ભવ્ય પુરોષને પ્રતિબોધ કરતા કરતા ચેત્ર શુદ્ધ ૧૩ ને દિવસે
 જગદીયા વીર્ય પધાર્યા અને એક ભવ્ય મુંદર મહિર નર સ્થાપ
 શાળા બંધાવવામાં આવી છે. અને મુરતથી જવેરી મંડળ કરી
 પુરાના એક નારણચંદ હીકાભાઈ મહારાજશ્રીને મુરત
 સત્કાર માટે પધાર્યા અને મહાવીર પ્રમુખ સ્થાપ કરી
 તે દિવસ હોવાથી તે દિવસ અને પાછળના છ દિવસે
 વિવિધ પ્રકારની પૂજા આંગી વગેરેથી સ્તુતિ કરી
 આવ્યો હતો. અનેથી વિહાર કરી આવતો હતો. અને
 ચેત્ર વદ ૧૪ ને દિવસે સવારમાં મહારાજશ્રીને મુરત
 દિવસે સવારમાં મુરતથી પંચાસ મહારાજશ્રીને મુરત
 પંચાસ મહારાજશ્રી મહિરવિજયલ આદિ સ્તુતિ કરી
 સંકાર નિમિત્તે કતારગામ પધાર્યા. મહારાજશ્રીને મુરત
 દેગથી આવા તાપમાં અને પધારવા હીકેટ કરી
 ઉપકાર માન્યો અને પંચપત્ર કેટલીક સ્થાનોએ
 પરપત્રને ભેદભાવ જતા રહ્યો. મહારાજશ્રીને મુરત
 પણ જવેરીમંડળ આનંદુ હતો તેમણે મુરત
 વગેરે કરી પ્રમુખજીના તથા ગુરુજીના મુરત
 શુદ્ધ ૩ ને દિવસે મહારાજશ્રી પેટાઈ કરી
 પધાર્યા પ્રથમ હગિપુત્રાન. સંધ્યે મુરત
 પ્રવેશ કરાવવામાં આવ્યો હતો.

ધર્મદેશના સંબંધગાવી. ત્યાર પછી તરતજ ગોપીપુરાના સંઘ તરફથી ઘણાજ આડંબરથી સામૈયું કરવામાં આવ્યું. આચાર્યશ્રીના દર્શન કરવા સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક, શ્રાવિકારૂપ ચતુર્વિધ સંઘથી બજાર ચારે બાજુએ ભરાઈ ગયો હતો. ગોપીપુરામાં નેમચંદ મેળાપચંદની વાડીમાં આચાર્યશ્રી આવી પહોંચ્યા, ત્યાં તેમણે ધર્મદેશના આપી સંપત્તી ચતા ફાયદા અને કુસંપત્તી ચતા ગેરફાયદાઓ દર્શાવ દલીલો સાથે સમજાવ્યા હતા, તથા કુસંપત્તી ચયેલ વર્તમાન મુદ્દા અને તેને લીધે ચયેલ મુરોખની પાપમાફીનું આગેદુલ વર્ણન આપ્યું હતું. 'શ્રોતા-જનો ઉપર આથી ઘણી સારી અસર થઈ હતી. મુરતમાં છેલ્લાં સાત વરસથી મધડાઓ ચાલતા હતા, તેનો અંત લાવવાને આચાર્યશ્રીએ પંન્યાસજી મહારાજ આણંદસાગરજી તથા બીજા શ્રાવકોની સાથે મંચલ'કર્યે. આ બાલબ્રહ્મચારી લોગા ભદ્રિક મહારાજશ્રીને જય આંવવાનું નિમિત્ત હયે, એટલે પં. આણંદસાગરજી મહારાજ સાથે આંકામમાં મંચલ કરતાં તેઓશ્રી યશસ્વી નીવડ્યા અને સંઘમાં પડેલ તંડનો અંત વૈશાખ શુદ્ધ ૬ ને દિવસે આવ્યો, અને આચાર્યશ્રીની કીર્તિ સર્વ બાજુએ ફેલાવા લાગી.

સંવત ૧૯૭૪ ના વૈશાખ શુદ્ધ ૧૦ ને દિવસે પ્રાતઃકાળમાં પં-ન્યાસ મહારાજશ્રી આણંદસાગરજીને આચાર્ય પદવી આપવાની હતી, તેથી હજારો માણસો ટોળાબંધ થોડ નેમચંદભાઈની વાડીમાં એકત્ર થયા હતા, સંઘમાં સંપ ચયેલો હોવાથી સર્વ પક્ષના શ્રાવકો ત્યાં લોગા થયા હતા; આથી જીનશાસનની શોભામાં સારી વૃદ્ધિ થઈ હતી. બરાબર આઠ વાગે શ્રીમાન્ વિજયકમળસૂરીશ્વર મહારાજે આચાર્ય પદવીની ક્રિયા શરૂ કરી, અને નવ વાગતાં મહારાજશ્રીએ આણંદસાગરજી પર વાસસ્થેપ નાખ્યો, પછી ચતુર્વિધ સ્થે વાસસ્થેપ કર્યો અને આણંદસાગરસૂરિ નામ આપવામાં આવ્યું. ચારે બાજુએ બેંડનો જયધ્વનિ ગાજી રહ્યો હતો, અને સંઘ તરફથી કામગીરી કપડાનો ઘણો સત્કાર કરવામાં આવ્યો હતો, શ્રીમાન્ વિજયકમળસૂરીશ્વર મહારાજશ્રીને મુરતના સથે ત્યાં આતુર્માસ રહેવા ઘણા

સુંદર કુવા પાસે રહેલો ચોતરો તેમની નજરે પડ્યો. મહારાજશ્રી
 તે ચોતરો પર બેઠા; ચારે બાજુએ સુંદર પુષ્પોમાંથી. સુવાંત્ર પ્રસરી
 રહ્યો હતો. સહેસાવનની માફક વૃક્ષોની પલ્લુ ત્યાં સુંદર ઘટા હતી.
 પોતાના ભવિષ્યનો બાણે કે તેમને ખ્યાલ થયો હોય તેમ તેઓથી
 સાથે આવેલા શ્રાવકો તથા પં. લાભવિજયજીને કહેવા લાગ્યા કે
 “ આ જગ્યા ઘણીજ સુંદર છે. અહીંથી ક્યાંય જવા મારી ઇચ્છા
 નથી. અત્રેજ અમુક સમય બેઠી આપણે પ્રભુસ્મરણ કરીએ. ” આ
 પ્રમાણે કહી તેઓશ્રી ત્યાંજ બેઠા. થોડાં જ વર્ણુ દેવાજીએ બાગમાં
 ફરવા લાઇ જવાનો ઘણો આગ્રહ કર્યો, છતાં બાગમાં ન જતાં તે
 તે ત્યાંજ રહ્યા. અને બીજા શ્રાવકો બગીચામાં ફરવા ગયા. આ પ્ર-
 માણે પોતાના નિર્વાણગમનની પૂર્વ દશ દિવસ અગાઉજ તે જગ્યા
 પસંદ કરી પોતે ઉપાશ્રયે આવ્યા. આસો સુદ ૪ ના દિવસે ઇન્દ્રદ્યુ-
 ઝેન્દ્રા નામના ઝેરી તાવે મહારાજશ્રીના શરીરમાં પ્રવેશ કર્યો. મ-
 હારાજશ્રીની સારવાર કરવા માટે પરમ ગુરુભક્ત મહારાજશ્રીના
 પ્રશિષ્ય પં. લાભવિજયજી રોકાયા હતા. તત્કાલ ડોક્ટર, દેશી વૈદ્ય
 વગેરેની દવા શરૂ કરી ચાંપતા ઉપાય લેવામાં આવ્યા. પાંચમને દીવસે
 મહારાજશ્રીએ ઉપવાસ કર્યો છતાં છઠના દિવસે પણ તાવનું જોર
 ઘટ્યું નહિ. ગુરુભક્તિ કરતાં પં. લાભવિજયજી તથા બીજા બે
 મુનિઓ ઉપર પણ તે ઝેરી તાવે પોતાનો પ્રભાવ દેખાડ્યો. આઠ
 સાધુઓમાંથી ચાર સાધુઓ આ તાવથી સપડાયા હતા. પણ ગુરુ
 ભક્તિ કરવાનો આવો શુભ અવસર ક્યાંથી મળશે, એમ ધારી પં.
 લાભવિજયજી બીમાર છતાં મહારાજશ્રીને છોડીને જતા પણ ફર
 ગયા ન હતા. એકજ ચોરડીમાં જન્ને જણ પાસે પાસે સંચારો કરીને
 સૂતા હતા. સુદ ૯ ને દિવસે જા તાવે તથા જ્યાસે ભયંકર રૂપ લીધું.
 પં. લાભવિજયજી બીમાર હતા, છતાં તે ગામમાં મળી આવતા
 ડોક્ટરો તથા વૈદ્યાને બોલાવી મહારાજશ્રીની તબીયતના સંબંધમાં
 તેમનો અભિપ્રાય પૂછ્યો. સર્વેએ હાથ ખંજેરી જણાવ્યું કે સ્થિતિ
 ઘણી ભયંકર છે, અને બચવાની આશા ઘણી થોડી છે,

આ અગિપ્રાય મહારાજશ્રીને જણાવવામાં આવ્યો ન હતો, પણ પં. લાલવિજયજી તથા સંઘના આગેવાનો મહારાજશ્રી પાસે આવ્યા, અને જણાવવા લાગ્યા કે આપ દીર્ઘાયુષી થાઓ, છતાં આપશ્રીને દાનપુન્ય અગર જે કંઈ ધર્મ કરાવવા ઇચ્છા હોય તે આપ સાહેબ જણાવો. તેમ કરવા અમે તૈયાર છીએ. મહારાજશ્રીને તાવ તથા દમ થયો, પણ જહુજ ઉપયોગમાં હતા. તેમણે કહ્યું કે મારે કંઈ પણ કરાવવા ઇચ્છા નથી. પણ સંઘ જે કરશે તે ચેત્વજ કરશે. પછી પં. લાલવિજયજીએ પૂછ્યું કે “આપને કંઈ પણ કહેવું, લેવું, દેવું, કે ભલામણ કરવાની હોય તે જણાવો.” ત્યારે મહારાજશ્રીએ પ્રત્યુત્તરમાં જણાવ્યું કે મારે જે કંઈ કહેવાનું છે, તેની નોંધ મેં મારી નોંધ પોથીમાં કરેલ છે, તેમાંથી ભેંઈ લેજો. મારે બીજું કંઈ કહેવાનું નથી.” ઉપર પ્રમાણે આશો સુદ ૯ ને દિવસે વાત થઈ હતી. સુદ ૧૦ ના દિવસે સ્ટેજ આરામનાં ચિન્હ જણાયાં અને નોંધ પોથીમાં કંઈક લખવાનું યાદ આવવાથી ખાંતિમુનિ પાસે તે લખાવી તે નોંધપોથી પોતાની પાસે રાખી. આથી લક્ષિત કરનારા લક્ષ્તોનાં મન કંઈક પ્રકુલિત થયા. મહેનત સફલ થવાની આશાએ બંધાઈ. પરંતુ મનુષ્યનું ધાર્યું શું થાય છે ? મનુષ્ય ધારે છે કંઈ ને થાય છે કંઈ. કાળની ગતિ અકળ છે. આસો સુદી ૧૦ ને દિવસ પૂર્ણ શુદ્ધિમાં પસાર થયો. સાંજના પાણી વાપરી ચોવિહારનું પર્યજખાણ કર્યું, અને પ્રતિક્રમણ કરવાની તૈયારીઓ કરી. મહારાજશ્રી, પં. લાલવિજયજી તથા પ્રેમવિજયજી એ ત્રણ જણાએ ચોરડામાં જુદું પ્રતિક્રમણ શરૂ કર્યું. બીજા સાધુઓ સંઘસમક્ષ પ્રતિક્રમણ કરવાની હજી તૈયારી કરતા હતા, તેટલામાં તો મહારાજશ્રીએ હરિયાવહિ પડિકમી એક લોગરસનો કાયોત્સર્ગ કર્યો. આ કાયોત્સર્ગમાં ચોવીસ તીર્થકરનું સ્મરણ આવે છે. આ સ્મરણમાં તેઓશ્રી એવા તો તક્ષીન થઈ ગયા કે ઘાંખા સમય સુધી પાછો કોઈને જવાબ જ આપ્યો નહિ. ત્યારે તેમણે કાયોત્સર્ગ ઘાંખી સુદત સુધી પાળ્યો નહિં એટલે પં. લાલવિજયજીએ મહારાજશ્રીને બે સાર વાર બોલાવ્યા; પણ જવાબ કોણ આપે ? કારણ કે જવાબ આપનાર આત્મા તો ક્યારનોએ પ્રભુ સાથે

લીન થવાથી સ્વર્ગમાં ચાલ્યો ગયો હતો. પાસે રહેલ સાધુ, સાધ્વી તથા સંઘના આગેવાનોને આ વાતની તરતજ ખબર આપવામાં આવી. અને ઘણા થોડા કલાકમાં તો સુરત, અમદાવાદ, મુંબઈ વગેરે સ્થળોમાં તારથી ખબર પહોંચી ગઈ. મુનિવર્ગ તથા સંઘમાં ચારેકોર શોક પથરાઈ ગયો. બીમાર પડેલા સાધુઓને આથી વિશેષ આઘાત થયો, ભક્તિ કરનારા સાધુઓનો ઉત્સાહ ઉડી ગયો. ભાવિક ભક્તોના નયનમાંથી અશ્રુના પ્રવાહ ચાલવા લાગ્યા, પણ કર્મને કાંઈ એટલીજ શરમ હોય છે કે અનેક જીવોનો ઉદ્ધાર કરનાર, જૈનશાસનના સ્તંભરૂપ આ મહારાજાને લઈ જઈશ તો લોકોમાં भारी અપકીર્તિ થશે. નિર્લજ્જ કર્મરાજ આચાર્યશ્રીના આત્માને કાયમને માટે આ દેહમાંથી ઉપાડી ગયો. આખા ગામમાં ચારે બાજુએ શોક છવાઈ રહ્યો. મહારાજશ્રીને સ્વાભાવિક પોતાના ભવિષ્યનું જ્ઞાન થયું હોય, અને શિષ્યાઈ વર્ગ પાસે હશે તો તે રાગનું કારણ બની સમાધિમાં ખલલ પડશે, એવા નિમિત્તથી અથવા ગમે તે કારણથી કહો પણ પ્રશિષ્ય વર્ગ સિવાય કોઈને પણ પાસે રાખ્યા ન હતા. ઠરેક આતુર્ભાસમાં શિષ્યણી વર્ગ તો અમુક થોડસ સાથે હોય છે, પણ આ સાલના ચોમાસામાં તો એકપણ પોતાની સાધ્વી ત્યાં ન હતી. છતાં પ્રશિષ્ય પં. લાભવિજયજી, મુનિ પ્રેમવિજયજી, મુનિ હેતવિજયજી, મુનિ વીર્યવિજયજી તથા પં. હર્ષમુનિજીના શિષ્ય જયમુનિજી તથા ખાંતિમુનિજી તથા કીર્તિમુનિજીએ મહારાજશ્રીની ભક્તિ કરવામાં જરા પણ ન્યૂનતા રાખી ન હતી. ખારટોલીના શેઠ જીવજી દેવાજી પણ અંતસમય મુખી પાસેજ હતા, અને તેમણે પણ ગુરૂની પરમ શુદ્ધિ કરી હતી અને છેવટનો ધર્મલાભ ગુરૂમુખથી સાંભળી તે જીવજી દેવજી પ્રભુના દર્શનાર્થે ગયા, તેટલામાં તેઓશ્રી કાગધર્મ પામ્યા હતા. પણ જ્યાં આયુઃકર્મ ટંકે ત્યાં કેનું બળ ચાલે ? સવારના પહોરમાં મહારાજશ્રીના શબને છેડોવારના દર્શન કરવા સુરત, અમદાવાદ, મુંબઈ, વડોદરા તથા ગામડાઓમાંથી સંખ્યાબંધ માણસો આવવા લાગ્યા અને તેજ રાત્રીએ મહારાજશ્રીની મુરોલીન કીનખાપ તથા જરીથી માડવી તૈયાર કરવામાં આવી અને

આસો મુદ ૧૧ ના દિવસે જાપોતના ૧૨ વાગે " જય જય નંદા, જય જય બદા " ના પવિત્ર શબ્દો સાથે ઉદાસીન ચહેરે હબરો ધાવડો મહારાજશ્રીની માંડવી ઉપાડવાનો અપૂર્વ લાભ લેવા લાગ્યા અને જે જગ્યા મહારાજશ્રીએ દયા દિવસ પૂર્વે જોઈને નિર્ણય કરી રાખ્યો હતો, તેજ જગ્યાએ મહારાજશ્રીના શબને આખા ગામમાં ફેસ્વી અગ્નિ સંસ્કાર માટે લઈ જવામાં આવ્યું હતું. સોની વડલદાસ પ્રમુદાસભાઈએ મહારાજશ્રીના શબને સોનારૂપાના કુલથી વધાવ્યા હતા, અને બીજાએને પણ પોતા તરફથી વધાવવા આપ્યા હતા. વળી સંબંધી ભક્તિ પણ સારી કરી હતી. આથી સંઘ તરફથી તેમને શાળ તથા પાઘડીની પહેરામણી કરવામાં આવી હતી. ગુરૂભક્ત મુરતનિવાસી શેઠ નાનચંદ કીકાભાઈએ પરમ ઉદાસ ચહેરે મુરતથી બારડોલીના સંઘ તરફથી લાવવામાં આવેલ કેવળ મુખડના લાકડાથી જ મહારાજશ્રીના શબને અગ્નિસંસ્કાર કર્યો. ગરીબ અનાથ લોકોને છુટથી દાન આપવામાં આવ્યું, મીઠાઈ પણ તે ગામમાં ભેટલી મળી તેટલી બધી ખરીદી લઈ ગરીબોને બહોળે હાથે આપવામાં આવી. ખોટાદોરને ઘાસ ચારો છુટથી નાખવામાં આવ્યો હતો. આખા ગામમાં હટતાલ પાડવામાં આવી, મચ્છીમારની જાળો તથા કસાઈખાનાં બંધ કરાવવામાં આવ્યાં. જે સ્થળે મહારાજશ્રીના દેહને અગ્નિ સંસ્કાર કરવામાં આવ્યો હતો, તેજ જગ્યાએ એક મુંદર દેરી બનાવી તેની અંદર આચાર્યશ્રીના પગલાં પધરાવવાને નિર્ણય ગામના અગ્રેસર ધાવડોએ તેજ વખતે કરી ગુરૂભક્તિ બતાવી હતી. અગ્નિસંસ્કાર કર્યા પછી ચતુર્વિધ સંઘ ઉપાગ્રયે એકઠો મળ્યો અને પ્રમુ પધરાવી પં. લાભવિજયજીએ પોતે બીમાર છતાં દેવવંદન કરાવ્યું. અને ગામમા શાંતિ કરવા નિમિત્તે મોટી શાંતિ સંભળાવી. ' સંતમહાત્માઓ પોતાના ભોગે પારકાનું દુઃખ દુર કરે છે, ' આ નિયમને પોતે જાણે સાચો કરી જગતના ન હોય તેમ મહારાજશ્રીના જેરી તાવને લીધે થયેલા મૃત્યુબાદ તે ગામમા લગભગ બે મનુષ્યો તે તાવથી પીડાતા હતા, તેમનાં એક પણ મનુષ્ય આ જેરી તાવના ભોગમા આવ્યો નહિ, ધીરે ધીરે બધાને સાડે થઈ ગયું અને આખા

ગામમાં શાંતિ વ્યાપી ગઈ. ગુરુભક્તિ નિમિત્તે સંઘ તરફથી એક અષ્ટા-
 દ્વિકા મોકોત્સવ કરવામાં આવ્યો હતો. પં. લાભવિજયજી કેટલાક
 દિવસ પછી આ તાવની બીમારીથી મુક્ત થયા, અને મહારાજશ્રીની
 હાથ પોથી તપાસતાં તેઓશ્રીના હાથની લખેલી એક નોંધ પોથી
 જોઈ. તેમાં તેમણે લખ્યું હતું કે, “મારી પાછળ પં. કેસરવિજયજીને
 આશ્ચર્ય પહોંચી ઉપર સ્થાપન કરવા. જેવી રીતે હું સંઘાડાની સંભાળ
 રાખું છું, તેવી રીતે પં. કેસરવિજયજી રાખશે, તેવી મને ખાતરી છે.
 આ સમાચાર અમદાવાદ શેઠ મયાભાઈ પ્રેમાભાઈના ચિરંજીવી વિમ-
 લભાઈ તથા શેઠ સારાભાઈ ડાહ્યાભાઈને ખબર આપવા. ” “ પુસ્તકો
 બાબતમાં વડવાણકાંપમાં રહેલ પુસ્તક તેની ત્યાં લાયબ્રેરી કરવી શ્રીમુ-
 ક્તિ વિજય ગણિના નામની, તથા વડોદરામાં રહેલ પુસ્તકો છ ગ્રંથો
 એ વડોદરા સ્થેતુ, અને તકરારનું કારણ થાય તો મારા નામની લાય-
 બ્રેરી વડોદરા કરવી; તેમજ પાટણમાં જે જે કબાદ છે છાપાનાં પુસ્ત-
 કોનાં, તે પં. લાભવિજયજી તથા પ્રેમવિજયજીને અર્પણ કરવામાં
 આવે છે ” આ પ્રમાણે નોંધ પોથીમાં લખેલ છે. આમાં તેઓની
 દીર્ઘદષ્ટિ અદેખર વખાણવા લાયક છે. મહારાજશ્રીના ગ્રંથો
 વિદ્વાન તથા સમર્થ હોવાથી તેમજ દરેક પાને પુસ્તક પુરું હોવાથી
 તેઓશ્રીના પુસ્તક તરફ લગ્ન આપી તકરાર કરે તેમ હતુંજ નહિ,
 છતાં તેઓશ્રીના ઠગવને અનુભવે વડવાણકાંપ મુકામે તેમના ગ્રંથ
 સમુદાયે એકઠા થઈ મહારાજશ્રીના તમામ પુસ્તકો તેઓશ્રીના નામ-
 ની લાયબ્રેરી કરી તેમજ રાખવા, એવો હરાવ કરેલો છે.

મહારાજશ્રીના કાળ ધર્મના સમાચાર દેશે દેશ ફેલાય પં. લા-
 ભવિજયજી તથા પં. કેસરવિજયજી ઉપર દીક્ષત્રીરી ભર્વા સેંકડો તારો
 અને હજારે કાચળેઃ આવ્યા હતા અને દરેક ગામના વ્યવિક શ્રાવકો-
 એ હજારો પાત્રી પૂજા આવી ગયાની મરીતોને દાન પુણ્ય કરી પો-
 તાની નુકલિંગ દર્શાવી હતી. મહારાજશ્રીની પાવુકા પયગળા કરે-
 લે નિર્જીવ પ્રાણે નુકલોદેવ નામના રીંગ રેડ પત્રજ વાપજી ત-
 મ્હારી ૧૦૦૦ રૂપિયાના અને આરવપદ્મજીની એક દેરી કાર્નક મા-

સમયે તે નિર્ણય કરેલી જ્યાં પર ચેક હવેલુ દેવજીના પ્રયાતથી બાંધવામાં આવી હતી, અને કાર્તિક વદ ૨ને દિવસે ચેક ફકિરચંદ રામ-
 ભાઈએ આચાર્ય મહારાજશ્રીના પગલાં પધરાવ્યા હતા. એવલા
 વાળા ચેક ખુચચંદભાઈએ તે દેરી ઉપર ખેતરદંડ ચડાવ્યો હતો. દેરી
 ઉપર સોનાનું ચિખર બારડોલી વાલા શા. ભાયચંદ ગવેર રત્નાજીએ
 ચડાવ્યું. બીજી પરચુરલુ રકમો મંગી કુલ રૂ.૧૮૦૦) ની ઉપજ તે
 વખતે થઈ હતી.

આ અવસરે બારડોલીવાળા ચેક પ્રેમચંદ લખાજી, ચેક સમ-
 તાજીહકમાજી તથા ચેક કેમુર બુદરાજીના પ્રયાતથી બાજીપરાના ચેક
 હવેલુ શુભાજીચંદ તથા કાનજી દુર્લભ તરફથી અઘાધ મહોત્સવ તથા
 શાંતિ સ્નાત્ર કરવામાં આવ્યું હતું. અને ચેક જવેરચંદ હીરાજી, ચેક
 દેવચંદ ચતરાજી તથા ચેક હકમાજી ભગવાનજી તરફથી સુધો જ-
 મ્યા હતા. શાંતિસ્નાત્રના આગલે દિવસે જળયાત્રાનો મોટો વરપોટો
 ચડાવવામાં આવ્યો હતો. વરપોટામાં ચાંરીનો રથ, ઇદ્રખલ, બેંદવા-
 ભ અને વિકટોરીયા ગાડીઓ મુરતથી લાવવામાં આવી હતી. આ
 વરપોટો જ્યાં મહારાજશ્રીની દેરી બાંધવામાં આવી હતી, તે ચેક
 હવેલુજી દેવજીની વાડીમાં લાવવામાં આવ્યો હતો, અને ત્યાં પૂજા
 બજાવી ચેક રામચંદ લાલચંદ કોકર દોજરાવાળાએ ઇદ્રમાગ પહેરી
 હતી. દેરાસરમાં પણ રૂ. ૫૦૦૦)ના આશરેની ઊપજ થઈ હતી. આ
 યોગ્ય કરવામાં બારડોલીના સયે વત્તી સારી સેવા કરી હતી. આ
 તમામ ક્રિયા કરાવવામાં મુનિરાજશ્રી જ્યમુનિજીએ સારો ભાગ
 લીધો હતો. તેમજ કાર્તિક વદ ૬ ના દિવસે પં. લાલવિજયજીએ
 જ્યમુનિજી તથા ખાંતિમુનિજીને ગણિપદવી પણ અર્પણ કરી હતી.
 આ અવસર ઉપર સાધુ સાધ્વીના દાણાં ૫૦ ને આશરે ત્યાં એકાં
 થયાં હતાં. આઠ દિવસનો મહોત્સવ પૂર્ણ થતા પરદેશથી આવેલા
 લોકો પોતપોતાને સ્થાને વિદાય થયા હતાં.

શાંત પ્રકૃતિ તથા ભદ્રિક સ્વભાવને લીધે શિષ્યાદિ પરિવારનો મોટો ભાગ પોતાની મેજે આવીને મળ્યો હતો, અને વળી તેમાં વિરોધ આનંદની શાંતિ એ હવી કે તેમનો મોટો ભાગ નાની ઉંમરનો અને સાસુર પણ હતો. મહારાજશ્રીને દશરિધ્ધ અને ૨૦ પ્રશિષ્ઠ મળી ૩૦ શિષ્યાદિ વર્ગ હતો. મહારાજશ્રીનાં દશ શિષ્યોમાં નામ નીચે પ્રમાણે છે. મુનિશ્રી ભાવવિજયજી, મુનિશ્રી હેતવિજયજી, મુનિશ્રી કેસરવિજયજી, મુનિશ્રી રામવિજયજી, મુનિશ્રી વિનયવિજયજી, મુનિશ્રી દેવવિજયજી, મુનિશ્રી મોહનવિજયજી, મુનિશ્રી જ્ઞાનવિજયજી, મુનિશ્રી નયવિજયજી, અને મુનિશ્રી મોતીવિજયજી, આ-માંથી ચાર શિષ્યો હેતવિજયજી, રામવિજયજી, જ્ઞાનવિજયજી અને નયવિજયજી મહારાજશ્રીની હયાતીમાંજ સ્વર્ગમાં ગયેલ છે. બાકીના ૨૬ શિષ્યમાંથી ચાર શિષ્યને તથા એક પ્રશિષ્ઠને પંન્યાસપદવી આપવામાં આવેલી છે. આ પંચ પંન્યાસોમાં પંન્યાસ શ્રી કેસરવિજયજી તથા પંન્યાસ શ્રી દેવવિજયજી જન્મે સંસારી પણના સગા ભાઈઓ છે. તેઓનું મૃગ વ્તન પાગીયાદ હતું અને પાછળથી તેઓ વડવાણુ કંપમાં રહેતા હતા. તેઓના પિતાશ્રીનું નામ માધવજી નાગજી-ભાઈ અને માતૃશ્રીનું નામ હરમીબાઈ હતું. તેઓ સાતે વિશ્વાશ્રી-માળી હતા, અને બધા મગને છ ભાઈઓ હતા. તેમના નામ, ખોડીદાસ, કેસવજી, હીરાચંદ, પ્રેમચંદ, મજલાલ અને મગનલાલ હતાં. બીજા ભાઈ કેસવજીનો જન્મ સ. ૧૯૩૩ ના પોસ મુહ ૧૫ મે પાલીતાણામાં થયો હતો. માતૃપિતા સવત ૧૯૪૬ ના અશ્વાઠ મુહ બીજ તથા પચમને દિવસે માત્ર ત્રણ ત્રણ દિવસના આંતરે જને સ્વર્ગમાં ગયા પછી ભાઈ કેસવજી યોગ દિવસ પાલીતાણા મોચાગ-પણમ રહ્યા અને ત્યાં આવતા સાધુઓનો વિરોધ સમાચમ થયો અને તેથી વૈરાગ્યવૃત્તિ બાંધવ થઈ તેઓ પાલીતાણાથી વડવાણુકાપ આવ્યા. ત્યાં મુગજી બહેચંદાસ નામના મહારાજશ્રીના પરમભક્ત ભાવકે ભાઈ કેસવજીને આચાર્ય મહારાજ શ્રી કમળવિજયજી પાસે વડોદરે મોકલી દીધા અને ૧૯૫૦ ના માગસર વદ ૧૦ મે મહારાજશ્રીએ પોતાના નામથી ભાઈ કેસવજીને દીક્ષા આપી, તેમનું નામ

મુનિ કેસરવિજયજી પાડયું. હીક્ષા સંભવે તેમની વય માત્ર ૧૭ વર્ષની હતી.

હીક્ષાનો ઉત્સવ જોગીદાસની યોગવાંજા શેઠ કેશવલાલ તરફથી કરવામાં આવ્યો હતો. વડોદરામાંજ માંડવીયા યોગોદ્ધટન કરાવી ૧૬૫૦ ના માહ સુદ ૨ ના દિવસે વડી હીક્ષા આપવામાં આવી. મહારાજ શ્રી સાથે અનેક સ્થળે વિચરી વ્યાકરણ, કાવ્ય, કોષ, અક્ષર, કાર, ન્યાય તથા સિદ્ધાંત વગેરે શાસ્ત્રોમાં તે પ્રવીણ બન્યા. ગુરૂમહારાજે મુનિ કેસરવિજયજીને પરમ શાંત અને યોગ્ય બાળી ભગવતીજી સૂચના યોગોદ્ધટન કરાવી મુરતમાં સં. ૧૬૬૩ ના કાર્તિક વદ ૬ ને દિવસે ગણિ પઠવી આપી, અને મુંબાઈમાં સંવત્ર ૧૬૬૪ ના માગશર સુદ ૧૦ મે મોટા આડંબરથી પંચ્યાસપઠવી આપવામાં આવી.

ત્રીજા ભાઈ હીરાચંદનો જન્મ સંવત્ર ૧૬૩૬ ના ફાગણ સુદી ૧૧ થે પાલીવાદમાં થયો હતો. મહારાજ શ્રી કેસરવિજયજી તથા વિજયધર્મ સૂરીશ્વર મહારાજશ્રીના પરિચયથી હીક્ષાની ભાવના બાળપણથી જાગૃત્થાત્રમમાં કર્મમંચાદિ પ્રકરણો તથા વ્યાકરણનો અભ્યાસ કરી સં. ૧૬૫૬ ના જ્યેષ્ઠ વદ ૬ ને દિવસે પાઠણમાં આચાર્ય મહારાજશ્રીના હાથે તેઓશ્રીના નામથી હીક્ષા લીધી અને તેમનું નામ મુનિ દેવવિજયજી પાડવામાં આવ્યું. વડી હીક્ષા ૧૬૫૭ ના પાષ વદ ૧૧ સે મહેસાણામાં આપવામાં આવી-મહેસાણામાં રહી કાવ્ય તથા વ્યાકરણનો વિદ્યેય અભ્યાસ કર્યો અને ન્યાયનો અભ્યાસ સ્વયં પાઠીતાણામાં સ. ૧૬૬૨-૬૩-૬૪ વચ્ચે કરી રૂપી રથા. ત્યાં ત્યાહાદમજીને, અનેકરાજ્ય પતાકા, રત્નાકર અગત્યરિંગ, શાસ્ત્રવાર્તા સમુચ્ચય, ન્યાયા શેઠ, બાધન યન, ન મનિનકર, વગેરે ગ્રંથો તથા યોગેશ્વર વન્યામ મુક્તાર્પણ, દીન કરી, પશુપત્ર, બ્યામિવાદ પંચ-સદ્-દી વિનંતે ન્યાય મન્યાનો અભ્યાસ કર્યો જાત્રી આગમ સમિતિર્મદ્દીને તેમજ અને પછી અનેક સિદ્ધાંતનો અભ્યાસ કર્યો. સં. ૧૬૭૨ ના ગુરૂમહારાજ ભવજીજીનું નિવૃત્ત યોગોદ્ધટન કરાવી સંવત્ર ૧૬૭૩ ના માહ સુદ ૬ કે જનરોડના વડ મુનિશ્રી દેવવિજયજીને ગણિ પઠવી તથા પંચ્યાસ પઠવી ભવજી કરવામાં આવી.

પંન્યાસ મોહનવિજયજી મૂળ ગૃહસ્થાશ્રમમાં પાલીતાણાના રહીય હતા. સં. ૧૯૫૭ ના માહ વદ ૧૦ મે મહેસાણામાં તેમને દીક્ષા આપવામાં આવી. તેમણે ગૃહસ્થાવાસમાં સંસ્કૃતનો સારો અભ્યાસ કર્યો હતો. દીક્ષા લઈ તેમણે કાવ્ય, ન્યાય, સિદ્ધાંતોનો સારો અભ્યાસ કર્યો. ૧૯૫૭ ના અસાડમાસમાં તેમને વડી દીક્ષા આપવામાં આવી. તેમણે સં. ૧૯૭૩ ના મહા સુદી ૬ ને દિવસે ગણિપદવી તથા પંન્યાસ પદવી આપવામાં આવી.

પંન્યાસ મોલીવિજયજી ગૃહસ્થાશ્રમમાં પાલીતાણાના રહીય હતા. તેમને સં. ૧૯૬૧ ના પોસ વદ ૧૦ મે દીક્ષા આપવામાં આવી. અને તેમની વડી દીક્ષા જોડ સુદી ૧૦ મે ગ્રામ ઉંઝામાં થઈ. તેમણે પંન્યાસપદવી પં. ૬ નવિજય પાસે લીધી.

મુનિભાવવિજયજી મહારાજશ્રીના મુખ્ય શિષ્ય છે, તેઓ ગામ-સોજીત્રાના વીશા હુમડ જાતિના છે. તેમનો જન્મ સ. ૧૯૧૬ માં થયો; અને સં. ૧૯૪૨ ના વૈશાખ વદ ૭ મે લીંબડીમાં તેમને દીક્ષા આપવામાં આવી. અને વડી દીક્ષા સં ૧૯૪૪ ના માહ સુદ ૫ મે શ્રીમદ્ મુક્તિવિજયજી ગણિના હાથે સિદ્ધગિરિમાં આપવામાં આવી. અભ્યાસ સામાન્ય છે, પણ ક્રિયાકાંડમાં તથા સાધુઓના ઉપકરણો સુધારવામાં પ્રવીણ છે.

મુનિવિનયવિજયજી-તેઓ જામનગરના રહીય, અને જાતે વિશા શ્રીમાળી હતા. તેમણે સં. ૧૯૫૫ માં જામનગરમાં દીક્ષા મહાસુ કરી સં ૧૯૫૭ ના પોસ વદ ૧૧ મે વડી દીક્ષા મહેસાણામાં આપવામાં આવી. ભણવામાં સામાન્ય છતાં વૈરાગી, ક્રિયાપાત્ર, અને આત્મકથ્થા-શુભ સાવધાન રહેનાર છે.

ઉપર મુજબ મહારાજશ્રીના શિષ્યવર્ગોનું ટુંકું વર્ણન છે. હવે પ્રશિષ્યવર્ગોનો કાંઈક ખ્યાલ આપવામાં આવે છે. પંન્યાસજી મહારાજશ્રી કેસરવિજયજી ગણિના પાસે શિષ્ય છે તેમના નામ ૫ લાભવિજયજી, મુનિ દર્શનવિજયજી, મુનિ ન્યાયવિજયજી, મુનિ હેતવિજયજી, મુનિ વોરવિજયજી છે તેમ ૫ લાભવિજયજી મૂળ

હોબડીના રહીશ છે. સં. ૧૯૫૪ ના વૈશાખ સુદ ૩ ને દિવસે તેમણે જુનાગઢમાં દીક્ષા ગ્રહણ કરી; અને તેજ વર્ષના અસાડ સુદ ૧૧ રો ધોરાણમાં વડી દીક્ષા આપવામાં આવી. શણવામાં સામાન્ય છતાં વૈયાવચ્ચનો તેમનામાં અપૂર્વ ગુણ છે, મહારાજશ્રીની ભક્તિ છેક અંત સુધી બાળવી સેવાનું મોટું પુણ્ય તેમણે ઉપાર્જન કર્યું છે. મહારાજશ્રીના શિષ્યો ન સાચવે તેવી તેમણે તેમની તબીયત સાચવી છે, વળી સમુદાયની સારવાર કરવામાં પણ બાહોશ છે. તેમને પ્રેમવિજયજી કરીને એક શિષ્ય છે, તેણે પણ મહારાજશ્રીની ભક્તિ પૂર્ણ રીતે કરી છે. પં. શ્રી દેવવિજયજીને મુનિ કરુણાવિજયજી તથા મુનિ તરુણવિજયજી નામના બે શિષ્યો છે. પં. શ્રી મોહનવિજયજીને મુનિ પદ્મવિજયજી, મુનિ પ્રતાપવિજયજી, મુનિ હરખવિજયજી અને મુનિ પ્રીતિવિજયજી નામના ચાર શિષ્યો છે, તથા ઉદય વિજયજી તથા રત્નવિજયજી નામના બે પ્રશિષ્ય છે, પં. શ્રી મોતિવિજયજીને સુમતિવિજય તથા તીર્થવિજય નામના બે શિષ્યો છે. મુનિ શ્રી વિનયવિજયજીને ચારિત્રવિજય અને મિત્રવિજય નામના બે શિષ્ય હતા. તેમાંથી ચારિત્રવિજય મહારાજશ્રી સાથે ઇન્દ્રજ્યેન્મામાં કાળ ધર્મ પામેલ છે. ચારિત્રવિજયજીને મુનિ દર્શનવિજય, જ્ઞાનવિજય, તથા ન્યાયવિજય નામના ત્રણ શિષ્યો છે. આ મુખ્ય આચાર્ય મહારાજશ્રીનો શિષ્ય-પ્રશિષ્ય પરિવાર ૨૫ સાધુનો વિદ્યમાન છે.

શિષ્યણી વર્ગમાં મુખ્ય ત્રણ સમુદાય છે. એક વિવેકશ્રીજીનો બીજો જડાવશ્રીજીનો અને ત્રીજો ગુણશ્રીજીનો છે. પ્રવર્તીની સાધ્વી વિવેકશ્રીજીને મુખ્ય ત્રણ શિષ્યાઓ ગુલાબશ્રીજી પુણ્યશ્રીજી તથા હીરશ્રીજી નામની છે. વિવેકશ્રીજી કાળધર્મ પામ્યા પછી ગુલાબશ્રીજી પ્રવર્તની સાધ્વી થયા તે મૂળ હોમના રહીશ, અને નાની વયમાં તીવ્ર વૈરાગ્ય થવાથી સ. ૧૯૩૬ માં શ્રીમાન મુક્તિવિજયજી ગણિ પાસે હોબડી ગામમાં દીક્ષા લીધી અને સં. ૧૯૩૭ ના માહા સુદ ૫ મે અમદાવાદમાં તેઓશ્રીએ તેમને વડી દીક્ષા આપી. ગુલાબશ્રીજીને ૧૩ શિષ્યાઓ છે. તેમના નામ લાલશ્રીજી, બેનકોરશ્રીજી, આણંદશ્રીજી, ગંગાશ્રીજી, કૃતેશ્રીજી, હુકમશ્રીજી, જ્ઞાનશ્રીજી, શણગારશ્રીજી, વસંત

શ્રીજી, સરસ્વતીશ્રીજી, હીરાશ્રીજી, અને જંબુશ્રીજી આમાં નવ સા-
ધ્વીઓ વિદ્યમાન છે, અને ગંગાશ્રીજી, કૃતેશ્રીજી, દુકમશ્રીજી તથા
જ્ઞાનશ્રીજી આ ચાર સાધ્વીઓ કાગધર્મ પામી છે. લાલશ્રીને દયાશ્રી
વગેરે અને દયાશ્રીજીને ઉત્તમશ્રીજી, મંગલશ્રીજી વગેરે લગભગ ૨૦
સાધ્વીનો પરિવાર છે. જેમકેરશ્રીજીને પ્રભોદશ્રીજી, અયોકશ્રીજી
વગેરે ૪ શિષ્યાઓ છે. જ્ઞાલુંદશ્રીજીને કમળશ્રીજી, દર્શનશ્રીજી, કસ્તૂ-
રશ્રીજી તથા અમૃતશ્રીજી ચાર શિષ્યાઓ છે. કમળશ્રીજીને મુક્તિશ્રીજી,
કંચનશ્રીજી, અમુલકશ્રીજી નામની શિષ્યાઓ છે, અને દર્શનશ્રીજીને
ચારિત્રશ્રીજી, ધનશ્રીજી, હર્મ્યશ્રીજી નામની શિષ્યાઓ છે. કસ્તૂર-
શ્રીજીને કમળશ્રીજી, પ્રતાપશ્રીજી, પ્રભાશ્રીજી, મોહનશ્રીજી વગેરે
કુલ ૧૫ શિષ્યાઓ છે. ગંગાશ્રીજીને જંબુશ્રીજી, અનોપશ્રીજી, શાંતિ-
શ્રીજી વગેરે ૮ શિષ્યાઓ છે. કૃતેશ્રીજીને લાવરપશ્રીજી, રતનશ્રીજી,
વગેરે ૧૦ શિષ્યાઓ છે. હેમશ્રીજી, કમ્પાવશ્રીજી~ શતિશ્રીજી વગેરે ૫
છે. દુકમશ્રીજીને કંકુશ્રીજી, ખાતિશ્રીજી વગેરે ૫ શિષ્યાઓ છે. જ્ઞાન-
શ્રીજીને કેસરશ્રીજી મુમતિશ્રીજી, કેવળશ્રીજી, મુલદાશ્રીજી, જ્યંતી-
શ્રીજી વગેરે ૧૨ શિષ્યા પ્રશિષ્યાઓ છે પ્રસન્નશ્રીજીને હરખ-
શ્રીજી વગેરે ૭ શિષ્યાઓ છે. શજ્જગરશ્રીજીને એક શિષ્યા છે.
પુન્યશ્રીજીને સોભાચ્છશ્રીજી, ઉમેદશ્રીજી, નિપાનશ્રીજી નામની શિષ્યા
ઓ છે, ઉમેદશ્રીજીને જતનશ્રીજી, અને જતનશ્રીજીને તારાશ્રીજી,
ખીમાશ્રીજી, વહ્નશ્રીજી વગેરે ૧૨ શિષ્યાઓ છે. હીરશ્રીજીને હરખ-
શ્રીજી નામની શિષ્યા છે અને હરખશ્રીજીને કમળશ્રીજી, કેસરશ્રીજી
મણિશ્રીજી વગેરે ૪ શિષ્યાઓ છે. જગવશ્રીજીને દેવશ્રીજી તથા પ્રેમ-
શ્રીજી નામની ૨ શિષ્યાઓ છે. દેવશ્રીજી પાંચેના રહીય છે, તેમણે
સ ૧૯૨૮મ. દીક્ષા લીધી હતી. તેમને લાલશ્રીજી પદમશ્રીજી~અને
ચંદનશ્રીજી નામની ત્રણ શિષ્યાઓ છે. કમળશ્રીજીની શિષ્યા મણિ-
શ્રીજી છે, અને મણિશ્રીજીને મંગલશ્રીજી, અને કંચનશ્રીજી
નામની ત્રણ શિષ્યાઓ છે. અને કંચનશ્રીજીને લજ્જશ્રીજી, અરેન્દ્રશ્રીજી, અને
પ્રતાપશ્રીજી નામની શિષ્યાઓ છે. અને જગવશ્રીજીને સોભાચ્છશ્રીજી
એક શિષ્યા છે અને સોભાચ્છશ્રીજીને ચંદનશ્રીજી નામની શિષ્યા છે.

અનોપથીને કલ્યાણશ્રીજી શિષ્યા છે. આ મુજબ દેવશ્રીજીને ૧૫ શિષ્યાઓ છે. પ્રેમશ્રીજી વડોદરાના રહીયા હતા, અને સં. ૧૬૨૮ મં રીણા લીધી; તેમને કંકુશ્રીજી, આણંદશ્રીજી અને હેમશ્રીજી નામની ત્રણ શિષ્યાઓ છે, કંકુશ્રીજીને દેવશ્રીજી, કપુરશ્રીજી, દ્વારશ્રી . વગેરે શિષ્યાઓ છે. ગુણશ્રીજી જામનગરના રહીયા હતા; તેમને દેવશ્રીજી, માણેકશ્રીજી, હેતશ્રીજી નામની ત્રણ શિષ્યાઓ છે. દેવશ્રીજીને પ્રધાનશ્રીજી, ચંદનશ્રીજી, મુક્તિશ્રીજી શિષ્યાઓ છે. ચંદનશ્રીજીને મળીશ્રીજી ને સૌભાગ્યશ્રીજી શિષ્યા છે. મલોકશ્રીને ચંદનશ્રી નામની એક શિષ્યા છે. હેતશ્રીજીને હરકોરશ્રીજી, ઉનમશ્રીજી, જયશ્રીજી, હરખશ્રીજી વગેરે ચાર શિષ્યાઓ છે. આ પ્રમાણે આચાર્ય મહારાજશ્રીનો શિષ્ય શિષ્યણી પરિવાર ૧૫૦ થી ૧૭૫ મુખીનો છે.

પ્રકરણ ૮ મું.

જીવન પરિચય.

શ્રીમા આચાર્ય શ્રી વિજયકર્મજી સૂરીશ્વરજીની પ્રવૃત્તિ ધણી સાંત હતી. તેમજી જીવન તદ્દન શાંતિપ્રધાન હતું અને તેમણે કોઈશને ઉદીચ્છા કરી વધાર્યો હોય, એવો એક પણ શબ્દો તેમના જીવન-મંથી મળી શકતો નથી. તેઓ સદા કોઈય કંઠાસથી દૂરજ રહેતા હતા. કદાચ એવો કોઈયનો પ્રસંગ ઉપસ્થિત થાય, તો તેઓ નમીને માર્ગ કરી દેતા હતા. પાને એટલા બધા બોળતા અને બકિક હતા કે એક વિચારને તેઓ ધણીવાર જાગી રહેતા ન હતા; અને આથી ધણીવાર તેઓ ક્રિષ્ણોના કંઈય પ્રમાણે ચાલતા હતા. તેઓએ જીવકેમક પટેલ તરેનું જમાવન કરાવી શાંતિ દેવાની છે. તેઓ સંસ્કૃતની નેષ પેશીમા એક સ્વને જણાયે છે કે જામામ મહારજી પહેલે સદા વિદ્ય કેળવતાની કામખ આજ દિન મુખી હું થઈ નથી, તેમ તેજ જ્ઞાનના પ્રણામ પ્રાપ્ત થયા નથી. કૌંષ જી

તીવ્ર અનંતાનુબંધી પ્રાપ્ત કરી કરવામાં આવ્યો નથી. માન, માયા અને લોભ અનંતાનુ બંધી પ્રાપ્ત કરીને કરેલ નથી. પ્રથમ રાગ, પ્રથમ સા, દ્વેષ ઘણીવાર કર્યો હતો. ” આ વાક્યો ઉપર તેમના જીવન સંબંધી તેમનો કેવો ખ્યાલ હતો, તે આપણાથી સમજી શકાય છે. તેઓથી જુના જમાનાના ક્રિયા કાંડમાં ગુસ્તા હતા. તમજ પૂજા, સ્વામિવચ્છલ, વરદોડા અને અઠાઈ મહોત્સવ-વગેરેના વિશેષ હીમાયતી હતા. પૂજા એ પ્રભુ ભક્તિનું અંગ છે, અને તેને લઈ તે બાબતનો વિશેષ ઉપદેશ તેઓથી આપતા હતા. આ સાથે તેમનાં પરોપકાર સંબંધી કર્તવ્યો, તેમનું યાંત્રિક જીવન, સતત વિહાર, અને જીવદયા વરદની તેમની લાગણી ખરેખર પ્રથમ સાને પાત્ર હતી. દુઃખી આવક આવિકાઓને મદદ અપાવવામાં તેઓથી ઘણું સારું ઉત્સાહ દર્શાવતાં હતા. તેઓથીનું ચારિત્ર અતિ નિર્મળ હતું, અને લોકોનો અભિપ્રાય પણ તેમના માટે ઘણો જ ઉચ્ચ હતો. પોતાના સમુદાયના સાધુ સાધ્વીના સુધારા માટે વડોદરા ખાતે એક સંમેલન થયું હતું તે સમયે તેમને પ્રમુખ પદ આપવામાં આવ્યું હતું. તે સંમેલનમાં સમયને અનુકૂળ ઠરાવો પસાર કરવામાં આવ્યા હતા, જેમાંના મુખ્ય ઠરાવો નીચે પ્રમાણે છે.-

(૧) દરેક સાધુ સાધ્વીએ પોતાના ગુરૂની નિશ્ચયે રહેવું, સ્વચ્છદે એકલા વિચરવું નહિ.

(૨) નવકરખી વિહાર કરવો છુટાકાલમાં એક સ્થળે રહેવું નહિ, પણ જુદા જુદા પ્રદેશોમાં વિચરવું.

(૩) ઉપદેશ પદ્ધતિ બદલાવવી હાલમાં નવાં દેરાસર બંધાવવામાં તેમજ સ્વામીવત્સલમાં પૈસા ખર્ચાવવાને બદલે જીર્ણોદ્ધાર, પુસ્તકોદ્ધાર અને શ્રાવકોદ્ધાર કરવા બનતો ઉપદેશ આપવા પ્રયત્ન કરવો.

(૪) સાધુ સાધ્વીએ આપસ આપસમાં સંપન્ની વૃદ્ધિ કરવી.

(૫) યોગ્યતા તપાસી લાયકને દીક્ષા આપવી.

(૬) ગુરૂથી વિના પ્રયોજને જુદા થયેલા શિષ્યને તેના ગુરૂની રજા સિવાય જોગે રાખવો નહિ.

આ પ્રમાણે તેઓના પ્રમુખપણા નીચે સાધુ સાધ્વી તથા સંઘના હિતાર્થે નિયમો ઘડવામાં આવ્યા હતા, પણ તેને પાળનારા ઘણા ઓછા નીકળી આવ્યા હતા એ ખેદની વાત છે. આ નિયમો જો બરોબર પાળવામાં આવ્યા હોત તો સંઘનો ઉદ્વેગ યતાં વાર લાગત નહિ.

તેઓશ્રીને ઉપદેશ દેવા સંબંધમાં જરાપણ કંટાળો લાગતો ન હતો. ગમે તેવો વિહાર કરીને—ચાકીને ગામમાં ગયા હોય, પણ ત્યાં જો પાંચ દશ સાંભળનાર મળી આવે તો કમર ઓડીને પહેલું કામ તેમને ઉપદેશ આપવાનું તે કરતા હતા.

તેઓશ્રી ગામડાઓમાં ખાસ કરીને પ્રમુખકિત, પૂજા, સ્વામીવત્સલ, દાન, તપ, શીયળ, સાતવ્યસનનિવેધ, બારમતો, જીવદયા, પરાપકાર વગેરે વિષયો ઉપર ઉપદેશ આપતા હતા. શહેરોમાં મુખ્યત્વે કરીને ભગવદ્ગીતા સૂત્ર, પાંચવણી સૂત્ર, ઉત્તરાધ્યયન સૂત્ર, રાતા સૂત્ર, ધર્મ-રત્ન, ધર્મરત્ન કરંડક, આત્મ પ્રબોધ, શત્રુબ્યભદ્રાત્મ્ય, ઉત્તમકુમાર ચરિત્ર, મહીપાળ ચરિત્ર, મહાસુદરી ચરિત્ર, પાંડવ ચરિત્ર આદિ ગ્રંથો વાંચતા હતા. તેઓશ્રીનો વિદ્યાભ્યાસ પ્રત્યે ઈવટ મુખી એટલો બધો પ્રેમ હતો કે જો પોતાના કરતાં કોઈ વિશેષ બાણકાર આવે અને તે નવીન સૂત્ર કે ગ્રંથ વંચાવનાર હોય તો તે સૂત્ર કે ગ્રંથ વાંચવાને જરાપણ ચૂકતા નહિ. પોતાના શિષ્યો પાસે પણ વાંચવા માટે તેમને જરાપણ સંકોચ કે શરમ આવતી નહિ. જ્ઞાન ગમે ત્યાંથી પ્રાપ્ત કરવું એજ તેમનો મુખ્ય સિદ્ધાંત હતો. તેજ રીતે કોઈ વાંચનાર મળે તો તેને કોઈપણ ગ્રંથ વચાવના અચકાતા પણ નહિ. તેમનો સમય જ્ઞાન બાણવા બાણાવવામાં કે ધાર્મિક ક્રિયા કરવા કરાવવામાં પસાર થતો હતો. ઉપધાન અને યોગોદ્વહનની ધાર્મિક ક્રિયા કરાવવામાં તેમને વિશેષ આનંદ પડતો હતો. કોઈપણ સમુદાયનો સાધુ યોગવદ્ધન કરાવવાનું તેમને કહે તો જ્યાં મુખી તેઓશ્રીને અનુકૂળતા હોય ત્યાં મુખી કોઈને ના પાડતા નહિ. યોગોદ્વહન કે વડી દીક્ષા દેવાની બાબતમાં તેમણે કોઈને પણ પોતાના કે પારકા ગણ્યા નથી. તપશ્ચર્યા તરફ મહારાજશ્રીની મૂળથી એટલી

બધી પ્રીતિ હવી કે પાંચ તીથિના ઉપવાસ તો તેમણે છેવટ સુધી
 ઊઠ્યા ન હતા. પર્યુષણમાં છટ્ટ, અઠ્ઠમ, અને કોઇ વખત અદ્વાઇ પણ
 કરતા હતા તેમ બીજાઓને પણ તપશ્ચર્યા કરવા પ્રેરણા કરતા હતા.
 ધર્માદા ખાતાંની ટીપ ભરાવવામાં માન અપમાનનો લેશ પણ ભય
 રાખ્યા વિના આવડોને કહી આડી કે ઘોડી મદદ કરાવ્યા વિના ભાગ્યેજ
 રહેતા હતા. આ બાબતમાં તેઓ છેવટે બીજા પર ભલામણના પત્રો
 લખી આપીને પણ પોતાની કુરજ જાળવતા હતા. તેમની શરીર
 સંપત્તિ ઘણીજ સારી હતી. તેમની છાંદગીમાં તેમણે ભારે મંદવાડ
 ભોગબેયો હોય, એવો એક પણ પ્રસંગ આવ્યો નથી. પુસ્તક સંગ્રહ
 તરફ તેમની સારી પ્રીતિ હતી. પોતે વાંચી શકે તેવાં હોય કે ન વાંચી
 શકે તેવાં હોય તો પણ “કોઈને ઉપયોગમાં આવશે,” એમ કહી
 સંગ્રહ કરતા હતા. કોઈને જરૂર જણાતાં તે વાંચવા કે રાખવા આપ-
 વાને જરા પણ અચકાતા નહિ. તેમની પાસે પુસ્તકોનો ઘણો સારો
 જથ્થો હતો, અને તેની યોગ્ય વ્યવસ્થા પોતાના હાથેજ તેઓશ્રીએ
 કરી દીધી છે, તે આપણે સ્વર્ગગમન પ્રકરણમાં કહી ગયા છીએ.
 આવડો મોટો સાધુ સાધ્વીનો પરિવાર હોવા છતાં તેઓશ્રીની શાંતતા,
 સહનશીલતા, અનુપમ ચરિત્રતા, નિરભિમાનતા, સરલ હૃદયતા વગેરે
 શુંભો ભાગ્યેજ એક વ્યક્તિમાં એકઠા થયેલા જોવામાં આવે
 છે. તેઓશ્રી પોતાની પાછળ યોગ્ય, સમુદાયનો નિર્વાહ કરનાર
 ગાદીવારસ તરીકે પંન્યાસજી મહારાજશ્રી કેસરવિજયજી ગણિને
 પોતાના હાથેજ નિર્માણ કરી ગયા છે, અને તે માટે તેમને સર્વ
 સાધુ સાધ્વી સમુદાય આચાર્યશ્રીનો ઋણી થયો છે, અને પંન્યાસજી
 મહારાજશ્રી પણ આચાર્યશ્રીના પત્રકે ચાલી સર્વ સમુદાયને યોગ્ય
 સારણુ વારણુ કરી આચાર્યશ્રીનો વિરહ જણાવા નહિ દે, એજ
 અંતિમ પ્રાર્થના છે.

આચાર્ય મહારાજશ્રી વિજયકમળતુર્યાંશજીના ચરિત્રના મુખ્ય
 બનાવોની ટુક નોંધ.

જન્મ પાલીનાણામ. સન્ ૧૯૧૩ના ચૈત્ર સુદ ૨.

દીક્ષા અમદાવાદમાં સંવત ૧૯૩૬ના વૈશાખ વતી ૮
 વડી દીક્ષા અમદાવાદમાં સંવત ૧૯૩૭ના કાર્તિક વતી ૧૨
 ગણિપદવી તથા પંચાસપદવી લીંબડીમાં સંવત ૧૯૪૭ના જેઠ
 મુદ ૧૩
 આચાર્યપદવી અમદાવાદમાં સંવત ૧૯૭૩ના મહાશુદ્ધ ૬ ને
 રવિવારે.
 સ્વર્ગગમન બારડોલીમાં ૧૯૭૪ના આસો મુદી ૧૦.

આતુર્ભાસની નોંધ.

પાંચ આતુર્ભાસ અમદાવાદમાં. છ પાલીતાણામાં. પાંચ મુરતમાં
 ત્રણ વડોદરામાં, બે પાટણ શહેરમાં, બે કપડવાંજમાં, એક ધોરાજી,
 એક મહેસાણા, એક આણસમાં, એક ઉંઝા, બે લીંબડી, એક વડવાણ-
 કાંપ, એક પાદરા, એક મુંબઈ, એક પુના, એક એવડા, એક ભુરાન-
 પુર, એક ડભોઈ, એક વીંઝપુર, એક ખેડા, આ પ્રમાણે ભુદાં ભુદાં
 સ્થળે આતુર્ભાસ કરી છેવટનું આતુર્ભાસ બારડોલીમાં કર્યું હતું.
 આસો મુદી વિજ્યાદશમીને દિવસે સાંજના પાછી ચૂકાવી પ્રતિક-
 મણમાં પ્રભુ સ્તુતિનું સ્મરણ કરતાં તેમનો અમર આત્મા આ ક્ષણ
 વિનશ્વર દેહનો ત્યાગ કરી સ્વર્ગીય સુખનો અનુભવ કરવા વ્યાધ્યો
 ગયો. તેઓશ્રીના આત્માને પરમ શાંતિ મળે. શાંતિ: શાંતિ: શાંતિ:

શ્રીમદ્ વિજયકમલગુરીશ્વર શિષ્ય પંચાસશ્રી દેવવિજય-
 ગણિ વિરચિતં જીવન પરિચયનામાટ્યમં પ્રકરણં સમાપ્તં ચ
 તત્ત્વમાર્ગે । શુભંમૂયાત્ ।

પન્થાસહ મહારાજ શ્રી દેવવિજયસહ.

॥ श्री देवप्रवृत्तिमाला प्रकरण ॥

વીરં વીરજિને નવ્યા. ગુરં મત્તયા મરસ્વતીં ।
 દેવાર્ચાવિપયં કિંચિન્, લિખ્યન્તે સ્મૃતિહેનવે ॥ ૧ ॥

અર્થ:—રામદેવદૃષ મહા મુખદેને હલનાર એવા વીરજિ.
 નેશ્વર પ્રમુને નમસ્કાર કરી તથા ભક્તિપૂર્વક શ્રીમાન આચાર્ય
 મહારાજ શ્રી કમલવિજયજી ગુરુમહારાજને તથા સરસ્વતી
 દેવીને નમસ્કાર કરી દેવભક્તિનો વિષય છે તેમાં એવા આ પ્રથમે
 કિંચિત્ માત્ર સ્વપરની સ્મૃતિ-ઉપમારની આગર હું લખું છું.

પૂજાનું ફલ.

પૂજયા પૂયંતે મર્વં, પૂજ્યો મર્વતિ પૂજયા ।
 કાદિશુદ્ધિકર્મ પૂજા. પૂજા મર્વાર્થમાધર્મી ॥ ૨ ॥

અર્થ:—જો સામા તર્વ મનુષ્યો પુણી થવાને ઇચ્છે છે. પણ
 તે મુખ પ્રાપ્ત થવાના આને કારણે તરફ કંઈ નહીં આશ્ચર્યથી મુખ
 મળી શકતું નથી, માટે સામાન્ય રીતે પુણી થવાનો ઉપાય
 બનાવના જણાવે છે કે-પરમાત્માની સત્ ગતિ આત્મસંસ્કારી રૂ.

મનુષ્યો કહે છે તેને સર્વ વસ્તુની પ્રાપ્તિ થાય છે. તેમજ પરમાત્માની પૂજના પ્રતાપે તે માણસ પૂજનીક બને છે. તેમજ દ્રવ્ય, ઋદ્ધિ, ધન ધાન્યાદિ અને ભાવઋદ્ધિ જ્ઞાન દર્શન આદિવસ્તુ તેની પણ પ્રપૂજા વૃદ્ધિ કહે છે. દુઃકામાં પૂજા સર્વ મનોવંચિત ફલને આપે છે. તેથી આત્મહિતના હેતુકેએ અવશ્ય પ્રભુની પૂજા કરવી.

પૂજાનું ઉત્કૃષ્ટ ફલ.

જિષ્ણૂચ્ચંતિસંશ્નં, કુણમાણો સોહદ સમ્મતં ।

તિથ્યર નામ ગુત્તં, પાવદ સેણીય નરિદુચ્ચ ॥ ૩ ॥

અર્થ:—પ્રભુની ત્રિકાલ પૂજા કરનાર માણસ પોતાના સમ્યક્ત્વ શુભને શુદ્ધ કહે છે તેમજ એલિંક રાત્રની માફક તીર્થકર નામ જોત્રને બાંધે છે. જેવી રીતે દેવિકરાત્રને પ્રભુ પ્રત્યે લાગણી હતી-પ્રેમ હતો તેવો પ્રેમ વર્તમાન કાળમાં પ્રભુની પૂજામાં જો ઉત્પત્ત થાય તો આજે પણ તેજ ફલ મળવું જરૂર પણ અશક્ય નથી. સાક્ષાત્ પ્રભુજી બીરાજમાન છે. અને સાક્ષાત્ પ્રભુનીજ પૂજા કરું છું, આમ અનિદ લાગણીથી પ્રભુ પૂજા થવી જોઈએ. ચિત્તવૃત્તિ પણ તન્મય થવી જોઈએ, મનની અંદર કોઈ પણ બાહ્ય વસ્તુ સંબંધી વિચાર પણ ન આવવો જોઈએ—આ પ્રમાણે પ્રભુ પૂજા કરવાથી આજે પણ તે ફળ મળી શકે છે.

ત્રિકાળ પૂજા જં જે વસ્તુથી થાય છે તે બતાવે છે—

પ્રાતઃ પ્રવૃજયેન્ વાર્મર્મચ્યાન્હે કુસુર્મર્જિનં ।

મંધ્યાયાં પૂર્વર્નર્દાંર્પણિધા દેવં પ્રવૃજયેન્ ॥ ૪ ॥

અર્થ:—નવા-ના પહેા-મા શુદ્ધ વસ્ત્ર પહેરી પ્રથમ પ્રભુના દર્શન કરી વાનરોપથી પ્રભુ પૂજા કરવી. પછી બીજા પહેાદે પ્રભુની અપ્પ્રકારી પૂજા ઉત્તમ કેશરચ દન પુષ્પાદિથી કરવી. અને સાંજના પૂર્વ તથા રીપકથી પૂજા કરવી એટલે પ્રભુની આરતી તથા મંગલ

કર્મ લાગે તો પત્રી તેમને પાત્ર સંસારમાજ આવતું પડે. પત્રી
 મોશ માટે કેટલું પણ માણસ મથન નહીં કરે. કારણકે મોશમથી
 પણ પાત્ર સંસારમા આવવાનું તો રજુજ છે તેમજ દાન, મન, જપ,
 તપ, નિયમ વિગેરે પણ નકામ શરૂ પડે. કારણકે મોશ તો મનમાર
 નથી આ દુજળ આ જાણે તોયો મારી પડે. આથી સોદસ થાય છે કે
 દરેકાની જ કમ આવે છે સિદ્ધાંત એવાને મોદનીય કમને નર્વ થા
 કાય થયેલ હોવાથી દરેકા નેએવાને જ નહીં આથી નેએવાને મારે.
 કારે કર્મ કર્મજા બની જાય તે તેને દરેકા નેના નથી અને દરેકા
 નહીં દરેકાથી મોશમથી પણ આવવાપાવ પણ નથી આથી મોશ
 નિહાળી એવાના નજર પાત્ર જાણે માર્યેક અને આથી એ નિર્જય
 થયેા કે માર્યેક અને તેમ એવાની કમી પીત્રના આવ નેમ અને
 તેમ વધુ કંવાળા પાવ જાય. પીત્રના દરેક પીત્રના એવાની પૂજા
 આ નેમુ મન નેમુ. આ નેમુ.

વટુલમાગમે.

વાવરના કમને વાગર વાવરના રમ નેમ
 નેમ નેમ નેમ નેમ નેમ નેમ નેમ

હિંસાનું પાપ હોય છે અને કર્મબંધ થાય છે. જેમ રસ્તે ચાલતાં અપારામાં દોરડી પડી છે તેને જમથી ચુર્ખ માની તેના ઉપર હથીયાર ઉઠાવી તેને કોઈ માણસ મારી નાખે છે. આમાં અર્જન, હિંસા થયેલ નથી કારણ કે દોરડીને તેણે ધા મારેલ છે. છતાં તેનાં દુઃખની અવને મારવા સંબંધી દોરડા જાગણી દેવાથી તેને મહાન કર્મબંધ થાય છે. આનું નામ અનુજ થઈ ના છે. આને બાવલિંસા પણ કહે છે બાવલિંસા દોષ ન્યાઃ લ્યલિંસા થઈ ચુકી સમજવી; પણ લ્યલિંસા દોષ ન્યા બાવલિંસા દોષે ખરી ને ન પણ હોય. તેમજ બાવલિંસા લ્યલિંસા દોષ ત્યા કર્મબંધ બોધન નમજવે અને લ્યલિંસા નથી ન્યા કર્મબંધ થયો નથી જેમ સુકુમાર દ્રવ્યવાળા માણને દિલા થયા છતાં પાત કર્મબંધ ગાજબ મળ્યો નથી

“યદુન્તં મગધન્યંગે”

અતઃપાત્યમ્ મં મતે ભાવિકાપગ્નો વૃદ્ધ્યાં મુગમાપાત
પેદાશ શીય શીયમાત્રમ્ અદે વૃદ્ધપાંગશ વૃદ્ધપાંગશ વૃદ્ધિગ
પાંગશ પાંગશાવચ્ચેઝઃ ક્તા ગાવમા તમ્યમ શિયાશદિયા નાં
મેવગાત્રયા

અથ

અર્થ:-એક મનુષ્ય હિંસા કરતો નથી છતાં હિંસાનું ફલ તે લોગવે છે. એક માણસ હિંસા કરે છે. છતાં હિંસાનું ફલ લોગવતો નથી ઉપર જણાવેલ અણુગાર પવિત્ર મહાત્માની માફક. આ લોકમાં સ્વરૂપ હિંસા તથા અનુબંધ હિંસા-આ બે હિંસાનું સ્વરૂપ બરોબર જણાવેલ છે. હિંસા કરતો નથી છતાં હિંસાનું ફલ તંદુલીયા મચ્છની જેમ લોગવે છે. આનું નામજ અનુબંધ હિંસા કહેવાય છે.

તંદુલીયા મચ્છનું દર્શન.

લવણ સમુદ્રમાં ઘણા મોટા પ્રમાણના મચ્છો થાય છે. તેમજ બારીક પ્રમાણના પણ મચ્છો થાય છે. આમાં તંદુલીયો મચ્છ કરીને એક મચ્છ હોય છે. આ મચ્છનું શરીર પ્રમાણ તંદુલના જેટલું હોવાથી તેનું નામ તંદુલીયો મચ્છ પડેલ છે. આ મચ્છને જન્મ અન્ય સ્થળે થાય છે. પછી તરંગજ જેની મા તેને કાઢને એક મોટા મચ્છની પાપલુમાં આવીને ભુકી જાય છે આ મચ્છ ગમજ પચેદિય હોવાથી આપણી માફક દંડ પ્રાણે તેને હોય છે. પચેદિય, મનમલ, વચન બસ, કાવચલ જાન, જાન અને આપણે આ કા નાહિને મનમલથી આપણે જેવી જેવી અને જાન વિષય, કાન જેવી જેવી રીતે આ મચ્છ પણ વિષય કાન, જાન, મોડા નાનના પાપલુમાં મોકલેલ હોવાથી અને મોટા મચ્છને નાનકડા મચ્છો જેવાની રચનાના બાગ મહા પહોળા હોવાથી તેનું મુલ્ય નાનકડું નાનકડું માન્યતાએ પેસે છે અને નિર્ગુણ અને જોડેનું નાનકડું તંદુલીયા મચ્છ મનમલ વિષય કાન, જાન, મોડા નાનના પાપલુમાં આપણે જાણે માન્યતાએ નાનકડું છે અને નાનકડું મોટું કરી જાતનું દુષ્ટતા નાનકડું નાનકડું નાનકડું નાનકડું નાનકડું કરી મરીને સાતમી નાનકડું નાનકડું નાનકડું નાનકડું નાનકડું આ મચ્છે એક પણ દુષ્ટતા માર્યા નથી. માણની પણ મચ્છની પણ ફાલવી નથી. છતાં સાતમી નાનકડું કમ માર્યા આથી એ નિર્ણય થાય

છે કે અનુબંધ હિંસાનેજ વાસ્તવિક હિંસા કહી શકાય છે. તે સિવાયની સ્વરૂપ હિંસા તે માત્ર નામનીજ હિંસા છે. વળી આ વાત ઉપર બીજું દૃષ્ટાંત બતાવું છું.

કસાઈકસૂર્ય કસાઈનું દૃષ્ટાંત.

આ કસાઈને પાંચશો પાડા મારવાનો દુશ્મનના નીયમ છે. આ કસાઈ પાડા ન મારે તો નરકગતિ જવામાંથી તું બચી શકે આમ પ્રભુના સુખથી શ્રેણીક રાજા સાંભળી આ કસાઈને પાડા નહીં મારવાનું ફરમાન કરે છે પણ માનતો નથી, આથી છેવટે કુવામઃ ઉંધે મસાકે લટકાવે છે, છતાં ત્યાં પણ પોતાનો નિયમ પાળવા ખાતર આંગળીથી પાણીમાં પાડા ચીનરી ઉપર છરી રૂપ આંગલી ફેરવે છે. આ સુજળ ભાવથી પાંચશો પાડા તેણે મારવાથી, પોતાનું કામ બન્યું નથી આ સુજળ શ્રેણીક રાજાએ પ્રભુના સુખથી સાંભળી ભાવી અન્યથા થવાનું નથી તેમજ આવતી ચોવીસીમાં પોતે પ્રથમ તીર્થંકર થવાનું છે આમ બાણી સંતોષીન થયા. હવે આ જગ્યાએ આ કસાઈએ પાંચશો પાડામાંથી એક પણ જીવ માર્યો નથી, છતાં પાંચશો પાડા માર્યાનો તેનો નિયમ પૂર્ણ થયો એમ ભગવાને શા માટે કહ્યું? વળી તેટલુંજ નહીં પરંતુ તે કસાઈ નરકમાં પાત્ર ગયો છે. એમ પણ ભગવાને કહેલ છે. આથી એ નિર્જીવ થયો કે દ્રવ્યથી હિંસા ભણે તેણે ન કરી પણ ભાવહિંસા તો તેણે કરી છે આ બધા દ્રષ્ટાન ઉપરથી એ નિર્જીવ થયો કે સ્વરૂપહિંસા કરતાં અનુબંધ હિંસા છે તેજ વાસ્તવિક હિંસા નરક ગતી દેનાર છે. આ સુજળ હિંસાનું સ્વરૂપ બતાવું. તે ઉપર એક વધારે દૃષ્ટાંત આપીએ છીએ.

પ્રસન્નચંદ્ર સાર્ગપિનું દૃષ્ટાંત.

પેાતનપુર નગરના અધિપતિ પ્રસન્નચંદ્ર નામનો રાજા પરમાત્મા મદાવીર દેવનો ઉપદેશ સાંભળી પ્રતિબોધ પામ્યો અને પોતાના છોકરોને ગાદી એંપી પોતે મદાવીર દેવ પાને દીક્ષા લીધી. અનુક્રમે વિદ્યા કરતાં પ્રભુસાથે રાજમદ્વી નગરમાં આવ્યા, ત્યાં એકાંત સ્થાનમાં પ્રસન્નચંદ્ર રૂપી ધ્યાનમાં મગ્ન રહેલ છે. શ્રેણીક રાજાને પ્રભુ આજ્ઞાની

વાદી.

અમો સૂત્ર વિરુદ્ધ પ્રકરણ કરતાં હોઈએ એમ અમોને લાગતું નથી. કોઈ મૂલ્ય સૂત્રમાં પડિમા પૂજવાનો અધિકાર અગર આત્મા હોયતો બતાવે.

શાસ્ત્રકાર.

એવું એક સૂત્ર નથી કે જેમા એત્ય પૂજનનો અધિકાર ન આવેતો હોય.

વાદી.

એત્ય ગ્રન્થનો વન, જ્ઞાન, જક્ષની પડિમા, વિગેરે અનેક અર્થ થાય છે તો પડી અગ્નિદંતની પડિમા, એવો અર્થ નમો કેવી રીતે કરો છો ?

શાસ્ત્રકાર અને એત્ય શબ્દાર્થ સિદ્ધિ.

ગ્રન્થનો અર્થ મંત્રધ કે પ્રકરણ ને આથી થાય છે ન મંત્રધ કે પ્રકરણ બાજુથી વિના અર્થ થઈ શકેતો નથી અને કદાચ અર્થ કોઈ કરે તો તે અમત્ય અર્થ સમજવો. જેમકે કોઈ માણસ જમવા ખેડે છે તેને શાકમાં ખીડાની જરૂર પડી તેથી તે જોત્યો મેંઘવમાનય, ને ધવ લાવ! આમ પાવાના માણસને કહે છે. આ જગ્યાએ તે માણસ નિધાતુલ્ય લાવીને આપશે કે ઘોડો લાવીને આપશે? કાગળ કે ને પવ મનના જે અર્થ થાય છે, સિધાતુલ્ય અને ઘોડો. પણ પાવાના પ્રકરણને લઈ તે માણસ ઘોડો ન લાવતા નિધાતુલ્ય લાવીને આપે. તેમજ સદ્યર્થમા જવાની નેયારી થઈ ગઈ છે, જ નવન નદી દર્શવાર નજીકરી રાત્ર ઉભો છે; આ વખતે તેણે આકરને દુઃખ કયા "મેંઘવમાનય" સંધવ લાવ? આ જગ્યાએ આકર ઘોડો લાવે. કે નિધાતુલ્ય લાવે તે જણાવે! સદ્યર્થના પ્રકરણને લઈ ઘોડો લાવે. પણ નિધાતુલ્ય લાવે નહીં. આ મુજબ દરેક જગ્યાએ પ્રકરણ ન મંત્રધને જોડે જ અર્થ થાય છે. તે મુજબ એત્ય ગ્રન્થના જે કે અનેક અર્થ થાય છે તે વાત મન્ય છે, પણ પ્રકરણ કે મંત્રધ એવા નિવાર એત્ય ગ્રન્થનો જ્ઞાન-વન કે જક્ષની પડિમા અથવા શ્રી, મંત્રધ નદી; વગેરે એત્ય ગ્રન્થનો જ્ઞાન અર્થ તો કોઈ જગ્યાએ દેખાતા કે

આથી એ ચોકસા થાય છે કે ચૈત્ય શબ્દનો અર્થ મુખ્ય જનપ્રતિમાજ થાય છે. પછી બન્ને અન્ય સંબંધથી બીજો અર્થ થાય, પણ મુખ્ય અર્થ જન પ્રતિમાજ કરવો. વત્રી તમો ઉપર કહી ગયા કે કોઈ મૂલ સૂત્રમાં પ્રતિમાજ પૂજવાનો પાડ હોયતો જતાવો. તો આ બાબતમાં હું તમોને મૂલ સૂત્રનો પાડ જતાવીશ. પણ મૂલ સૂત્ર માનવું અને પંચાંગી ન માનવી એનું કારણ શું ?

પંચાંગીની સિદ્ધિ.

પંચાંગી વિના અનલ અર્થથી ભરપૂર એવા સૂત્રનો અર્થ બરોબર થઈ શકતો નથી કારણકે પંચાંગી વિના જેઓ અર્થ કરે છે તે પ્રમાણ ગણાયજ નહીં જેમકે “ નમો અગ્નિદેવાય ” આ જગ્યાએ નિર્ગુણિ ભાષ્ય-“ ભીં કે દીકાનો આધાર હીધા વગર તમો કેવી રીતે અર્થ કરો ? ” ગણદર્શ માત્ર એટલોજ થાય છે કે, મનુને દ્વંષ્યા છે એને નેને નમન્કાં કૃતં ૧૩ આ ઉપરથી મહાન્ અકર્ત્તિ રાત્રિકે નમન્કાં કૃત્વે પાડે, માત્ર કે નેણે ઘણા મનુને દ્વંષ્યા છે, માત્રકે પાદિક ભાવ મનુને દાવના અરિત ન પરમામાને હું નમન્કાં કૃતં ૧૩. આથી અથ ભા પાદિકની નદાય વિના કેવી રીતે કરી શકો ? પછી જવાબે તમો મુખ્યજ માનો છે તો પછી મૂલ સૂત્રમાં જે બીજા ભાવ ને તમારે અવગણ માનવીજ સ્તેષ્યો. નહીં કે પાતાના અવગણી દેવા ને માનવી આ નવથોગ અવગણ કામ નથી. અનુચિતકાં નુત્ર રથા અવગણીકાં નવમા નુત્રની આ રથા કવી રીતે કૃત્વી આની વિધિ ન હોઈ જોઈ જોઈ ને નથીજ અથ નથીજ નેજ મુલ્ય અથ અનુચિત ૧ નવમા ને નથી ને અનલ નાનુંજા

॥ નથાવ ન્યાટઃ સગરનાંત્રી સ્વયં ગ-૨-૨-૨-૩-૩-૩ ॥

મુનઃશ્યાં મનુ વટમાં રિદાંતઃજાનિમિમ્મિકઃ સલિકઃ.

નટકઃ નિર્ગમમા ઈમાર્શદ દાદ અનુદ્રમ ॥

અથ નુકલી - ૧૧ નવ. ૩-૧ નુ. વિધિમા નથમ નવ ૧૧૮ ન
જોઈ જોઈ નેજ ૧૨૫ કૃત્વે નવથોગ ૧ નવથોગ ૧-૧ ૧૧૮ ૧ નવ

નિયુક્તિથી મિશ્રીત કરવો એટલે નિયુક્તિ ભાષ્યાદિકની મદદથી
અર્થ કરવો. અને ત્રિઉપાર સમગ્ર પ્રસંગને લઈ શકે સમાધાન
વિગેરે કરવા પૂર્વકે અપૂર્ણ વિસ્તારથી અર્થ કરવો. આ વિધિથી વ્યા-
ખ્યા કરવી. આ મુજબ અર્થ કરવા શાસ્ત્રકાર ફરમાન કરે છે.
વાદી.

વ્યાકરણ કાવ્યાદિ ભલેજ હોય તેનું તે કામ છે એમો તેા વ્યા-
કરણને બીજીકુલ માનના જ નથી. તેથી તે ભણના નથી, માત્ર ટળા
ઉપરથી આમાં કામ ધમધાકાર ચલાવીએ છીએ. અને અનેક જુ-
વોને પ્રતિભાધ કરીએ છીએ.

શાસ્ત્રકાર.

ભલે તમારું કામ ટળા ઉપરથી ચલાવે પણ શાસ્ત્રકાર મહા
રાજ તેા પ્રથમ વ્યાકરણ મુજબ જાણે કે વ્યાકરણ કાવ્યાદિ જાણ્યા
પછીજ સૂત્રની વ્યાખ્યા કરવી

॥ તથાનતન્પાઠઃ ॥

નામ રકાય નિવાય ઉવમગ્ગ તદિય મમામ મંધિ પદ હંડ જાં-
નિય ઉણાઠ કિરિયા વિહાગ ધાતુ મર વિમક્તિ વજ્જ પુત
તિકન્તલં દમવિહવિમયં જહમણિયંતહકમુણાહોઠ દુવાલમવિહો-
મામા વયણંપિહાંદમંભાલમાવહં ણવ અગિહંતમણુસાય મભિરવ્ય
મંજણ કાલંમિ વનવ્ય ॥

અર્થ — નામ તથા નિવાય ઉવમગ્ગ તદિય મમામ મંધિ પદ હંડ જાં-
નિય ઉણાઠ કિરિયા વિહાગ ધાતુ મર વિમક્તિ વજ્જ પુત
તિકન્તલં દમવિહવિમયં જહમણિયંતહકમુણાહોઠ દુવાલમવિહો-
મામા વયણંપિહાંદમંભાલમાવહં ણવ અગિહંતમણુસાય મભિરવ્ય
મંજણ કાલંમિ વનવ્ય ॥

પહેલી વિશ્લેષિના બહારે બીજીનો અર્થ કરે. પુલિંગના બહારે સી-
લિંગનો અર્થ કરે. બહુ વચનની જગ્યાએ એક વચનનો અર્થ કરે.
ભૂતકાલના બહારે ભવિષ્યનો અર્થ કરે. આ મુજબ વિપરીત અર્થ
બ્યાકરણ નહીં ભણેલ કરી શકે છે, આથી તે માણસ યથાર્થે વજ્રા કહી
શકાતો નથી; પણ અસન્ય વાદી ગણાય છે માટે શાસ્ત્રકાર દરમાનકરે છે
કે બ્યાકરણ કાબ્યાદિ ભણીને પછી અર્થ કરવો તે સિવાયના માણસને
બ્યાખ્યાન કે ઉપદેશ દેવો પણ કડપે નહીં. આ મુજબ પ્રશ્નબ્યાકરણ સૂત્ર-
માં જણાવે છે. હવે તમે આ સૂત્રના પાડને માનના હો તો તમારે કદાપી
દબો વાંચીને અર્થ ન કરવો જોઈએ પણ બ્યાકરણ કાબ્યાદિ ભણીને
પછી સૂત્રનો અર્થ કરવો જોઈએ કે જ્યંથી સૂત્રના રહસ્ય ને તમે
યથાર્થ સમજી શકો. અને તમોને ખાતરી થાય કે એક નહીં પણ
અનેક મૂલ સૂત્ર, નિર્બુદ્ધિ. ર્ણિ તેમજ દીકામાં ઠેકાણે ઠેકાણે
પ્રતિમાજી સંબંધી અધિકાર છે. આથી પંચાંગી પૂર્વક સૂત્રનો
અર્થ કરવો આ વાત સિદ્ધ થઈ.

વાદી.

ભલે પંચાંગીથી સૂત્રનો અર્થ કરે એમાં અમોન વાંધો નથી,
પણ ભગવાનના આનંદ દિક મોટા આવકો જે થયા એમાંથી કોઈએ
પ્રતિમાજીને પણ હોય, માની હોય અને મંદીર બંધાવ્યા હોય
તો જણાવો.

શાસ્ત્રકાર.

અનેક શાસ્ત્રોમાં જીવપ્રતિમા પૂજન, દર્શન, વંદન સંબંધી પાઠો
છે, તેમજ જીવમંદીર બંધાવવા સંબંધી પાઠો છે, બ્યારે જીવપ્રતિમા
જે એમ ચોક્કસ નિર્ણય થયો તો પછી આનંદાદિક આવકો પૂજા કરે,
વંદન કરે તેમજ જીવમંદીર બંધાવે એ તેમની ફરજ છે. જીવપ્રતિ-
માની પૂજા, દર્શન, વંદનથી સમકિત નિર્મલ થાય છે. આ આવકની
ખાસ કરણી છે. આવરયકાદિ ખાસ કરવા તેમજ પૂજા દર્શનાદિ મહુ
ખાસ કરવા, પછી ભલે આનંદ આવક હોય, કે બીજો હોય પણ જે
તીર્થંકરનું દરમાન છે અવરય તેણે કવુ જોઈએ. તીર્થંકરનો ઉપ-
દેશ બીજાના ભણા માટેજ હોય છે.

જનપ્રતિમા સ્થાપના નિશેષ સિદ્ધિ.

॥ આવશ્યક સૂત્રે ॥

કર્મિ કાઠમર્મે અરિહંતવેદ્યાગં વેદનવતિયાળ પુમળ
નિધાળ મકારવતિયાળ કન્યાદિ.

અર્થ—શ્રીમાન સુધર્મા ગણપદમહાદેવ મૂલસૂચના કર્યા
પાવશ્યક સૂત્રમં લખ્યાં છે કે, અરિહંતના ચિત્તેને વેદન વડે કરી,
જન વડે કરી, સત્કાર અને મન્માન વડે કરી જે દેશ મંત્રે છે તે
જ મને કાયોત્સર્ગદારા મળે. આ હેતુથી હું કાયોત્સર્ગ કરું છું.
આ પ્રમાણે જન પ્રતિમાને વેદન પૂજન વિગેરે સ્પષ્ટ અધિકાર છે.

ઉપદેશમાલા.

વેદદ ઉમઠકાલેપિ વેદ્યાદં થય મૂદ પરમાં જિજ્ઞાસુ

પાદિમા ધર પૂવ પુલ્ક મંધણજુજુતો (૨૩૦)

અર્થ: શ્રીમાન ધર્મદાસ મણી મહાવીર પ્રભુના શિષ્ય અર્વાધ
પ્રાનીએ લગ્ય પુરુષોના હિતની આતર સિદ્ધાન્તમાથી સાર ખેંચી ઉપ
શમાડા નામનું પ્રકરણ માગથી લખાયા બતાવેલ છે, તેમાં તેઓએ
સોને ત્રીસમી ગાથામાં આપેલ કેવા હોય તેના ગુણનું વર્ણન કરતા
લખ્યાં છે કે, ધાવડો લવારે અને સાલું અધિગ્રસ્થથી બંધારે પણ
જુકાગા અરિહંતન. ચિત્તેને વેદન કરવું જોઈએ ઉત્કૃષ્ટ સ્તોત્ર તથા
નુતિયા તથા જન પ્રતિમા વગેરે જનમદિર તથા ધર ગ્રસ્થથી ધર
પાસ-એ બનેલા બી-જમાન જન પ્રતિમાને ધપ, પુલ્ક ન પાદિથી
મદ પ્રકારના પૂજા કે-વાગ ઉપમાલ હોય આ મુજબ સ્પષ્ટ જન
પ્રતિમા પૂજવાના અધિકાર પુ-પાદિત વાચ્યે જાણવા જે

આવશ્યક નિર્યુક્તિ.

શ્રીમાન નરનાદ નવાની રેલ ૧૨૫- ૧૧૧૩ આપવા

નિર્ચુક્રિતમાં અષ્ટાપદ તીર્થ ઉપર ભરત રાત્રએ ચોવીશ તીર્થ કર-
ની ચોવીશ છન પ્રતિમાઓ વર્ણુ તથા શરીર પ્રમાણે જનાવી ચોવીશ
છન મંદીર બંધાવ્યા તથા સો ભાઈના સો સ્તુપ જનાવ્યાનો પાડ છે.
પાડ આગલ છે.

આવશ્યક સૂત્ર ટીકા.

તત્તો પુરિમનાલે વગ્ગુર દ્વારણ અગ્નિ પડિમં

મન્નિજિગ્ગાયણ પડિમાં ઉચ્ચાણવંસીં વહુગોંટી (૧.)

અર્થ: પુરીમનાલે નામના નગરમાં વગુર નામને આવક શ્રી-
માનુ મહિજીનેધર પ્રભુનું મંદીર બંધાવી મન્નિનાથજીનની પ્રતિમાની
નિરંતર પૂજા કરે છે. આમાં મંદીર બંધાવ્યાનો અધિકાર છે.

ઠાણંગ સૂત્ર.

જાડવિદે મધેપામ્મં નામમમે ઠવળામ્મં દ્વમમે માવસમે,

અર્થ: યેથા ઠાણામાં ચાર પ્રકારના સત્ય જનાવ્યા છે. આમાં
સ્થાપના નિર્માણને સત્ય માનવો કહ્યો છે.

અનુયોગદ્વાર સૂત્ર

આરરપર્પાનિ ઠવળા ઠવિચ્છદ મન્માવઠવળા અમન્માવઠવળા.

અર્થ: આવશ્યક પ્રતિક્રિયા કરના ગુરૂના અભાવે આવશ્ય
સ્થાપના વાખવી અને નમામ ક્રિયા સ્થાપનાચાર્યની સાથે તેની
સન્મુખ કરવી, પણ કોઈ દિશાની સન્મુખ ન કરવી. સ્થાપના બે પ્રકારે
છે. મન્માવ-સ્થાપના ગુરૂની છબી, અમન્માવ સ્થાપના અક્ષ, પુરુષ,
નાકાદવાડીથી જ સ્થાપના કરવી ને આ મુજબ સ્થાપના નિર્માણ
ગ્રામમાં સ્પષ્ટ પોતું જણાવેલ છે.

મગવર્તી મૂત્ર શૃ ૦ ? ૩૦—?

નમાં રંધીણ નિરીણ ॥

અર્થ:—ભગવતીજી સૂત્રની શરૂઆતમાં સ્થાપના નિરૂપણ પ્રાણીલિપિ દ્વય શ્રુતને નમસ્કાર કરી સ્થાપના સત્ય બતાવી છે.

રાયપત્તેણી સુત્ર,

તપસ્ય તમ્મયુરિયામસ્ય પંચવિદ્યાય પજ્જનિય પજ્જનિ માવં ગયસ્મ
જાવ મંકપ્પે મમુપજ્જિન્યા કિંમે પુવ્વિકરામિજ્જં કિંમે પચ્છા કર-
શિજ્જં કિંમે પુવ્વિમેયં કિંમે પચ્છા મેયં કિંમે પુવ્વિ પચ્છાવિ-
દિયાય સુદાદ સમાદ નિસ્સેસાદ અણુગામિત્તાદ ભવિસ્સદ્દજા-
વ એવંતલુ દેવાણુપ્પિયાગં સુરિયામે વિમાણે સિદ્ધાયયણે
અદ્દસયંશિણ પડિમાણં જાવચિદંતિ જાવ અચણિજ્જાઠ પુપારિ
જાઠ જાવણયણં પુવ્વિ કરિજ્જં પચ્છા કરમિજ્જં મેયં જાવનિ
સ્મેનાદ મવિસ્સદ્,

અર્થ:—પદ્દેશી રાજ્યનો જીવ કર્મ પ્રાપ્તિ થયા પછી અંત-
અવસ્થામાં શુભ ધ્યાનથી કાલધર્મ પાત્રી દેવગોકમં સુયાજ વૈમાનમાં
સુયાજ દેવપાત્ર ઉત્પન્ન થાય છે. ત્યાં ધ્યાન પદ્ધતિથી પૂર્ણ થયા પછી
તન્નાદ તેને વિદ્યા આપે છે કે આદે પદ્દેવ ક-વ. લાયક શું છે? પાછ
તરી કંવા લાયક શું છે? પદ્દેવ ક-વ. પુ-વ. રહે માં ને ને તાદ તરી કે
સ્થાણુકાં માં છે? પદ્દેવ ક-વ. પાછા માં ને ને તાદ તરી નુખમરી યાવત
મોક્ષ આપના માં ને ને તાદ તેન વચ્ચે ને ને તાદ સામાનિક દેવો
તેને રહે છે કે ને દેવપદ્ધતિમાં નુયાજ વૈમાન ને ને નિદ્ધાયનમ
૧૦૮ જીવ પ્રતિમાજી છે. તેમાંનું વ. ન. ૧૪૧ નાવન ક-વ. તેજ
પદ્દેવ અને પાછા. કંવા રહે છે ને ને તેજ દિવસની. કસ્થાણુકાં
યાવત મોક્ષ આપના આ-ત્રી ભવન થો ને તેજ કામ કેડે આ
મુખવનામાનિક દેવાન પચ્ચન ને ને ને ને પદ્દેવ ક-વ. રામધો
કરીને વાવડીન ને ને ને ને ને ને ને ને ને ને ને ને ને ને ને ને ને ને ને
પ્રકારે પૂજા તરી ને ને ને ને ને ને ને ને ને ને ને ને ને ને ને ને ને ને ને
ભાવનના ને
આમા પદ્દેવ જીવ પ્રતિમા ને વચ્ચે ને ને ને ને ને ને ને ને ને ને

જીવાભિગમ સૂત્ર,

વિજ્યદેવતાએ ઉત્પન્ન થયા પછી જનપ્રતિમાજની પૂજા વિસ્તાર પૂર્વક સૂર્યાલ દેવની માફક કર્યાનો આ સૂત્રમાં સ્પષ્ટ પાડ છે.

જંબુદ્વીપપ્રજ્ઞાસિ સૂત્ર,

આ સૂત્રમાં શાસ્વતિ પ્રતિમાજ ઉર્ધ્વલોકમાં તથા અધઃ લોકમાં તથા તીર્થાં લોકમાં કેટલી છે તે સંબંધી ગણતરી કરી છે અને પોતપોતાના સ્થાને દેવો તેની પૂજા કરે છે. અને પોતાનો જન્મ કુતાર્થ કરે છે. આમ સ્પષ્ટ અધિકાર છે,

વાદી.

દેવોની કરણી હોવાથી તેઓ પ્રતિમાજને પૂજે છે. તેથી કરીને શું ?

શાસ્ત્રકાર.

કરણી એટલે તેનાથી પુન્ય કે પાપ બંધાય કે નહીં તે કરે ? જો પ્રભુ પૂજાને કરણી કહો પુનઃ કે પાપ કશું પણ ન બંધાય એમ કહેતા હો તો નાટક એવ, દેવ જના નાથે ચમેરજા એમ જોગવાય ને કરણી ખરી કે નહીં ? આનાથી પાપ પાપના બંધ નહીં પડવો એટલે, તમારા કહેવા મુજબ જો આનાથી પાપ બંધ પડે એમ કહેતા હો તો સારી કરણીથી પુન્ય બંધ કેમ ન પડે ? જો પુન્ય બંધાય આમ કહેતા હો તો પછી કરણી ક્યાં રહી ? તેમજ હરેકને કરણી એટલે એવી કાંઈ કાંઈને ફરજ નથી. સમકિત ધારી જે જીવ હોય છે તેજ કરે છે. બધા કરતા હોય તેવો સંભવ નથી તીર્થકરના જન્મદીક્ષાદિ કાર્યાણકમાં કાંઈ બધા દેવો આવતા નથી. સમકિતધારી દેવો હોય છે તેજ મુખ્યત્વે કરી આવે છે. તેથી બધા પ્રતિમાજને પૂજતા નથી તે વાતની ખાતરી થાય છે.

વાદી.

ઉપરની મંથી વાત શાસ્વતિ જનપ્રતિમા આથી જણાવી છે. પણ અશાસ્વતિ જનપ્રતિમા કોઈએ પણ દેવ તેવું મૂલ્યમૂલમાં હોય તો બનાવે

શાસ્ત્રકાર.

આવશ્યકજી સૂત્ર, ઉપદેશમાળા, હાલુંગજી, વિગેદેમાં અશા-
વતિ પ્રતિમાજી તેમજ સ્થાપના નિરૂપણની વાત બતાવી છે, છતાં
ખાટશા પાઠથી સંતોષ બેઠેબર ન થયો હોય તો હજી થલુ બીજા
પાઠ બતાવું છું તે સાંભળો.

જ્ઞાતાસૂત્ર અ૦ ૧૬, પૃ૦ ૧૨૫૪,

તથાં સે દોવદ ગયવરકણા કલ્પં પાઉપમાણ જેણેવ
મજ્જણ ધરે તેણેવ ઉવાગચ્છદ ૨ ના મજ્જણપરંબ્રહ્મણુપ્પવિસદ ૨ ના
રહાયા કયવલિકમ્મા કયકોડય મંગલપાયન્હિતા મુદ્ધપ્પાવે-
સાદં મંગલાઈ પવર વત્થ પરિહિયા મજ્જણપરામ્મો પઠિણિક્સમદ
૨ ના જેણેવજિણુધરે તેણેવઉવાગચ્છદ ૨ ના જિણુધરંબ્રહ્મ-
ણુપ્પવિસદ ૨ ના જિણુપટિમાલં આલોણ પણામંકરેદ ૨ ના
લોમહન્થંપમત્તદ ૨ ના ત્થં જહામ્મિયામો જિણુપટિમામ્મોમ્મંથેદ
તદેવમાણિપયં જાવબુવંદંદ ૨ ના વામંજાણુમ્મથેદ જાવડમિ-
પમ્મુનમદ ૨ ના કરગલજાવતિકટાણંવંથયામી નમ્મુભુલં અગિં-
નાલં મગયંતાલં જાવટામંપમાલં વંદંદ નમંમદ વંદિના નમંમિના
જિણુપરાઉપટિનિક્સમદ.

અર્થ તથા- ૫૬-૫૪ નાજાની પ્રદ ન-પા જવા-૨૫૪
પ્રમાતૈયા નમય થયે તે જવા ન-પા ૨-૫૪ થા ને ત્યા
આવીને જાનત ૫-૨૫ પ્રવે ૩૬ પ્રવે ૩૬ ની જાન કરે તેમજ
જાતીએ ન-પા ૨-૫૪ પાવ-૩૬ વિદે ને મ-૨૫ ૩૬ પ્રથમ
ન-પા ૩-૫૬ જાતીએ ન-પા ૨-૫૪ ૨૬૩ નેવના
જા ૨-૫૬ ન-પા ૨-૫૪ ને ૩-૫૬ ને ૩-૫૬ ને ૩-૫૬
ને ૩-૫૬ ને ૩-૫૬ ને ૩-૫૬ ને ૩-૫૬ ને ૩-૫૬
ને ૩-૫૬ ને ૩-૫૬ ને ૩-૫૬ ને ૩-૫૬ ને ૩-૫૬
ને ૩-૫૬ ને ૩-૫૬ ને ૩-૫૬ ને ૩-૫૬ ને ૩-૫૬
ને ૩-૫૬ ને ૩-૫૬ ને ૩-૫૬ ને ૩-૫૬ ને ૩-૫૬

પ્રભાત નમસ્કાર કરે, નમસ્કાર કરીને મધૂરના પીચ્છાની બનેલ પીંછીને સાફસુક કરે, સાફસુક કરી તેનાથી પ્રભુની પ્રતિમાજીને પ્રમાર્જન કરે. પ્રમાર્જન કરી ને જોવી રીતે રાયપસેણી સૂત્રમાં વિસ્તારથી સૂર્યાભિદેવના મના દેવે સત્તર પ્રકારી પૂજા કરી છે, તેવી રીતે સત્તર પ્રકારી પૂજા કરે છે. યાવત ધૂપની પણ પૂજા કરે છે. એ મુજબ પૂજા કરી રહ્યા પછી ભાવપૂજા કરવા સાડ્ ઠાંગો દીંચણ નીચે સ્થાપન કરી જમણે દીંચણ ઉભા કરી પોતાના મસ્તકને જરા નમાવે, નમાવીને હસ્તકમલ બને જોડી પ્રભુની સન્મુખ એક દૃષ્ટિ આપીને વિસ્તારથી ચેત્યવંદન કરી નમુઝ્યાણનો પાઠ ઠાણું સંપતાણું પર્યંત ભણી સ્તવના કરે છે. સ્તવના પૂર્ણ થયાથી ફરી વખત જીન પ્રતિમાજીને વંદન નમસ્કાર કરે છે. વંદન નમસ્કાર કરીને જીનમંદિરમાંથી નીકળી પોતાના અંતે-ઉરમાં ભય છે. એ મુજબ વિસ્તારથી દ્રૌપદીએ અશાસ્વતિ જીન-પ્રતિમાજીની પૂજા કરી છે. આ મુજબ જ્ઞાનાસૂત્રના મોગમા અધ્યયનમાં સ્પષ્ટ પાઠ જીન પ્રતિમાજી પૂજવાનો લખ્યો છે. હવે આના કરતાં બીજે કયો સરસ પુરાવો તમારે જોઈએ છીએ ? ૧

વાદી.

દ્રૌપદીએ જીન પ્રતિમાજીને પૂજેલ છે તે માત્ર પરણવાન. પ્ર મંજે. તે પણ સારો પતિ, રાજ્ય, પૂત્ર વિગેરેની પ્રાપ્તિનિમિત્તે પૂજેલ છે કાંઈ આત્મકર્મણ્ય માટે પૂજેલ નથી

શાસ્ત્રકાર.

આ તમારું કથન અસત્યથી ભરપૂર તેમજ બુદ્ધિની ખરાબ છે. જો પતિ, રાજ્ય, અને પુત્રાદિક માટે પ્રભુની પૂજા કરી હોત તો પ્રભુની સ્તુતિ કરતી વખતે યોહિદયાળં, ધમ્મદયાળં, શરણદયાળં. એ મુજબ પાઠ બોલેલ છે, એટલે ભગવાનની પાસે પાતે પ્રશન્ન વન્નની માગણી કરેલ છે કે હે પ્રભુ! આપ બોધિને દેનાર છો. ધર્મને દેનાર છો. શરણને આપનાર છો. તો મને તે વસ્તુ આપો કે જેથી માન જન્મ મરણ સંબંધી ફેરા મટી જાય. આ મુજબ માગણી કરી છે પણ તમારા કહેવા મુજબ રાજ્યાદિકના માટે પૂજા કરી હોત તો પાતે પ્રભુની પાસે

તેની માગણી કરત મનુદયાણું, રજદયાણું, પુત્રદયાણું, ઘસદયાણું
આ મુજબ પાક પ્રબુજની પાસે જોડત. એટલે કે હે પ્રભુ! આપ મને
ભરતિ, રાત્ન, પુત્ર, ધન વિગેરે આપો. એ મુજબ પ્રબુજની સ્તુતિ
કરત, પણ એમ તો કરેલ નથી. આથી જે તમે ઉપર કહી આવ્યા તે
માત્ર એક કડપના છે. આથી એ સિદ્ધ થાય છે કે વિવાહના પ્ર-
સંગે પણ કડપણુ માટે જ પ્રતિમાજીને પૂજેલ છે.

વાદી

દ્રોપદીએ પૂર્વ ભવમા નિવાણું કરેલ હોવાથી તે સમક્તિધારી
આવિકા જ નથી. તો પડી તેણે પૂજા કરી તો પણ શું ?

શાસ્ત્રકાર.

દ્રોપદી આવિકા જ છે. એ તે આવિકા ન હોત તો જે વખતે
નારદ તેની પાસે આવેલ છે તે વખતે તેનો સત્કાર સન્માન દ્રોપ-
દીએ કરેલ નથી; કારણ કે દ્રોપદી ભણતી હતી કે આ અવિરતિવાળો
અન્ય લિંગી છે; આને સત્કાર આવિકાથી થાય નહીં, આથી તેનો
સત્કાર દ્રોપદીએ કરેલ નથી. તમારા કહેવા મુજબ એ તે મિથ્યાત્વી
હતી તો પડી તેનો સત્કાર કેમ ન કર્યો અને ફોકડનું મહાન
દુઃખ શા માટે માથે બેઠારી લીધું ? કારણકે નારદે આ અપમાનના
બદલામાં પદ્મોત્તર રાત્રને દ્રોપદીના રૂપનું વર્ણન કરી રાગ પમાડ્યો,
જેથી તેણે દેવદાસા દ્રોપદીનું હૃદય કંપાયું. છેવટે શ્રીકૃષ્ણ નથા
પાંડવો જઈને પાછા લોક આવ્યા. આટલા જથા હુ 'મમા શા માટે
તેને ઉતરવું પડ્યું ? એ સમક્તિધારી નહતી તો વળી નિવાણું
કરેલ હોવાથી સમક્તિ પ્રાપ્ત ન થાય તે કાર્કે જંગલ નથા દશાશ્રમ
સ્વધર્મ નવ પ્રકારના નિવાણુ કહ્યું છે તેમાં પહેલા આઠ પ્રકારના
વ્રતો પી છે તે અતિ કઠિન સ્વયં કયા હોય તોજ સમક્તિ ન પામે.
પણ મદ રતયી કયા હોય તો સમક્તિ પામે છે દુષ્ટાત નીકે
શ્રી કૃષ્ણવાસુદેવે વાસુદેવનું નિવાણુ કર્યું હતું તો તે વાનદેવ થયા
+ મજ સમક્તિ પણ પામ્યા છે. વળી નિવાણુને નવ્ય જેવું નથી
કે તે આખા ભર સુધી ચાલે.

વાદી.

દૌપદીએ પૂજા કરી એ વાત જોકે ચોક્કસ છે; છતાં તે શ્રાવિકા હતી કે મિથ્યાત્વી હતી એ બાબત શાસ્ત્રપાઠથી સિદ્ધ કરવા જરૂર છે. તેમજ આનંદાદિક શ્રાવકોએ પ્રતિમાજી પૂજી હતી કે કેમ તે પાઠ પણ બતાવવા જરૂર છે.

શાસ્ત્રકાર.

શાસ્ત્રમાં જીનપ્રતિમા છે એ વાત તો ચોક્કસ છે. તોપણ અવશ્ય તેને પૂજનાર બીજા હશેજ. દૌપદીના અધિકારના અંગે માત્ર આ એક સૂચના કરી છે, પણ તેને પૂજનાર બીજા હજારો માણસો સમજવા. ભગવતીસૂત્રમાં તુંગીયા નમરીના શ્રાવકોનું વર્ણન આવે છે. બીજાનું વર્ણન આવતું નથી. આથી શું આપણે એમ સમજવું કે ભગવાનના બીજા શ્રાવકો નહતા? હતાજ. છતાં તેઓના પ્રસંગને લઈ તેમનું વર્ણન કર્યું, તેમ દૌપદીના પ્રસંગને લઈ તેણે પૂજા કરી એમ કહ્યું. આથી બીજાએ પૂજા નથી કરી એમ માનવાનું કાંઈ કારણ નથી. કારણકે પ્રતિમાજી હતા તે તો તમે પણ માનો છો, તેમજ દૌપદીએ પૂજી તે પણ ચોક્કસ છે. માત્ર સમક્રિતિ કે મિથ્યાત્વી દૌપદી હતી એનો વિવાદ છે, તે તો ઉપર જણાવેલ યુક્તિ નારદને સન્માન ન આપ્યું એથી નિર્ણય થાય છે કે દૌપદી સમક્રિતિ હતી. વળી બીજી યુક્તિ સાંભળો હાલ કોઈ એક મકાન ખાલી પડ્યું છે આમાં કોઈ રહેતું નથી, પણ આગળ પાછળ તો અવશ્ય આમાં કોઈ રહેતું હશેજ. તે સિવાય વર ખાધવાનું પ્રયોજન શું? તેમજ પ્રતિમાજી છે તો અવશ્ય. તો તેને પૂજનાર હોવા જોઈએ. તે સિવાય પ્રતિમાજી કરવાનું કારણ શું? તેમજ દૌપદી શ્રાવિકા છે તે બીનાં અગળ શાસ્ત્ર પાઠથી સિદ્ધ કરેલ છે આથી અગ્રાસ્વતિ પણ જીન પ્રતિમાજી શાસ્ત્રમાં છે એ વાત ચોક્કસ થઈ. આનંદાદિક શ્રાવકોએ જીન પ્રતિમાજીને પાંદી પૂજી છે કે નહીં એટલેજ તમારા મનમાં બેઠમ છે તો તે પણ પાઠ જનાવી તમારો બંદમ દર કડું છુ તે સાંભળો.

ઉવવાઈ સૂત્ર.

અંબડસ્સણં પરિવાયગસ્મ નોકપ્પઈ અન્નઉત્થિયાવા અન્નઉત્થિયં
દેવયાણિવા અન્નઉત્થિયપરિગ્ગહિયાઈ અરિહંતચેદ્યાઈ વા વંદિત્ત-
ણા નમંસિત્તણ્ણા જાપ્પજ્જુવાસિત્તણ્ણા ણણત્થ અરિહંતેવા
અરિહંતચેદ્યાણિવા ।

અર્થ:—શ્રીમાન્ મુધર્મા ગણુધર મહારાજ મૂળ સૂત્રના કર્તા
ઉવવાઈ સૂત્ર છાપેલ પૃષ્ઠ જસોછ-નુમાં અંબડ પરિવાયગકના અધિકાર-
માં પરમાત્મા મહાપીર દેવના ઉપદેશથી અંબડ પરિવાયગક પ્રતિ-
ભાષ પામેછે અને શ્રીમાન્ વીર પરમાત્મા પાસેજ પોતે શ્રવકના
ગાર વૃત્ત ઉચ્ચસ્તી વખતે પ્રતિજ્ઞા કરે છે કે હે પ્રભુ! આજથી માંડીને
મારે અન્ય દર્શનીનાં સાધુ શાસ્ત્ર, બૌદ્ધ, પરિવાયગક વિગેરેને, તેમજ
તેમના દેવ-હરિહ શર્દિ, તેમજ તે લોકોએ ચંદ્રલું કરેલ અરિહંતના
ચંદ્રો, પ્રતિમાશ્રીને પોતાના દેવતરીકે સ્વીકાર્યા હોય તો તેમને વંદન,
નમસ્કાર, પર્યુપાસિત, પૂજાદિક બિરુદુલ માટે કરવું કડપે નહીં. અરિ-
હંત તેમજ અરિહંતની પ્રતિમાશ્રીને છાંડીને, મતવ્રજ કે આપ પ્રભુને
અને આપની જે મૂર્તિ હોય તેને તો અવરજ માટે વંદન, નમસ્કાર,
પૂજન વિગેરે કરવા કડપે. એ મુજબ અંબડ નામનો પ્રભુનો આવક
ઉવવાઈ સૂત્રમાં ઉપર જણાવેલ પાઠથી પ્રતિજ્ઞા પ્રભુ સન્મુખ કરે
છે. તેમજ વળી ઉવાસગદશાંગ મૂળસૂત્રમાં ભગવાનના મુખ્ય
પોરી આવડો આનંદ, કામદેવ વિગેરે પદ્મ ભગવાનની સન્મુખ આવકનાં
ગાર વૃત્ત ઉચ્ચસ્તી વખતે પ્રથમ સમકિતના આભારો ઉચ્ચસ્તાં
પોતે અરિહંતની પ્રતિમાશ્રી વિશે કેવી પ્રતિજ્ઞા કરે છે તે જરા ખ્યાલ
આપી સંભળો, કે જોથી તમેને ધાત્રી થાય.

ઉવાસગદશાંગ અધ્યયન ?

નોંધવું મે મંતે કપ્પઈ અન્નપમિદંચણં અન્નઉત્થિયાવા

અમ્રઉત્તિયદેવયાજિંવા અમ્રઉત્તિયપરિગ્રહિયાદં અરિહંતચેદ્યાદં
વા વંદિત્તેવા નમંસિત્તેવા પુલ્વિઅણાલત્તેણં આલવિત્તેવા
સંલવિત્તેવા इत्यादि.

અર્થ:—આનંદઆવક પ્રભુની પાસે આવકના બારમત લેતા
પ્રતિજ્ઞા કરે છે કે હે પ્રભુ! આજથી માંડી અન્યદર્શનીના સાધુ, અન્ય-
દર્શનીના દેવ હરિહરશદિ તેમજ તે લોકોએ ગૃહજી કરેલા અરિહંતની
પ્રતિમાજી પોતાના દેવ તરીકે સ્વીકારેલ હોય તેને વંદન, નમન, પૂજન
સત્કાર, સન્માન, વિગેરે કાંઈ પણ મારે કરવું કદપે નહીં. તેમજ
તે લોકોની સાથે તેઓએ પ્રથમ બોલાવ્યા વગર આહ્વાપ સંભાપ
પણ કરવો મારે કદપે નહીં. સારાંશ કે આપ પ્રભુને તથા આપની
ભૂતિને તથા નિર્ભય સાધુઓને વંદન, પૂજન, સત્કાર, સન્માન,
આહ્વાપ, સંભાપ, વિગેરે કરવું મારે કદપે, પણ બીજાની સાથે
ન કદપે. આ પાઠમાં વંદન પૂજનનો પાડ છે અને આનંદ આવકે
પોતેજ પ્રતિમાજીને પૂજેલ છે. હવે આના કંઈતાં વધારે સ્પષ્ટ બીજો
કથો તમારે ખુલાસો બોધ્યો છે.

વાદી.

આ પાઠમાં આગમ જતાં તેઓને અન્ન, પાણી તથા પ્રથમ
બોલાવવું અહાવવું હું કરીશ નહીં એમ જણાવેલ હોવાથી અરિહંત
ચેદ્યાજિ શબ્દથી અરિહંતના સાધુ ઘટી શકે, પણ પ્રતિમાજી કેવી
રીતે ઘટી શકે? કારણ કે પ્રતિમાજીને અન્ન, પાણી દેવાનો તેમ બોલા-
વવા અહાવવાનો સંબંધ નથી.

શાસ્ત્રકાર.

અલબત્ત, તમારી વાત સાચી છે કે પ્રતિમાજીને અન્નપાણી
વિગેરે દેવું ઘટે નહીં. પણ જ્યાં જેની સાથે સંબંધ ઘટતો
હોય તેમ ઘટાડવો તેજ વિદ્વાનોનું કર્તવ્ય છે. ઉપરના પાઠમાં ત્રણ
આહ્વાપ છે. અન્યદર્શનીના સાધુ, અન્યદર્શનીના દેવ, અને અન્ય-
દર્શનીએ ગૃહજી કરેલી અરિહંતની પ્રતિમાઓ. આ મુજબ ત્રણ આ

લાવા છે, અગ્નિપાણી દેવું તથા બોતાવણું, ચંતાવણું અન્ય દર્શની-
ના સાધુ સાથે થટે છે તો તે સંબંધી પોતે પ્રતિજ્ઞા કરે છે જગી
" અરિહંતચેડ્યાઈ " શબ્દથી સાધુ શ્રદ્ધા થઈ શકેજ નહીં. અન્ય-
દર્શનમાં અરિહંતના સાધુઓ ગયા હોય અને તેજ વેશમાં રહ્યા
હોય તે સંબંધી શકેજ નહીં કદાચ કર્મના સંયોગને લઈ બારે કાર્યો-
પણથી અન્યદર્શનમાં નૈનમ્નાધુ ગયા હોય તો પછી તરત જ તેનો
વેશ તેને સ્વીકાર કરવો જ પડે. જેમકે આજકાલ ધણા સ્થાનકવાસીના
સાધુઓ પોતાનો વેશ છોડી તપશ્ચર્યમાં દાખલ થયા છે. પંભગમાંથી
આવેલા જુદેરાવળ મહારાજ, મૂળચંદળ મહારાજ, વૃદ્ધિચંદળ
મહારાજ તથા આત્મારામળ મહારાજ વિગેરે ૨૫ થી ૩૦ સાધુઓએ
તે પંથ છોડી તપશ્ચર્યમાં દાખલ થયા છે. અને તે સંપ્રદાયનો
વેશ તેઓએ સ્વીકારેલ છે, પછી તેઓ કાંઈ સ્થાનકવાસી
સાધુઓ કહેવાના નથી. એ સુજ્ઞ કોઈ માધુ અન્યદર્શનમાં જાય
પછી તે કાંઈ નૈનદર્શનનો સાધુ કહેવાતો નથી. કારણ કે વેશ બદલી
નાખવામાં આવે છે, આથી અરિહંતચેડ્યાઈ શબ્દથી કોઈ પણ કીર્તિ
સાધુ શ્રદ્ધા થઈ શકેજ નહીં. જગી અન્ય ઉત્તિય શબ્દ મૂલ પાઠમાં
અન્ય દર્શનના સાધુનો વાચક ખુલ્લો પડ્યો છે. આ સાધુઓની સાથે
કોઈપણ પ્રકારનો સંબંધ ન રાખવો. આવો સ્પષ્ટ અર્થ મુકી માત્ર
પોતાની કદંપનાથી કદંપી કાઢેલા અરિહંત ચેડ્યાણિ શબ્દથી અરિહં-
તના સાધુ હોવા, આવો અર્થ શું કોઈપણ વિદ્વાન કબુલ કરશે ?
જગી મારામાં પણ કોઈ ઠેકાણે અરિહંત ચૈત્ય શબ્દથી સાધુ લીધાજ
નથી, પણ જનપ્રતિમાજ લીધા છે. આ વાત પ્રથમજ સિદ્ધ થઈ
ગયેલ છે, છતાં ફરી ભગવતીજ સૂત્રના પાઠથી સિદ્ધ કરી આપું છું
કે અરિહંત ચેડ્યાણિ શબ્દથી શું લીધેલ છે.

ભગવતીજ સૂત્ર શ્લોક ૩. ઉદ્દેશો ૨ પૃ. ૨૫૬ માં પુરણનામનો
સાર્થવાહુ પોતાના ધરનો ત્યાગ કરી તાપસવૃત સ્વીકારે છે, અને
બાર.વર્ષ પર્યંત તિથ તપશ્ચર્યા સાથે નિરસ આહાર પાછી કરી, છેવટે
પાદોપગમન નામનું અણસણ કરી અમુરધુમાર નિકાલમાં ચમરચંચા

ગ્રાજધાનીમાં ચમરેંદ્રપણે ઉત્પન્ન થાય છે. ઉત્પન્ન થયા સાથે અવધિ-
જ્ઞાનથી પોતાના મસ્તક ઉપર મુધર્મ ઈંદ્રને મુધર્માવતંસક નામ-
ના વિમાનમાં બેઠેલા અનેક કદિ સહીત વજ્ર છે હાથમાં જેના
એવા ભેદને તરતજ મહાન્ ક્રોધથી ધમધમીત યજ્ઞ પોતાના સામાનિક
દેવોને પુછે છે કે, આ કોણ દુષ્ટાત્મા મારા મસ્તક ઉપર પગ રાખીને
બેઠો છે? તેના આવા શબ્દો સાંભળી સામાનિક દેવો હાથજોડી મુધર્મ ઈંદ્ર
સંભળી તમામ તેની શક્તિ સાથેનું વર્ણન કહી સંભળાવ્યું. આથી
વધારે શુસ્સે યજ્ઞ ચમરેંદ્ર કહે છે કે, અરે મારા પરાક્રમની તમેને
ખબરજ નથી જેથી તમે તેની પ્રશંસા કરો છો, પણ તમે જુઓ કે
હમણાજ તેને ત્યાંથી નીચે પાડું છું. આમ કહી મુધર્મ દેવલોકમાં જવા
વિચાર કરે છે, પણ વળી વિચાર આવ્યો કે, કદાચ તે મારા કરતા મહા
બલવાન નિકળ્યો અને મારો પરાજય થાય, તો મારે કોના શરણે
જવું? આમ વિચાર કરી અવધિજ્ઞાનથી સુંસુમાર નગરને વિષે
પરમાત્મા મહાવીરદેવ છંદસ્થપણામાં ધ્યાનમાં મગ્ન રહ્યા છે, તેમને
ભેદને આ પ્રભુનું શરણ લઈને જઉં તો વાંધો નહીં આવે, આમ
વિચાર કરી તરતજ સુંસુમાર નગરમાં પ્રભુની પાસે આવ્યો અને પ્રભુને
ગળ પ્રદક્ષિણા દઈ, વંદન નમસ્કાર કરી પ્રભુને કહે છે કે હે પ્રભુ!
આપના શરણને લઈ હ આજે ઉર્વલોકમાં જઉં છું અને
મુધર્મ ઈંદ્રને હમણા ઉપરથી નીચે પાડું છું. આમ પ્રભુને
મંભળાવી તરતજ ઉર્વલોકમાં ગયો અને મુધર્મ ઈંદ્રના આત્મ
રક્ષક દેવાને પોતાના હાથમાં રહેલ પરિધ ગચ્છ વડે ગ્રાસ આપતો,
મુધર્મ ઈંદ્રની પેટીકા ઉપર પગ મુકી મુધર્મ ઈંદ્રને તિરસ્કારના શબ્દો
સંભળાયા, તરતજ કદે તેને આજ્ઞાથી તેની તરફ જાજવસ્થમાન
વજ્ર ફેંક્યું. અઝોના કાળીયા નીકળતા આ વજ્રને ભેદ લય પામી
એકદમ તે ચમરેંદ્ર નારી ગયો. નીચે જવું મસ્તક છે અને ઉપર જેના
પગ છે આ મુજબ જેટલી પોતાની શક્તિ હતી તેટલા વેગથી જવ
લઈને ભાગ્યો, અને પ્રભુજી જ્યા કાયોન્સર્ગમાં રહ્યા છે તેના પગમાં
આવીને લંપાઈ ગયો. આ વખતે મુધર્મ ઈંદ્રને જે વિચાર થયો
તે ભગવતી સૂત્રમાં જણાવેલ છે.

તથા ચ તત્પાઠઃ

તસ્મ મનુસ્મદે વિંદસ્વ દેવરણ્ણો ઇ મેયા સ્વે અપ્મત્થિઝ
મંકપ્પો જાવ સમુપ્પજિત્થા નોસલુ વિસપ્પ ચમરસ્સ અમુરિંદસ્સ
અમુરરણ્ણો અપ્પણો નિસપ્પ ઉટ્ઠંઉપ્પરિચ્ચા જાવ મોહમ્મે કપ્પે
સસ્સણ્ણસ્ય અરિહંતે વા અરિહંતચ્ચેડયાણિ વા અણગારે વા માવિ-
ચપ્પાણો નીસપ્પ ઉટ્ઠં ઉપ્પરિ જાવ સોહમ્મેકપ્પે તંમહાદુરં સુ
તહાન્નવાણં અરિહંતાણં મગવંતારં અણગારાણય અધામાય-
ણાણિકકુ ઓહિપંડંજહિત્થાદિ.

અર્થ:—તેશક, દેવેંદ્ર, દેવનો રાજા તેને હૃદયની અંદર એવો
વિચાર આવ્યો કે અમુરનો દેંદ્ર, અમુરનો રાજા એવા અમરેંદ્રને ઉર્ધ્વ
લોકમાં આવવાનો વિષય નથી, પોતાની નિદ્રાએ ઉર્ધ્વ ઉડી યાવત
મુધર્મદેવલોકમુધી આવવાની, શક્તિ નથી પણ અરિહંત અરિહંતના
ચેત્તે તથા ભાવિનારમાં અણગાર આધુઓ આ ત્રણની નીદ્રાએ તો
ઉર્ધ્વલોકમાં યાવત મુધર્મ દેવલોકમાં પણ આવી શકે છે. તો કદાચ
આ અમરેંદ્ર આ ત્રણની નિદ્રાએ જો ઉપર આવ્યો હોય તો તે મહાતુ-
ભાવોની અત્યંત આશ્ચર્યના મેં કરી કહેવાય. આમ સમગ્ર તરતજ
અવધિજ્ઞાનનો ઉપયોગ આપી દંદ્ર જોવે છે કે, આ દોની નિદ્રાથી ઉપર
આવ્યો છે ? તો તરતજ તેને વજ્રાણું કે પ્રભુ મહાવીર દેવની નિદ્રાથી
ઉપર આવ્યો છે. આથી દંદ્રને મનમાં ધલોતજ ખેદ થયો અને તરતજ
ધણી વેગવાળી ગતીથી વજ્રને પકડવાને દોડ્યો. પ્રભુથી ચાર અંગુલ
દૂર રહેલ વજ્રને પકડી પાડ્યું અને પ્રભુની માણી માગી તેમજ અમ-
રેંદ્રની માણી માગી અને કહ્યું કે, જો આ પ્રભુના ચરણથીજ તું આવે
જાયો છું અને તને છોડી દેવામાં આવે છે. આમ કહી પ્રભુને વંદન
નમસ્કાર કરી તરત પોતાને સ્થાને મુધર્મ દંદ્ર ગયો.

ભાવાર્થ:—શ્રીમાન જૌનમરવામી અમરેંદ્રના સ્વરૂપ માટે પ્રભુ
મહાવીર દેવને પુછે છે. પ્રભુ મહાવીર દેવ કહે છે કે હું પ્રીતમ, અમરેંદ્ર
પોતાની ગતિથી ઉર્ધ્વલોકમાં જઈ શકતો નથી, પણ અરિહંત, અરિ

હંતની પ્રતિમા અને અણુગાર સાધુ આ ત્રણમાંથી કોણ એકના શર-
ણથી ઉર્ધ્વ લોકમાં જઈ શકે છે. આ ચમરેંદ્ર મારા શરણથીજ ઉર્ધ્વ
લોકમાં ગયો હતો અને છેવટે ઇંદ્રના વજ્રથી લયપામી મારા પગની
નીચે આવીને સંતાર્ધ ગયો હતો. ઇંદ્રે અવધિજ્ઞાનથી ચમરેંદ્રને
મારા શરણથી દેવલોકમાં આવેલ જાણી તરતજ નીચે આવી વજ્રને
પકડી લીધું અને મારી માણી માગી અને મારા શરણથી જ તેને
પણ છોડી દીધો અને તેની પણ માણી માગી. શક મને વંદનનમસ્કાર
કરી દેવલોકમાં ગયો. આ પાઠમાં સ્પષ્ટ ત્રણ શરણ લીધા છે. એ અરિ-
હંત ચેડ્યાણિ શબ્દથી અરિહંતના સાધુઓ લેવાતા હોત તો અહીં
અણુગાર જુદા કેમ લીધા? અરિહંત ચેડ્યાણિ શબ્દથીજ અણુગાર
સાધુઓ આવી જાય છે છતાં જ્યારે અણુગાર શબ્દ જુદો લીધો છે
તો પછી અરિહંત ચેડ્યાણિ શબ્દથી સ્પષ્ટ જણાય છે કે અરિહંતના
ચેત્યોથી જનપ્રતિમાજી જ લેવા એ વાત ખુદી છે. છતાં હજી પણ
તમારી મંત્રા ન મંત્ર લેાય તો વધારે પાઠ જતાવું.

સાંબક્ષો:

મગધની મુવ ૨૦ શતક ૮ ઉદ્દેશક પૃ. ૧૫૦૫

કઈવિહાણં મંત્રેચારણાપન્નતા? ગોયમા દ્વિવિહાચારણાપન્નતા
તંજહા ચિજ્ઞાચારણાય જંધાચારણાય જાશચિજ્ઞાચારણસ્મરણં મંત્રે
તિરિયંકેવદ્યંગતિવિમળપણતે? ગોયમા મેણં મ્મેણં ઉપ્પાણં
માણુમુત્તરં પવ્વણં મમોમરણં કરેદ કરેદતા તહિં ચેડયાઈં વંદદ
૨ તા ચિતિણં ઉપ્પાણં નંદિસ્મરદીવે મમોમરણં કરેદ ૨ તા
તહિંચેડયાઈંવંદદ ૨ તા તઝપટિગિયત્તદ ૨ તા હ્હમાગચ્છદ ૨ તા
હ્હચેડયાઈંવંદદ, વિજ્ઞાચારણસ્મરણં મંત્રે ઉત્તુકેવદ્યંગતિવિમળ-
પણતે? ગોયમા મેણં હ્હમ્મેણંમ્મઉપ્પાણં નંદણવણેમમોમરણં
કરેદ ૨ તા તહિંચેડયાઈંવંદદ ૨ તા તહિં ચેડયાઈંવંદદ ૨ તા ત-
ઝપટિનિયત્ત ૨ તા હ્હમાગચ્છદ ૨ તા હ્હચેડયાઈં વંદદ ઇત્યાદિ.

અર્થ:—શ્રીમાન્ જ્ઞાનમ સ્વામી પ્રભુ મહાપીર દેવને પુછે છે કે હે ભગવન્! કેટલા પ્રકારના ચારણો કહ્યા છે? પ્રભુ કહે છે કે હે જ્ઞાતમ! બે પ્રકારના ચારણો કહ્યા છે તેજ જનાયે છે. વિદ્યાચારણ તથા જપા ચારણ. મનઝલ કે એક વિદ્યાના બહુથી ગમન કરે છે. બીજા (લગ્નિયાથી પ્રાપ્ત થયેલ) જપાના બહુથી ગમન કરે છે. આ મુજબ બે પ્રકારના છે હે ભગવન્! વિદ્યા ચારણ મુનિને તિરછા પ્રતિભા કેટલો વિશ્વ કહ્યો છે? જ્ઞાતમ, તે મહાનુભાવો અહીંથી એકજ દૃઢગે માનુષ્યોત્તર પર્વતે જઈ સમવસરણ કરે છે એટલે ત્યાં ઉતરે છે અને ઉતરી ત્યાં જ શાસ્વતિ જન પ્રતિભાજીએ છે તેમને વંદન કરે છે. તમામ જન પ્રતિભાજીએને વંદન કરી, પછી બીજી દૃઢગે નંદીશ્વર નામના દ્વીપે જઈને ત્યાં ઉતરે છે. અને ત્યાં ઉતરી ને ત્યાં જ શાસ્વતિ જન પ્રતિભાજીએને તેને વંદન કરે છે. વંદન કરીને પાછા એકજ દૃઢગથી અહીં આવી પહોંચે છે. અહીં આવીને પણ જ અશાસ્વતિ જન પ્રતિભાજીએ છે તેઓને વંદન કરે છે.

હે ભગવન્! વિદ્યાચારણ મુનિને ઉર્ધ્વ સંલંબી કેટલો વિશ્વ કહ્યો છે? હે જ્ઞાતમ, તે મહાનુભાવો અહીંથી એકજ દૃઢગે નંદનવન નામના વનને વિષે જઈને ત્યાં ઉતરે છે અને ત્યાં રહેલ શાસ્વતિ જન પ્રતિભાજીએને વંદન કરે છે. વંદન કરી ત્યાંથી બીજી દૃઢગે ખંડુક નામના વનને વિષે જઈ ત્યાં ઉતરે છે અને ત્યાં પણ બીરાજમાન અનાદિ શાસ્વતિ જન પ્રતિભાજીએને વંદન કરે છે. વંદન કરીને પાછા એકજ દૃઢગે અહીં આવે છે અને અહીં આવીને જ અશાસ્વતિ જન પ્રતિભાજીએ વર્તમાન કાલમાં બીરાજમાન છે તેઓને વંદન કરે છે.

આ મુજબ ભગવદ્ગીત સૂત્રના ત્રીજા અધ્યાયના નવમી ઉત્તરમાં ૧૫૪ પાઠ છે કે, એકપર્વત, માનુષ્યોત્તર પર્વત, નંદીશ્વરદ્વીપ વિગેરે સ્થાનના તથા અને વિદ્યાના સ્થાનમાં બીરાજમાન શાસ્વતિ તથા અશાસ્વતિ જન પ્રતિભાજીએને વંદન કરે છે. આ મુજબ ૧૫૪ પાઠ છે. અહીં કંઈ તમે અનિર્દિન ચંદ્રચાલુ કાલથી અનિર્દનના સાધુઓ

પ્રભુએ છે આમ માત્રકાર કહે છે તે જરાજર છે. તમે ગુરુ ગમ
તર ગાત્ર વાગે છે તેથીજ ખરે અર્થ જાણી શકતા નથી.
આલોચના લીધા વગર કાલધર્મ પામે તો વિરાધક મળ્યા. આ
કાર્થ પ્રભુની પ્રતિમાજીને વંદન કર્યા માટે વિરાધક મળેલ નથી,
પણ એક રચાનથી બીજું રચાને જ્યાં રચનામાં જે જે પ્રમાદ વૃત્તિ
થયેલ હોય તેને અંગે અપ્રમાદિ એવા સાધુને પણ હરિવાવહિય
પ્રતિકમળરૂપ પ્રાપ્તિન કરતુ પડે છે, તેમ વિદ્યાચારણ મુનિને પણ
જે એક રચાનથી બીજા રચાને ગમનાગમન કરેલ છે તે સાંજેથી કમિ-
યાવહિય પ્રતિકમળ કરવા રૂપ પ્રાપ્તિન જો તેઓ ન કરે તો તે સાં-
જેથી તેમને દોષ જાને છે. પણ પ્રભુની પ્રતિમાજીને વંદન કરવાથી
કાંઈ દોષ જામતો નથી, પણ મહાન કર્મની નિર્જરા તેઓને થયેલ છે.
સારા કાર્મા કર્યા પણ જો વિરાધક આવ આવે તો પરી તમાને
પણ સામાયક, પાપદ, પ્રતિકમળ તેમજ ગુરુવંદન માટે ટૂંકી સંધ
કાઠીને આવવું વિનેડે નારા કાંમોમા વિરાધક પાવું કેમ નહીં આવે?
ન્યાય જાને જ્યાંએ સમાન છે રચનામા માત્રકારથી થયેલ જીવની
વિનાયના ન જ ની નાપાતિત ને રહેલું છે. એકએ પાતાની નિમિત્ત
ના અનુગામે અન્યથા, વિનાયક આવ આવેલ વધતો ને રહેકને આવે
છે, માટે અનુભવિમાજીને વંદન કરવાથી એવા ને મહાનુભાવ મુનિને
કમની નિજ ને પદ ૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬ ૭ ૮ ૯ ૧૦ ૧૧ ૧૨ ૧૩ ૧૪ ૧૫ ૧૬ ૧૭ ૧૮ ૧૯ ૨૦
૨૧ ૨૨ ૨૩ ૨૪ ૨૫ ૨૬ ૨૭ ૨૮ ૨૯ ૩૦ ૩૧ ૩૨ ૩૩ ૩૪ ૩૫ ૩૬ ૩૭ ૩૮ ૩૯ ૪૦
૪૧ ૪૨ ૪૩ ૪૪ ૪૫ ૪૬ ૪૭ ૪૮ ૪૯ ૫૦ ૫૧ ૫૨ ૫૩ ૫૪ ૫૫ ૫૬ ૫૭ ૫૮ ૫૯ ૬૦
૬૧ ૬૨ ૬૩ ૬૪ ૬૫ ૬૬ ૬૭ ૬૮ ૬૯ ૭૦ ૭૧ ૭૨ ૭૩ ૭૪ ૭૫ ૭૬ ૭૭ ૭૮ ૭૯ ૮૦
૮૧ ૮૨ ૮૩ ૮૪ ૮૫ ૮૬ ૮૭ ૮૮ ૮૯ ૯૦ ૯૧ ૯૨ ૯૩ ૯૪ ૯૫ ૯૬ ૯૭ ૯૮ ૯૯ ૧૦૦

નવાનનવાટ મુચ્છાદામયવાનવૃત્તિ ન બુદ્ધર્થમય-૨

વીર્યાય દામદદુદ્ધ વૃદ્ધમયવદ્ય વચ્ચરમઃકુ

નમ્નાઃ સમ્માદાદુદ્ધિ દાત્ર વર્તમાદર્શય મયા ॥ ૧૦ ॥

દુદ્ધ મયુદ્ધા ગરદદુદ્ધ વ યામાળ વદમ વનાળો

સ્પન્નવતો વર્તમા દત્ર વદર્શય દા વચ્ચા ॥ ૧૧ ॥

અર્થ:—શ્રીમાન્ બદનાહુ સ્વામી શ્રીદ પૂર્વધર કે જેઓશ્રી પરમા-
ત્મા મદાવીર દેવ પત્રી શ્રીદાજ વર્ષે થયા છે અને જેમણે દશમૂત્રાની
નિર્ગુકિત બનાવી છે; તેઓશ્રી સુત્રકૃત્યમમૂત્રની નિર્ગુકિતમાં આદિ
કુમારના અધિકારમાં જણાવે છે કે, આદિદેવના રાજ્યે એલિકરા-
જની સાથે પોતાની જુની મિત્રનાઈ કાયમ રાખવા માટે ઉત્તમ પ્ર-
કારના મળી, માણેક વિગેરે વસ્તુની ભેટ પોતાના માણસ સાથે આવે-
તા એલિકરાજના માણસની સાથે મોકલાયે છે, તે વખતે આદિકુમાર
એલિકરાજના માણસને પુછે છે કે, વગાશ રાજાને કોઈ પુત્ર છે કે કેમ?
તો હોય તો મારે પણ તેની સાથે મિત્રાઈ કરવી છે. આથી આવેલા
માણસે જણાવે છે કે અમારા રાજા આદેજને જુદિનો નિધાન એવે
અબયકુમાર નામનો પુત્ર છે; આથી હર્ષીત થઈને અબયકુમાર સાથે
પોતાની મિત્રાઈ કરવાને એક મહા કીર્તિ ભેટલું તે માણસને
અબયકુમારને આપવા સાડું આપે છે. આ માણસે એલિકરાજના
હરખારમાં જઈ એલિકરાજને તથા અબયકુમારને જુદા જુદા ભેટજા
આપે છે અને આદિકુમારનો મંદરો મિત્રનાઈ કરવા જાળવનો અમ-
ગકુમારને જણાવે છે. આ સમાચાર જાળવી ચાર જુદિનો નિધાન
અમારકુમાર વિચાર કરે છે કે, હું પાત્રી મારા સાથે મિત્રનાઈ કરવા
જાઉં છું તો અવશ્ય તે સમકિત રહિ દોરો ભેટજો ૧૭૫ અનાઈ
દેશમાં ઉપજ થયો છે માટે પૂર્વે તેણે માનિત્રની વિરાધના
કરે છે તેથી ભેટજો આમ નિર્ણય કરે આદિકુમારને પ્રતિજ્ઞાપ રાખ્યા
સાડું એક મુદર જાળી જીવ પ્રતિમાજીને આ પ્રજામાં પેક કરીને
આવેલ માણસને આપે છે અને એક જમ ખાણવા જણાવે છે. પત્રી
એલિક રાજ્યે આપેલ ભેટજું લઈને તે આવેલા માણસ આદિદેશમાં
જાય છે અને જુદા જુદા જાંને ભેટજું રાજાને તથા આદિકુમારને
આપે છે. આદિકુમાર એક જમ પેટી ખોલી અદરથી પ્રતિમાજીને
ભદાર કારે છે અને આ ઉત્તમ રાત્રીના ૧૯ પહેરૂ તેના વિચાર કે
રાત્રી રાત્રી આવી વસ્તુ મે પૂર્વે કહ્યું હતું એવું છે આમ વિચાર
કર્યા સાથે મંત્રો જાણેજાય થયા જમાલ જીવ અનન્વ ગાન થાય છે

“ પડિમા રહંમિ ગયા દહું સંબુઘો ” તે વાત આ પાઠથી સિદ્ધ થાય છે. એકાંતમાં જનપ્રતિમા બેઠને પ્રતિજોધ પામ્યો અર્થાત્ તેણે જાતિ સ્મરણ જ્ઞાનથી પોતાનો પૂર્વ ભવ બેચો. અને પૂર્વ ભવમાં સ્ત્રીની સાથે પોતે અંગીકાર કરેલ ચારિત્ર તેમજ પાછળથી પોતાને સ્ત્રીની ઉપર થયેલ રાગ દશાને અંગે લાગેલ દ્રવ્યજનું પ્રાયશ્ચિત્ત નહીં લેવાથી છેવટે પોતાને અનાર્થ દેશમાં ઉપજવું પડ્યું છે, વિગેરે જાતિસ્મરણ જ્ઞાનથી જાણીતે તન્કાલ પ્રતિજોધને પામ્યો અને તેને ચારિત્ર લેવા ફરી ઇચ્છા થઇ. પણ અનાર્થ દેશમાંથી આર્યભૂમિમાં જડે તો તે બને, આમ ધારી નીકળવા વિચાર કરે છે, પણ તેના ખિતાને માત્રુમ પડી જવાથી ઘોડે સ્વારની ટુકડીથી તેનું રક્ષણ કરે છે. જ્યાં જાય ત્યાં ઘોડે સ્વારે તેની પાછળ જાય છે. આખરે તે લોકોને વિશ્વાસ પમાડી, આગળ એક વિશ્વાસપાત્ર માણસ મોકલી, બહાણ તૈયાર કરાવી તેમાં બેસી અનાર્થ દેશમાંથી નાશી છુટયો અને આર્ય ભૂમિમાં આવી દીક્ષા પોતાની મેળે લેવા લાગ્યો. આ વખતે દેવતા હાજર થઇને તેને કહે છે કે, હજી તને લોગાવળી કર્મ બાકી છે, માટે તે લોગાવળીને પછી દીક્ષા લેજો; છતાં આર્દ્રકુમાર કહે છે કે મને લોગાવળી કર્મ શું કરનાર છે? રાજ્ય કદી પણ હું કરનાર નથી. અને માગેલું જો દીક્ષા નહીં લે તો પછી બીજા કોણ લેશે? આમ કહી તેણે પોતાની મેળે દીક્ષા સ્વીકાર કરી. આખરે લોગાવળી કર્મના ઉદયે ચાલિત્ર મૂકી મારે વર્ષ સંસારમા રહ્યા, પછી છોકરાના મોહને લીધે બીજા માત્ર વર્ષ સંસારમા બંદી ફરી દીક્ષા સ્વીકાર કરી, તે પ્રભુ મહાવીર દેવ પાને આવે છે. આવતા રસ્તામાં કેટલા એક દગ નકારે મળે છે, તેના મનનું ખડન કરી આખરે પ્રભુ મહાવીર દેવના ચરણે આવી નમે છે, ત્યાં શ્રેણિક રાજા તથા અલયકુમાર પણ આવીને તેને મળે છે. પ્રભુ પાસે ફરી દીક્ષા સ્વીકારે છે તથા અલયકુમારની મોકલેલ પ્રતિમાજીને અંગે થયેલ પોતાનો ઉદ્ધાર વિગેરે કહી સંલગ્નતાથી તેનો મહાન ઉપકાર માને છે. આ બીનાને જણાવનાર ઉપરનો પાઠ છે. તેમાં પ્રતિમાજી મોકલવા, એકાંતમાં દર્શન કરવું અને પ્રતિજોધ પામવું વિગેરે સ્પષ્ટ પાઠ છે.

વાદી

આદિકુમાર ને અભયકુમારે જોયો મુકુત્તિ મોકલાવી છે
પ્રતિભાણ મોકલાવ્યા સાંભળ્યો નથી.

શાસ્ત્રકાર

પ્રતિભાણ મોકલાવ્યા સાંભળ્યો તો પાછા માનવા પડે. જગી
દર્શન કરી કર્મ સયોપગમ સાથે જ્ઞાનનો લાભ થાય તે લાભ શા માટે
તમારે હોયો અગર બીજાને હોવા હોયો જોઈએ? પ્રતિભાણ મોકલાયું
તે તો ઉપરના પાઠથી પ્રાણીત કરી આપેલ છે. પણ જોયો, મુકુત્તિ
મોકલાયું તેનો તમારે કોઈ પણ મૂલ્યપાઠથી સાબીત કરી આપવું
જોઈએ. દ્વાગત મોકલાવી વાત કામ ન આવે. ચડેલ પૂર્વધર મદા
પ્રમાણિક મુમ પ્રધાન આચાર્ય કહે તે માનવું નહીં અને કંઈપણ વાત
માનવી તે ઠીક ગણાય નહીં; માટે કંઈપણ વાત એક જાણુ મુદ્દી ઉપર
જણાવેલ અનેક ચાસના પાઠથી સિદ્ધ કરેલ જન પ્રતિભાણ માનવી
તેજ મુકુત ગણાય.

જગી સૂત્રકૃતાંમ મૂલના બીજા સુતરકંઠના છઠ્ઠા અધ્યયનમાં
જનપ્રતિભાણના દર્શનથી દર્શનકાલીક સૂત્રના અનાવના કી મધ્ય-
ભવ માઃ પ્રતિજ્ઞા પાઠવાના પાઠ છે.

તથા ચ તત્પાઠઃ

મિત્રભવંગણદં વિગપીદિમા દંમંગમ પરિવૃદં ॥

અર્થઃ—દોમાનુ સમ્યક્ ભવ નામના આચાર્ય મદાનગ જન-
પ્રતિભાણના દર્શનથી પ્રતિજ્ઞાપને પાઠ્યા છે. આ મુજબ ૨૫૨ પાઠ છે.

વાદી

કોઈપણ કાલે જન મંદીર જાયો હોય અને તે જગ્યાજગ્યાને
ઉત્તમ રૂઠ મર્યું હોય એમ કોઈ શસ્ત્રમાં રૂઠું હોય તો તે
ચાસના પાઠ સાથે જણાવે.

212512

આવશ્યકસૂત્રની ટીકામાં વચ્ચુર નામના ગ્રાવકે મદદીનાથ બગવાનનું મંદીર જંધાબ્યાનો પાડ આગળ જનાવેલ છે તેમજ આવશ્યક સૂત્રની નિયુક્તિમા પણ ભરતરાજભાઈ મંદીર જંધાબ્યાનો અધિકાર ૨૫૪ છે.

तथा च संपादः

आवश्यक मूत्र निर्युक्ति, आगममभितिनं पृ. १६८

श्रुमस्य भाउगाण नउथीमंनेयजिण्हरे कामी ॥

सन्निवितां पडिमा वरुण पमागेहिं निभण्णिं ॥ ६५ ॥

[illegible]

કાઠંપિવિજ્ઞાપયયેદિ મંદિરં મર્ચ્ચિયસીવદં ॥

દાસાદ ચંડેરણ સદ્ગોચ્છેજ્ઞ ચન્નુયંજાવ ॥ ૧ ॥

(મદાનિશિયમ્ત્ર.)

અર્થ:-અન મંદીરથી પૃથ્વી પડને જે આવક વિખૂલીત કરે છે તેમજ દાન શીલ તપ અને ભાવની જે યુક્ત છે તે આવક અને કાલ-ર્થ પાત્રી ભારમા દેવકોક મુખી ઉત્કૃષ્ટપણે બાધ છે.

મનુષ્ય એ છે કે આવકના પર દાનને આપે સદા મુદ્દા હોય છે. એ તે આવક આપ્યો હોય તેને દાન આપવું તે ખાત્ર તેનો ધર્મ છે, તેમજ શીલ-સદાચાર તપ યથા શક્તિ ઉચ્છેદને નિરોધ કરવો અમર બાહ્યાચર્ય તરે પ્રકારનો તપ કરવો, તેમજ ભાવના ભાવની આ આર દાવકના સહજ શુભ છે, પણ આરંભાદિકથી જે દ્રવ્ય ઉપાર્જન કરેલ છે તેનો પણ સાથે સાથે સમ્પ્રદાય કરવાની જરૂર છે. જગી એવા સ્થાનમાં સમ્પ્રદાય કરવો જોડેજો કે જેનાથી દુર્લભ છે તેને પણ મદાન હામ થાય, આમ ધારી ઉત્તમ આવકો અનમંદીર બધાયે છે. તો આ અન મંદીર બધાવનાર આવક કે જે દાનાદિશુભ્યુક્ત છે તેની વધાવામા વધારે કંઈ અતિ થાય ?

આના ઉત્તરમા ઉપડી ગયામા જણાવે છે કે સર્વ વિવિધનહોવાથી આવા ભાવકની મતિ વધારેમા વધારે ભારમા દેવકોક મુખી થાય છે; અર્થાત્ કાલધર્મ પાત્રી તે આવક ભારમા દેવકોક પર્ય ત બાધ છે. આ મુજબ મંદીર બધાવવાનું કંઈ કહેલ છે. પણ ભરતનાથની માફક મંદીર બધાવવા સાથે જે સંજ્ઞા સર્વવિનિયમ સ્વીકારે છે તે તે તેજ ભવમાં મોડે બાધ છે. આ મુજબ મંદીર બધાવવાનું મદાન કંઈ કહેલ છે. આજ ભારતમા બીજે પુણે આપે છે

ઉત્તમંદર્ચ્ચયં આગાદિય ગાદ ચન્નુયં જાવ

માન્યતણ પારા મંત્રમુદ્ગેગ નિજારાં ॥ ૧ ॥

અર્થ પ્રાર્થના આચાર્યના તિથિની આ સદા છે આમ જણાવે છે કે. દ્રવ્ય સ્વરૂપ ઉત્કૃષ્ટ કંઈ ભારમા દેવકોક મુખીને મને છે. ભાવસ્વરૂપી ભાવન ભવમુદ્ગેગ ભાર ભારે છે. કાલક મુખી

પૂજા કરવી તે તથા મંદીર બંધાવવું તે દ્રવ્ય -વતવો છે. દ્રવ્યસ્તવમાં અમુક અંગે આરંભ હોવાથી તે ક્રિયાથી તે ભવમાં મોક્ષ જતો નથી, પણ ઉત્કૃષ્ટપણે ગારમા દેવગોત્ર સુધી જાય છે, પણ જેઓ શુદ્ધ ચારિત્ર પામે છે તે ભાગસ્તવ છે અને આનાથી ઉત્કૃષ્ટપણે એ ધર્મીમાંજ તેઓ મોક્ષ મેળવે છે. આથી ઉપરની વાતને ટેકો મળે છે કે જનમંદીર બંધાવનાર ગારમા દેવગોત્ર સુધી જાય છે.

જગી મહાકરુણ્યમા સાધુ તથા શ્રાવક દ્વિત્ર પ્રબુદ્ધિન કરવા જનમંદીરમા ન જાય તો તેને પ્રાયશ્ચિત્ત અમુક આપે છે, એમ સ્પષ્ટ જણાવેલ છે.

તથાચમહાકલ્પસૂત્ર.

“ મં મયવં તદાકલ્પં મમર્ગવા માદક્ષં વા ચંદ્રપ ધરે ગચ્છેત્રા રંતા ગોયમા દિગેદિગેગચ્છેત્રા મં મયવંજન્ધદિગેગ ગચ્છેત્રા તમ્પ્રાંત્રિણાયચ્છિન્નંદવેત્રા ? ગોયમા વમાયંપદુશ તદા-
કલ્પમમર્ગવા માદક્ષંવા જોત્રિણાયગેગચ્છેત્રા, તમ્પ્રાંત્રદ્વં અદવા દુવાલમમં વાયચ્છિન્નંદવેત્રા મં મયવંમમણોવામગમ્મ પોમદ-
માલાણ પોમદિણ પોમદવંમયારી કિંત્રિણહરેગચ્છેત્રા ? રંતા-
ગોયમા ગચ્છેત્રા મંમયવંકેગદ્વેગેગચ્છેત્રા ? ગોયમા છાણ દંમગા વગ્ગાદુવાણ ગચ્છેત્રા કેકેદવંમદમાલાણ પોમદવંમયારી
વ્રમ્પ્રાંત્રિણાદં ન ગચ્છેત્રા તમ્પ્રાંવાયચ્છિન્નંદવેત્રા ? ગોયમા વ્રજા માદુ તદા માણિયચ્છેત્રા અદવા દુવાલમમં વાયચ્છિન્નં દવેત્રા.”

નવ - શ્રીમાન મુખમા નામો નમુધર પ્રાપ્તિ મહાકલ્પ મુખમા પન્થાન્થ મહાવીર દેવ પ્રત્યે વેદામસ્થામી પુકે છે કે હે પ્રભુ! તથા વ્રજાન્થા ઉપમ શ્રાવકો અને નામુધરો ઉપરજન્મથી શ્રીકૃષ્ણના અને શ્રીકૃષ્ણના જનમંદીરમા જન્મના દરજાનું કલ્પા જાય ? હા, તદાકલ્પ દ્વિત્ર જાણે હે પ્રભુન જ હિવને દરજાનું કલ્પા ન જાય તે દિગેદિગેગેગે કે, ‘અમુ પ્રાયશ્ચિત્ત આપે’ જેવનું જ પ્રાયશ્ચિત્ત તથા શ્રીકૃષ્ણ અવર

સાધુ તથા સાધ્વી પ્રમાદને લઈને જનમંદીર દર્શન કરવા ન જાય તો તેઓને-જનન્યથી બે ઉપવાસ અને ઉત્કૃષ્ટથી પાંચ ઉપવાસનું પ્રાયશ્ચિત આપે છે. પૌષધવાગાને સંગે હવે જણાવે છે.

હે ભગવન, જે યમલોપાસક-ધાવક પૌષધવાગાએ આંહારનો ત્યાગ, સાવચ બ્યાપારનો ત્યાગ, શરીરની શુશ્રુષાનો ત્યાગ અને બ્રહ્મચર્ય વૃત્તના સ્વીકાર રૂપ જે પૌષધ વૃત્તને સ્વીકારે છે, તેણે જનમંદીર દર્શન કરવા જવું જોઈએ ? હા, ગૌતમ ! તેને પણ દર્શન કરવા જવું જોઈએ. હે ભગવન, તેઓએ દર્શન કરવા શા માટે જવું જોઈએ ? ગૌતમ ! જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્રશુભની વૃદ્ધિ માટે દર્શન કરવા જાય. હે ભગવન, જે પૌષધવૃત્તને લઈ દર્શન કરવા જનમંદીર ન જાય તો શું તેઓને પ્રાયશ્ચિત આપે ? હા, ગૌતમ ! જેવી રીતે સાધુને પ્રાયશ્ચિત કહ્યું છે તે સુજન પૌષધવૃત્તવાગાને પણ બે ઉપવાસ તથા પાંચ ઉપવાસનું પ્રાયશ્ચિત આપે છે. જે દેરાસર દર્શન કરવા ન જાય તો આ પ્રમાણે મહાકર્મસૂત્રમાં સ્પષ્ટ જણાવેલ છે.

આ મહાકર્મસૂત્ર તથા મહાનિશિષ્યસૂત્ર સ્થાનકવાત્સી મતવાગા માનના નથી, આ તેઓની મોટી ભૂલ છે. નંદી સૂત્રને માનવું અને નંદી સૂત્રમાં કહેલ હકીકત ન માનવી એ કેવળ હકવાદ નહીં તો બીજું શું કહેવાય ? નંદીસૂત્રમાં ઉપર જણાવેલ સૂત્રો ગણાવ્યા છે તેમજ તે સિવાય બીજાં પણ પછાં સૂત્રો ગણાવ્યા છે જેમાંના આજકાલ કેટલાક છે અને કેટલાકનો વિચ્છેદ થયો છે. આ મહા કર્મસૂત્ર વિધિવાદ તરીકે ખાત્ર દર્શન કરવા સાધુ, સાધ્વી તથા ધાવક ધાવીડાને ફરમાન કરે છે અને દર્શન ન કરે તો પ્રાયશ્ચિત જણાવે છે, તેમજ પૌષધવૃત્તવાગાને પણ દર્શન કરવા ફરમાન કરે છે, શરીરાદિકની અચક્રિયા પ્રસંગે દર્શન ન થાય તેને માટે પ્રાયશ્ચિત નથી, પણ પ્રમાદને લીધે દર્શન ન થાય તો પ્રાયશ્ચિત જ જણાવેલ છે. આવો ખુલ્લો સ્પષ્ટ દર્શન કરવા સંબંધીનો પાક ગૌતમસ્વામીના પ્રશ્નના ઉત્તર તરીકે મહાકર્મ સૂત્રમાં છે હવે આના

કરતાં થીજે વિધિવાદનો કથો પુરાવો તમારે જોઈએ છે ? પૂઞ કહેવાને અંગે પણ આજ સૂત્રમાં આજણ ચાલતાં આવકને આશ્રિ સ્પષ્ટ પાડ છે.

તથાનતત્પાઠઃ “ તેણંકાલેણં તેણંમમણં, જાવતુંગીયા-
નયરીણં સહવે સમણોવામણા પરિવસંતિ સંઘે સયણ સિયપ્પવાલે
રિસીદત્તે દમણે પુવ્વસલી નિવદ્ધે સુપ્પહદ્ધે માણુદત્તે સોમિલે
નરવમ્મે, આણંદ કામદેવાણો અન્નન્યગામે પરિવસંતિ. અદ્ધા
દિત્તા વિચ્છિન્ન વિપુલવાહણા જાવલદ્ધદ્ધા ગહિયદ્ધા ધાડદમ
દ્ધમુદિદ્ધ પુણ્ણમામિણી મુપડિપુણ્ણં પોમહ પાલેમાણા નિગ્ગં-
થાણ નિગ્ગંથિણય ફામુ દમણિજ્જેણં અમણાદિ ૪ પડિલામે-
માણા ચેદ્યાલણ્ણુ તિમંભં ચંદણપુપ્ફધ્રુવવન્થાદિહિં અચ્ચણંકુણ
માણા જાવજિણહેરે વિહરંતિ. મેતેણદ્ધેણંગોયમા જો જિણપડિમં
પૂણ્ણ મોનગંમમ્મદિદ્ધિ જાણિયવ્વો, જોજિણપડિમંનપૂણ્ણ મો-
મિચ્છાદિદ્ધિ જાણિયવ્વો, મિચ્છાદિદ્ધિમ્મ નાણં નહવદ્ ચરગ્ગં-
નહવદ્ મુક્કમ્મંનહવદ્, મમ્મદિદ્ધિમ્મ નાણં ચરગ્ગં મુવરંચ હવદ્,
મે તેણદ્ધેણંગોયમા મમ્મદિદ્ધિ મદ્દેહ જિણપડિમાણં મુગંધ પુપ્ફ
ચંદણ વિલંચણેહિ વૃયાકાયવ્વા. ” ॥ ૩૩ ॥

અર્થ - તે કાલ અને તે નમવમા તુ નીચા નામની મદાન
મુદ્ધિવાળી નવન હતી. તે નવગીમા યજ્ઞ આવડે. નહેતા હતા જ્યાંમા
શંખ, શવડ, સિતપ્રવાહ, સ્વધિકા, દમડ પુડડી, નિવદ્ધ, મુખગિષ,
ભાનુદત્તા, નામિક, નરવરમા વિનેડે મદ્ધા ધનવાન મુખ્ય આવડે
હતા, તેમજ આણુદ, કામદેવાદિ આવડે મીઠા નવનમા નહેતા હતા.
ધનાદ્ય-તેજસ્વી તેમજ યજ્ઞ કે વાદન મંત્રે એવા આ આવડે હતા
યાવતુ તેઓએ મુદ્ધમદ્ધાણ પાનેથી શુદ્ધ, અશુદ્ધ, અન્યથાપાદિ નિવાંના
અર્થ શુદ્ધ કરેલ હતા તેમજ યજુર શી, અગ્ની, અમાવા-યા ગુણોમા
નિવિરોધને વિષે પ્રતિપક્ષે તેમજ પાનને કમળ જેવા તેમજ

સાથે સાધ્વીઓને ગુદ નિર્દોષ આહાર પાળી ચાર પ્રકારનો પ્રતિલાભનું છતાં તેમજ હનમંદીરમાં ત્રણ કાગ ચંદન, પુષ્પ, ધુપ, વસ્ત્રાદિથી અષ્ટ પ્રકારી પૂજા કરતાં છતાં વિચરે છે એટલા માટે હે ગૌતમ ! જે માણસ હન પ્રતિમાજીની પૂજા કરે છે તેને સમ્યક્ દષ્ટિ જાણવો. જે માણસ હન પ્રતિમાજીની પૂજા નથી કરતો તે માણસને મિથ્યા દષ્ટિ જાણવો. મિથ્યા દષ્ટિને જ્ઞાન, દર્શન ચારિત્ર અને મોક્ષ મળતું નથી, સમ્યક્ દષ્ટિને જ્ઞાન દર્શન ચારિત્ર અને મોક્ષ મળે છે. તેટલા માટે, હે ગૌતમ, સમ્યક્ દષ્ટિ ધાવકોએ હન પ્રતિમાજીની મુગંધ-પુષ્પ-ચંદન-વિશેષના વિગેરેથી અવરગ પૂજા કરવી. વિગેરે,

આ ચાલુ સૂત્રમાં ટુંગીયા નગરીના ધાવકોનું વર્ણન કરવા સાથે તેઓની દિનચર્યા બતાવી છે. પ્રથમ પુણ્યમાં આવેલ છે કે, આણંદાદિ ધાવકોમાંથી કોણે હન પ્રતિમાજી પૂજ્યા છે તેમજ કોણે મંદીર બંધાવ્યા છે ? તેના આ પાઠમાં સ્પષ્ટ ખુલાસો છે. ખાસ નામાંકિત ધાવકોનાં નામ આપવા સાથે ત્રીકાગ અષ્ટ પ્રકારી પૂજા કરવાનો સ્પષ્ટ ખુલાસો છે. વળી જે માણસ પ્રભુજીની પૂજા કરતો નથી તેને મિથ્યા દષ્ટિ ગણવા સાથે જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર અને મોક્ષના લાભોનો અભાવ જણાવ્યો છે. જ્યારે પ્રભુની પૂજા કરનારને સ્પષ્ટ દષ્ટિ ગણવા સાથે દર્શન, જ્ઞાન, ચારિત્ર અને મોક્ષના લાભો તેને મળે છે. આ મુજબ આ પાઠમાં પરમા-મા મહાવીરદેવ ગૌતમસ્વામીને ઉદ્દેશીને સ્પષ્ટ જણાવે છે. વિધિમાર્ગને આશ્રી આનંદ, કામદેવ, ગંખ, પુષ્કડી વિગેરે ધાવકોની દિવસ સંબંધી ચર્યામાં પૂજા તથા દર્શન તથા પોષાધ વિગેરે ખાસ બતાવ્યા છે. હવે જો પૂજની અંદર અવહિંસા થવા સાથે તુક-જ્ઞાન તેઓને થતું હોય તો તેના પ્રભુ નિષેધ આ માટે ન કરે ? તેમજ તંઓની દિનચર્યામાં પૂજને અંગે જ્ઞાન, દર્શન અને મોક્ષનો લાભ ભગવાન આમાટે બતાવે ? વળી જ્યારે આનંદ, કામદેવ વિગેરે પ્રતિજ્ઞાકરે છે અને ધૃત ઉચ્ચરતી વખતે અરિહંતને તથા અરિહંતાના ચેત્યોને વંદન પૂજન કરવું બીજાને કરવું નહિ, આ વખતે ભગવાન આમાટે તેઓ-

શાસ્ત્રકાર.

જત્રીસ મૂત્રા સિવાયના જ્યાં હારદેસ્વાળા કદિપત્ર તથા નવીન
 છે એમ મોટેથી માત્ર ખાલી જણાવી દાખલો થો ? જેમ પ્રતિભાજી
 સંજોગી તમામ બીના શાસ્ત્રના પાઠથી અમિ સિદ્ધ કરી જાણી તેમ
 નમિ પણ શાસ્ત્રના પાઠથી સિદ્ધ કરી આપો તે વ્યાજબી ગણાય. પો-
 તાની માન્યતા વિરુદ્ધની સ્પષ્ટ ખુટી રીતે બાબતે જેમાં દોષ તે
 અમિ માનવા નથી. એમ કરી દેવાથી તમારી માન્યતા સત્ય છે
 એમ દોષ સ્વીકારી શકો છો ખરો ? જો નહીં સૂત્રમાં જે સૂચના
 નામો છે તે વિરુદ્ધ ગયા છે એમ જણાવ્યું. તે તે વાત પણ પ્રમા-
 નથી સિદ્ધ કરી દેવી જોઈએ. આ માટે તેના તેજ સૂચે નથી ? અમિ
 કરીએ છીએ કે તેના તેજ ગજુધર પ્રણીત સૂચે છે. જે આજકાલ છે
 તે. માત્ર પૂજા સંજોગી અષ્ટ સાવકની દિનચર્યા બતાવવાથી તે ત-
 મોને ન રૂચ્યું એટલે મોટેથી કરી દીધું કે તે હારદેસ્વાળા અને નવીન
 કદિપત્ર છે આમ કાંઈ કદિપત્ર બની જતાં નથી. વળી જત્રીસ મૂત્રો
 વાસ્તવિક ગણ્યા. તે હું ખુટુ મું કે તેમાં તો હારદેર નથી થયો. ૧.
 તે તો યથાર્થ તેના તેજ છે ને. ૧. તે જરા જણાવે. દારણ કે તેમાં
 પણ પ્રતિભાજી તથા પૂજનો અધિકાર છે. અને તે પાકો આગળ
 ઉપર માત્ર બતાવેલ છે

વાદી.

મારા સમજવા પ્રમાણે જત્રીસ મૂત્રો તો બગબર યથાર્થ ગણ
 પર પ્રણીત છે

શાસ્ત્રકાર.

નમવાયાગ સૂત્ર તમેએ વચ્ચે છે ? અને જો વચ્ચે દોષ
 તો મને જરા જણાવે કે આચાર્યાગ સૂત્ર કેટલા પર પ્રમાણનું તેમા કહેલ
 છે તેના કરતા મુખ્યગ્રંથ, દાર્ણ, સમવાયાગ, ભગવતી, જ્ઞાના, ઉવા-
 સનદશા ન, અનગદગ મ, આનૃતરોવવાદ, પ્રશ્નચક્રરણ. અને વિપાક
 સૂત્ર, જે જ્યાં સૂચનાનું મન કેટલું કહેલ છે તે જરા જણાવે. આચાર-
 યાગ મનના જેટલા પર છે તેના કરતા મુખ્યગ્રંથ મનના બમણા છે.

અને આગળ દરેકના જમણા જમણા છે. આમ કહેશે તો હવે જરા અંતગત તથા વિપાકસૂત્રની સંખ્યા હાલના સૂત્રોમાં કેટલી છે તેનો જરા ખ્યાલ આપો. સામ્યેજ ચારસો પાંચસો શ્લોકથી વધુ હશે. પ્રથમની ગણતરી મુજબ લાખો અને કરોડો શ્લોકો અગર પદોઆ સૂત્રમાં હોવા ભેધએ. તો હવે તમે તેને વાસ્તવિક યથાર્થ ગણુધર રચિત અને ક્ષારદેર વગરના તેના તેજ કેવી રીતે કહી શકશો. ? માટે અમુક ક્ષારદેરવાળા છે અને અમુક નથી વિગેરે કંઈપના છોડી દો. અને ખરી વાત છે તે ખ્યાલમાં લ્યો. પ્રથમ બધાને ક'ંઠે સૂત્રો હતા. ગાર દુષ્કાલી પડવાથી જ્ઞાનનું વિસ્મરણ થવા લાગ્યું. તેથી દેવર્ષિ ગણી ક્ષમાગ્રભણે ૫૦૦ આચાર્યોને એકઠા કરી તેમની મદદથી જેની પામે જેટલું શ્રુતજ્ઞાન હતું તેનો નોંધ કરી આ સૂત્રોની રચના તે મહાનુભાવે આપણા ઉપકારની ખાતર મહાવીર પ્રભુના નિર્વાણ પછી ૯૮૦ વર્ષે કરી છે, તે મહાનુભાવે આપણા ઉપર આટલો ઉપકાર જો ન કર્યો હોત તો આ કળીકાળમાં આટલું પણ શ્રુતજ્ઞાન રહેવાં પામત નહીં. તેમજ આપણે કોના આધારથી આગળ વધી શકત ? તેમજ જેટલા સૂત્રોનો નોંધ કરેલ છે તે પણ એક જિંદુ માત્ર છે ? વળી તે મહાનુભાવને પરનાં હિતત્રિવાય કોઈ પણ અશે સ્વાર્થ નહોતો. તેમજ તમારા મનની ઉપત્તિ પણ તેમના વખતમાં હતી જ નહીં કે જેથી તેમને પ્રભુ પૂજા માટે ખાસ જુદા પાકો એકવચની ફરજ પડે. તેમજો તો જેને ક'ંઠે જે જે શ્રુત જ્ઞાન હતું તે મુજબ ક્રમસર પુસ્તકારૂઢ કર્યા છે. સ્વપરનાં હિતની ખાતર તે મહાનુભાવે આટલા પણ સૂત્રો પુસ્તક ઉપર લખ્યા ન હોત તો આજે આનો પણ અંશ રહેવા આશા નહોતી. માટે તમારી કંઈપનાને દૂર મૂકી જરા બુદ્ધિથી વિચાર કરો કે આ ક્ષારદેર હમણા થયો છે કે અસલ પુસ્તક લખાયા ત્યારે થયો છે ? અને તે વખતે જે મુજબ લખાયા છે તે મુજબ હજી મુખી ચાલ્યા આવે છે. માટે મહાકંઈપાદિ બધાં સૂત્રો પ્રભુ પ્રણીત માની તેને અનુસારે વર્તો કે જેથી તમારું આત્મકલ્યાણ થાય. વળી જતીસ સૂત્રો ત્રિવાય તમે આજકાલના સાધુઓએ બનાવેલ કંઈએક યોગ્ય તથા ગમરાસાદિ માની હો તો તેને માનવામાં વાંધો આવતો

હરી તો પડી આ મુજા કે જેના માટે નંદીમુખ ખાસ નેપ છે તેને માન
માં મું વાંચે આવે છે ? પશુપાત્ર કે બીજું કંઈ ? માટે પશુપાત્ર હંદી
હું અનેક શાસ્ત્રોમાં જણાવેલ જનપ્રતિમાજના દર્શન, પૂજા, સ્તવના
હરી તમારા આનંદાને પવિત્ર કરે કે જેથી જલદી નમસ્કે કાવાળુ થાવ
વારી.

આ માત્ર નવા જમાનામાં શાસ્ત્રીય દ્રષ્ટિ કરતાં ઈતિહાસિક
દ્રષ્ટિથી જન પ્રતિમાજ સિદ્ધ કરી આપો તો જ્યારે ઠીક મળ્યાવ,
શાસ્ત્રીય દ્રષ્ટિથી તમારે પ્રતિમાજ સિદ્ધ કર્યા તે બરાબર છે અને
તે હું કમુલ કહી શકું.

શાસ્ત્રકાર.

શાસ્ત્રીય દ્રષ્ટિથી જ્યાં તમે પ્રતિમાજ સિદ્ધ છે એમ કમુલ
કરો છો તો હવે તે સંજય પી વિશેષ ધરેજન ન કરતાં હવે ઐતિહાસિક
દ્રષ્ટિથી પ્રતિમાજ સિદ્ધ કરી આપુ છો તે સાબળે બાવનગર રોટના
મુડવામાંથી હવીનવામીની પ્રતિમા છે. આ પ્રતિમાજ પ્રમુ
ખદાવીરંદેવની હવાતીમાં જ બનાવવામાં આવેલ છે. અને તેને
હીંમત હવીન વામીના દેરાલ નરીકે અત્યાં પશુ તે વિષમાન છે
તે જ મનના ચિહ્ન છે પણ હવાત છે

તે ખાસગ ના બાપીરીની પાંચનાથ મુજાની મૂર્તિ છે
જે મનિ ન જલ નેપે જવાનના મુકેલ જલ મુજાવામુદેવના
નાથમુજા બાપીરી ના મુજામનાથના કહવાથી ઠીકજુઠુ અમુમના ૧૫
દેવા ના મુજા મુજાનાથના આથી તે પ્રવલ થયે, પાતાલમાંથી
આસાથ મુજાના ના જાવા આજુ જુન આ રી અને તેના જલના ૧૫ થી
જા બાપીરી ના નાથનાથ ના મુજાનાથના નાથનાથ છે સાચા
નાથના છે નાથનાથ ના નાથનાથના નાથનાથ છે હજી
આજી નાથનાથ નાથનાથ નાથનાથ નાથનાથ પવિત્ર કરે છે

નાથનાથ નાથનાથ નાથનાથ નાથનાથ નાથનાથ પહેલાનું
નાથનાથ નાથનાથ નાથનાથ નાથનાથ નાથનાથ નાથનાથ નાથનાથ
નાથનાથ નાથનાથ નાથનાથ નાથનાથ નાથનાથ નાથનાથ નાથનાથ

પાલીતાણામાં ચતુર્જયતીર્થ પ્રાચે સ્થાપ્ય છે કે જેના ઉપર અનંતા શ્રવે અણુસણ કરી મોઢે ગયાના પાઠો શાસ્ત્રમાં વિદ્યમાન છે. આ તીર્થ ઉપર હજારો વર્ષ પહેલાંના મંદીરો હજીસુધી વિદ્યમાન છે. અમલી શ્રવ કરી પણ આ તીર્થનાં ભાવથી દર્શન કરી શકતો નથી. એક વખત દર્શન કરવાથી ભવ્ય શ્રવાને આ તીર્થના અદ્ભુત મહિમાનો પ્રભાવ માત્રુમ પડે છે. વળી તે સાથે આપણા પૂર્વજોએ પોતાની અગણિત મિત્રતાનો કેવો સફળ્ય કરી પોતાના આત્માનો ઉદ્ધાર કર્યો છે તેનો પણ ખ્યાલ આવે છે.

ભુનાગઢમાં ગિરનાર પર્વત વિદ્યમાન છે. જેના ઉપર નૈમનાથ પ્રભુના ત્રણ કલ્યાણક થયા છે. ત્યાં પણ હજારો વર્ષ પહેલાંના ભુના મંદીરો વિદ્યમાન છે અને કંદોડો રૂપીઆ તેના ઉપર ખર્ચવામાં આવેલ છે.

પરમારમાં મહાવીર દેવ પાત્રી ૨૬૦ વર્ષ અંબનિરંજનો અધિપતિ સંપ્રતિગત થયેલ છે. આ રાજા આર્થ સુદરની ગુરુમહારાજના પ્રતિજોષથી આગ્રહ વળી સગા લાખ જનમંદીર તથા સગા કોઠ જન પ્રતિમાજી નવીન ગનાવેલ છે. તેમજ આખી પૃથ્વીને જન મંદીરથી વિભૂષિત કરવા સાથે જનધર્મની મહાન્ ભારોજલાલી કરેલ છે તથા અનાર્થ દેશમાં પણ જનધર્મનો ફેલાવો કરવા અનેક ઉપદેશકોને મોકલી જનધર્મની ભારોજલાલી કરેલ છે. તેઓના બનાવેલ દેરાસરો તથા જનપ્રતિમાજીઓ અત્યારે પણ ઘણે ઠેકાણે વિદ્યમાન જોવામાં આવે છે. તેમજ ખોદ કામ કર્યા ઘણે ઠેકાણેથી જમીનમાંથી જન પ્રતિમાજીઓ નીકળે છે. ભુનાગઢ, વળુચડી, લોવણી, પાનસર, ઝેરીયા, લાટોલ, લખણ વિગેરે ઘણે જગતે નીકળેલ છે અને નીકળતી જાય છે. આજ પ્રતિમાજીની પ્રાચીનતાનો પુરાવો છે.

અંબનિરંજના હ નરી પ્રાગમાં ગુરુપેન્ન શરૂમાં શ્રી મહાવીર પ્રજ્ઞની ધાર્મિક પ્રાચીન મૂર્તિ ખોદકામ કર્યા જમીનમાંથી એક અંબજને મળી છે. આ મૂર્તિને તે અંબજ એક મુદર જમીનમાં એક છલો કરાવી તેના નીચે પથરની છે તે ધાર્મિક આમુલ મૂર્તિ છે.

દેડોડા તથા દેડોડા સુધે ગાળાવણી થતો જિલ્લામાં છે, આથી નજીક
અ નીલકમળનો જાડાજાડોડો પુષ્પ પાડી દેડોડા ને નીલકમળ
દેડોડા નીલકમળથી ગાળાવણી થાય છે.

[illegible][illegible][illegible]

વાદી.

શાસ્ત્રીય દૃષ્ટિથી તથા ઐતિહાસિક દૃષ્ટિથી વિચારતાં છત્રપ્રતિ-
માન પ્રાચીન સિદ્ધ થાય છે, પણ નામાદિ ચાર નિરૂપોનાં નામ તથા
ભાવનિરૂપો જેટલો લાભ હાયક છે એટલા સ્થાપના નિરૂપો લાભ-
દાયક નથી તો પછી તે માનવાનું શું પ્રયોગન છે ?

શાસ્ત્રકાર.

લાભદાયક હશે ત્યારેજ પૂર્વના મહાન્ આચાર્યો તથા આનં-
દાદિક શ્રાવકો માનતા તથા પૂજતા આચ્યા હશે. લાભ વિના કોઈ
અળજે રૂપીઆ ખર્ચે ખરા ? એક પૈસો ખર્ચવો હોય છે તો પણ
ત્રણ વખત વિચાર કરે છે તો પછી વગર વિચારે અગર વગર
લાભે અળજે રૂપીઆ કોઈ ખર્ચે ખરા ? એનો જશ તમે વિચાર
કરી જુઓ.

વાદી.

નામ નિરૂપાથી સવારમા વેળાસર ઉઠી પ્રભુ સ્મરણ કરવાથી
મન સ્થિર થવા સાથે મન પવિત્ર થાય છે. ભાવનિરૂપામાં તો પ્રભુ
સાક્ષાત્ ખીરાજમાન હોય છે અને તેની દ્વારા દરેક માણસને લાભ
મળે છે તે તો પ્રત્યક્ષ સિદ્ધજ છે, પણ સ્થાપના નિરૂપાથી શું લાભ
થવાનો છે ?

શાસ્ત્રકાર.

નામના વ્તપ માત્રથી તો ફક્ત મનજ પવિત્ર થાય છે, પણ
સ્થાપના નિરૂપા રૂપ પ્રતિમાનથી તો મન, વચન અને કાયા ત્રણે
પવિત્ર બને છે. પ્રથમ પ્રતિમાનને જોવાથી પ્રભુનું સ્મરણ થાય છે,
પછી તે પ્રભુના ગુણોનું સ્મરણ થાય છે. પછી તે પ્રભુ આગળ કેવી
રીતે વધ્યા તે સંબંધી તેઓશ્રીના ચરિત્રનું જ્ઞાન થાય છે અને પછી
તે મુજબ વર્તવાને હૃદયમાં ભાવના થાય છે. આથી પ્રથમ મન
પવિત્ર થાય છે, પછી તેઓશ્રીની સ્તુતિ કરવા મન લલચાય છે અને
વચનથી પ્રગટ સ્તુતિ કરતાં વચન પવિત્ર બને છે અને કાયાથી તેમના
જેવા યરા પ્રભુની સેવા ભક્તિ પૂજા કરતાં કાયા પવિત્ર બને છે,

મુજબ પ્રભુ પ્રતિભાજના દર્શન કરતાં મન, વચન અને કાયા ત્રણે પવિત્ર બને છે. અને સદા પૂર્વકે વારંવાર પ્રભુ પૂજા કરતાં મનોવાં-ચિંતિત ફક્ત પણ મળે છે. ધનુર્વિદ્યા મેળવવાની ઇચ્છાવાળા ભિક્ષુને જેમ દ્રોણાચાર્યની મૂર્તિ બનાવી ત્રણ કાલ સદાપૂર્વક તેની પૂજા કરતાં ધનુર્વિદ્યા પ્રાપ્ત થઈ તેની માફક. વળી આ વાત અનુભવ સિદ્ધ છે કે, આપણા પ્રપિતાદિકની છબી અગર સ્મારક અથવા કોઈ પણ કામ આપણે નજરે જોઈએ છીએ કે તરતજ તેમની સ્મૃતિ આવવા સાથે તેમના શુભો-તેમનું કર્તવ્ય તેમની લોકો પ્રત્યેની લાગણી સ્મૃતિમાં આવે છે, તો પછી આતો ત્રણ લોકના નાથ જગતના જંતુ ઉપર અસીમ ઉપકાર કરનાર એવા પ્રભુના શુભાદિકનું સ્મરણ તેમની મૂર્તિના દર્શન કરવાથી કેમ ન થઈ શકે ? અસંભવ, થઈ શકે છે, માટે નામ કરતાં પ્રભુની પ્રતિભાજના દર્શન કરવાથી મન, વચન અને કાયા ત્રણે પવિત્ર બને છે. માટે સ્થાપના નિરૂપેા ખાતે ઉપયોગી છે.

વાદી.

પ્રતિભાજના દર્શનથી દરેકને મન, વચન અને કાયા ત્રણે પવિત્ર થાય એ વાત કેમ સંભવે ?

સાન્નિધ્યકાર.

નામનો જાપ કરવાથી દરેકના મન પવિત્ર થાય એ વાત પણ કેમ સંભવે ? ઘણાંએ વારંવાર મન ઠેકાણે નહીં રહેવા વિષે બુધો પાટે છે, છતાં જાપ કરતાં કોઈક દીન મન ઠેકાણે આવશે અને પવિત્ર બનશે તેમ જાણે છે; આ મુજબ પ્રભુ પ્રતિભાજને પ્રભુ સમાન ગણી તેમની પૂજા કરનાર કેટલાક માણસના મન, વચન અને કાયા પવિત્ર બને છે, કેટલાકના હૃદયે પછી ધીમે ધીમે મન, વચન અને કાયા પવિત્ર બનશે. એટલે નામ નિરૂપેા કરતાં સ્થાપના નિરૂપેા ઘણું દરજ્જે સારું લાભ આપે છે એ વાત પ્રત્યક્ષ સિદ્ધ છે. સ્ત્રીના ન્યમ માત્રથી તેટલી પ્રીતિ ઉત્પન્ન થતી નથી જેટલી પ્રીતિ તેની છબી જોવાથી થાય છે. એ વાત નર્વને અનુભવસિદ્ધ જ છે તો હવે કહો કેનાથી વધુ લાભ થાય છે ?

વાદી.

પાપાણની બનાવેલ ગાય જેમ જોતાવવાથી જવાબ આપતી નથી તેમજ કુધ પણ આપતી નથી. તેમ પાપાણની બનેલ મૂર્તિ આપણને જવાબ પણ આપતી નથી તોપણી ઇચ્છિત કેવી રીતે આપશે ?

શાસ્ત્રકાર.

મહાવીરાદિ જે નામ છે તેનાથી તમારું મન પવિત્ર કેવી રીતે થશે ? વળી તેને તમે જોતાવશો છતાં તમોને જવાબ આપનાર નથી, છતાં શામાટે જાગ કરો છો ? વળી પાપાણની ગાય બસે તમોને જવાબ ન આપે પણ તમોને સાચી ગાયની સ્મૃતિ આપે છે. તેમજ મૂર્તિ બસે જવાબ ન આપે તોપણ તે પ્રભુની સ્મૃતિ તો કરાવે છે; તેમજ ઇચ્છિત ફળને આપે છે, તે વાત ઉપરનાં દ્રષ્ટાંતથી સિદ્ધ કરેલ છે. વળી નોટનો કાગળ જડ છે, જવાબ આપતો નથી; છતાં હાથે ફાંપી આપવાયે છે એ વાત પ્રત્યક્ષ સિદ્ધ છે. વળી છબીથી દૃશ્યમાં કોઈ પણ પ્રકારે ભાવ ઉત્પન્ન થતો ન હોય તો દશાયેકાગ્રિઃ મૂર્ત્યમાં શ્રીના ચિત્રામય જે રથને ચિત્રેલ દોય એવા રથગમાં સાધુએ રહેવું નહીં, તેમ ને ચિત્રામયવાળી બાંન તરફ દ્રષ્ટિ આપવી નહીં એમ શા માટે તજવું ?

તથા ચ તત્વાટઃ

દશવૈકાલિક મૂય = અધ્યયને.

ચિત્રાભિનિ ન નિરુદ્ધા નારીયા મુચ્ચનંદિયં મરુતંગિય
દદમં દિટ્ટિ વટિ મમાદં ૫૪.

અર્થ ચિત્રામયવાળી બાનને સાધુએ જોવી નહીં; કારણકે તેના ઉપર મુદ્દન જાતા ચિત્રામય દોયથી વિચાર ઉત્પન્ન થાય છે. અનુભવ હરિ પછી દોયને તજવું હરિને પાછી જોવી લેવી. મૂર્તિની મનુષ્યન હરિ પાસેથી જામ બાંધવું પાછી ઉડવું છીએ તેની માફક. આ પાસેથી નિશ્ચય થાય છે કે જોની જાની વિચાર ઉત્પન્ન કરે છે અને

શકે નહોં, તોં પછી પૂજા કેવી રીતે કરી શકે ? વળી જેઓએ મહાવૃ-
ત્તને ધારણ કરેલ છે તેવા મહાત્માઓને ભાવપૂજા કરવાની પ્રભુની
આજ્ઞા છે, પણ દ્રવ્ય પૂજા માટે આજ્ઞા નથી.

તથાચતત્પાઠઃ ઉપદેશમાલાયાં,

કંચનમણિ સોવાણં, ધંમમહસ્મુપ્પુઅં સુવંનતલં ।

જોકારિજ્ઞ જિણહરં, તઝવિ તવ સંયમો અદિઠઃ ॥ ૮૬૬ ॥

અર્થ:—શ્રીમાન્ ધર્મદાસ ગણી મહારાજ જણાવે છે કે, કોણ
માણસ સુવર્ણ અને મણિના પગથોઆ છે જેમાં, દુભારે સ્તાંભો કરી
વિસ્તારવાળું અને સુવર્ણનો છે, તળીઆનો ભાગ જેમાં એવું જીનમં-
દીર બંધાવે અને જે તેને ક્ષયદો યાગ નેના કરતાં તપ અને સંયમ
અધિક છે. ભાવાર્થ:—જેન મંદીર બંધાવવું એ દ્રવ્યભક્તિ ॥
અને તે સંસારના અનેક આરંભોમાં મમ થયેલા આવકોને
માટે ધણુંજ ઉપયોગી છે, પણ જેઓએ સર્વથા આરંભનો ત્યાગ
કરી પંથ મહાવૃત્ત સ્વીકાર્યા છે, એવા મહાત્માઓને તો પોતાના
સ્વીકારેલ વૃત્તો પાળવા અને પ્રભુની સ્તુતિ કરવારૂપ ભાવપૂજા કરવી,
તે દ્રવ્ય પૂજા કરના અધિક છે. એ મુજબ પ્રભુની આજ્ઞા હોવાથી
સાધુઓ પ્રભુની દ્રવ્ય પૂજા કરના નથી, કારણ કે તેમાં અમુક અંશે
આરંભ રહેલ છે અને નાધુઓએ તો સર્વથા આરંભના પચ્ચખાણ
કરેલ છે, એટલે તેમને દ્રવ્ય પૂજા કરવાની જરૂર નથી; પણ ગૃહસ્થોએ
આરંભના પચ્ચખાણ કરેલ નથી, માટે ખાસ તેઓને તે દ્રવ્ય પૂજા
ઉપયોગી છે. બ્યારે તેઓ પંથ મહાવૃત્ત સ્વીકારે ત્યારે તેઓને પણ
દ્રવ્ય પૂજા કરવાની જરૂર નથી, પણ બ્યા મુખી તેઓ તેવી સ્થીતિમાં
આત્યા નથી ત્યા મુખીમાં આવે અર્પવ જાળ તેઓએ છોડવો તે
બીકુલ બ્યાજની નથી. વળી નાધુ તથા આવકને એક સરખો દેખ
નથી. આવકને પ્રથમ અવિર્ગન નામનો દેખ છે, તે દુર કરવા પ્રથમ
દેય લઈ કોડો સાફ કરવો જોઈએ. જેથી પશુ દોગીને દેખ મટાડવા
માટે પ્રથમ દેય આપે છે અને પછી ગરીરને પુષ્ટ, મનોહર, શંતિ-

શકે નહીં, તો પછી પૂજા કેવી રીતે કરી શકે ? જગી જેઓએ મહાવૃત્તને ધારણ કરેલ છે તેવા મહાત્માઓને ભાવપૂજા કરવાની પ્રભુની આજ્ઞા છે, પણ દ્રવ્ય પૂજા માટે આજ્ઞા નથી.

તથાચતત્પાઠઃ ઉપદેશમાલાયાં.

કંચનમણિ સોવાણં, ધંમસહસ્સુસ્સુઞ્ચં સુવંન્નતલં ।

જોકારિજ્ઞ જિણહરં, તઝવિ તવ સંયમો આદિકુ ॥ ૮૬૬ ॥

અર્થ:—શ્રીમાન્ ધર્મદાસ ગણી મહારાજ જણાવે છે કે, કોઈ માણસ સુવર્ણ અને મણિના પગથોઆ છે જેમાં, હલારો સ્તંભો કરી વિસ્તારવાળું અને સુવર્ણનો છે તુલ્ગીઆનો ભાગ જેમાં એવું જનમંદીર બંધાવે અને જે તેને કાયદો યાગ તેના કરતાં તપ અને સંયમ અધિક છે. ભાવાર્થ:—જેન મંદીર બંધાવવું એ દ્રવ્યભક્તિ છે અને તે મંસારના અનેક આરંભોમાં મમ થયેલા આવકોને માટે ઘણુંજ ઉપયોગી છે, પણ જેઓએ સર્વથા આરંભનો ત્યાગ કરી પંથ મહાવૃત્ત સ્વીકાર્યા છે, એવા મહાત્માઓને તો પોતાના સ્વીકારેલ વૃત્તો પાળવા અને પ્રભુની સ્તુતિ કરવારૂપ ભાવપૂજા કરવી, તે દ્રવ્ય પૂજા કરના અધિક છે. એ મુજબ પ્રભુની આજ્ઞા હોવાથી નાપુઓ પ્રભુની દ્રવ્ય પૂજા કરના નથી, કાગળ કે તેમાં અમુક અંશે આરભ મેલેલ છે અને નાપુઓએ તો સર્વથા આરંભના પચ્ચમાણ કરેલ છે, એટલે તેમને દ્રવ્ય પૂજા કરવાની જરૂર નથી; પણ શૂદ્ધરથોએ આરભના પચ્ચમાણ કરેલ નથી, માટે આસ તેઓને તે દ્રવ્ય પૂજા ઉપયોગી છે. જ્યાં તેઓ પથ મહાવૃત્ત સ્વીકારે ત્યાં તેઓને પણ દ્રવ્ય પૂજા કરવાની જરૂર નથી, પણ જ્યાં મુખી તેઓ તેની સ્થીતિમાં આવ્યા નથી ત્યાં મુખીમાં આવે અપૂર્વ લાભ તેઓએ છોડવો તે બીકકુલ બ્યાજગી નથી. જગી નાપુ નથા આવકને એક સરખો રાગ નથી. આવકને પ્રથમ અવિગ્નિ નામનો રાગ છે, તે દુર કરવા પ્રથમ દેવ લઈ કોડો સાફ કરવા જોઈએ. વેવો પત્ર રાગીનો રાગ મટાડવા માટે પ્રથમ દેવ આપે છે અને પછી મંદીરને પુષ્ટ, મનોહર, કાંતિ-

જાતું બનાવવા માટે માત્રા આવે છે ત્યારે તેને મહાન ક્ષયદો થાય છે. પણ પ્રથમ દેવ આપ્યા વગર જો માત્રા આપવામાં આવે તો તે માત્રા આખા શરીરે ફુટી નીકળે છે, માટે પંચ મહાવ્રત ધારણ કરવાને જ્યાં મુખી પોતે સમર્થ બન્યો નથી ત્યાં મુખી તેને પ્રભુની પૂજા કરી અનાદિ કાળના ખરાબ સંસ્કાર રૂપ મગ કાદી નાખવાની જરૂર છે. પ્રભુ પૂજા ખરાબ વાસના રૂપ મગને કાદી નાખવા એક ખરેખર દેવનું કામ સારું છે. સાધુ મહાત્મા પુરુષોએ તો પ્રથમજ કોઠો સાફ કરેલ હોવાથી હવે તેમને કોઠો સાફ કરવાની જરૂર નથી, પણ ગૃહસ્થોને કોઠો સાફ થયેલ ન હોવાથી પ્રભુ પૂજા દ્વારા સાફ કરવાની ખાસ જરૂર છે. સંસારમાં ધર્મટન કરવા રૂપ રાગ જો કે બંજીને સરખો છે. દવા શરીરને અનુકૂળ અપાય છે. સાધુ પુરુષોના શરીર મગ રહિત હોવાથી માત્રાને તે લાયક છે. જ્યારે ગૃહસ્થોના શરીર મલીન વાસના રૂપ હોવાથી તેને તે કાઢવાની પ્રથમ ખાસ જરૂર છે અને તે મગ પ્રભુપૂજાથી દૂર થાય છે.

વાદી.

સામાયક, પ્રતિકમણ, પાંચમ વૃત્તાદિથી પણ મલીન વાસના રૂપ મગ દૂર થાય છે, તો આવો નિર્દોષ દેવ મુકી સદોષ પ્રભુ પૂજા રૂપ દેવ હોવાની શું જરૂર છે ?

શાસ્ત્રકાર.

સામાયિકાદિ અલબન દેવનું કામ સારું છે, છતાં સામા આલંબન દ્વારા જે હૃદયમાં આનંદ થાય છે તથા અંતઃકરણ પવિત્ર બને છે, તે વિના આલંબન રૂપ સામાયિકાદિથી કદિ બની શકે નહીં. સામાયિક, પ્રતિકમણ કરતા ચિત્તજીતિ કયાંય દૂરવા ચાલી જાય છે. પણ સામું આલંબન હોય તો એટલે દરજ્જે મન જતુ નથી, કારણ કે તે આલંબન જત પ્રભુ પ્રતિમાના સન્મુખ એક તાર દૃષ્ટિ થઈ જવાથી મન ત્યાં સ્થિર થાય છે એ વાત અનુભવ સિદ્ધ છે. જગી સામાયિકમાં નિર્દોષપણ જણાવ્યું અને પૂજામાં સદોષપણ જણાવ્યું તે તો માત્ર મનની કષ્ટના છે. પ્રથમજ કહેલ છે કે એવું એક પણ કાર્ય નથી કે જેમાં પ્રથમ અદ્ય દોષ ન લાગતો હોય ? સામાયિકમાં પણ પદેથી

ઉપાશ્રમે જતાં રસ્તામાં જીવની વિરાધના થવાની છે, વગી ક્રિયા કાંડમાં પણ વાયુંકાયાદિકની વિરાધના થવાની છે, માટે નિર્દોષપણાની ભાવના રાખવી તેજ સારી છે. બાકી પ્રભુની આજ્ઞાનો ખાસ વિચાર કરી ને જે કામ કરવામાં આવે છે તેજ લાભદાયક છે. પ્રભુની પૂજા કરવી તે ખાસ પ્રભુની આજ્ઞા છે તે આગળ વિસ્તારથી કહેવામાં આવેલ છે, માટે પ્રભુમહિમાના દાહમે પ્રભુ ભક્તિ કરવી. સામાયિક, પ્રતિકભણ, પોષંધવૃત્ત નિયમો વિગેરે પણ પોત પોતાના અવસરે કરવાથી ઘણો ફાયદો થાય છે. સામાયિકાદિકજ કરવા અને પૂજાદિક ન જ કરવા એવો નિષેધ કરવો તોકોઇ પણ રીતે બાજબી ગણાય નહીં. પૂજાદિકનો નિષેધ કરવાથી પ્રભુ આજ્ઞા ભંગ કરવાનો દોષ તમારા શરીર પર આવે છે. પ્રભુ આજ્ઞા વગર જમાવી વિગેરે નિન્હવો એ ઘણા વર્ષ પર્યંત ચારિત્ર પાળ્યાં છતાં છેવટે નીચી ગતિમાં ગયા હતા. માટે પ્રભુ આજ્ઞા મુજબ ચાલવું તેજ શ્રેષ્ઠ છે. વગી ભાવ નિષ્કેપા રૂપ જે સાક્ષાત્ પ્રભુ છે તેમનું પણ બહુ માન તેજ માણસ કરશે કે જે પ્રભુની સ્થાપના તથા દ્રવ્ય નિષ્કેપાને માનતો હશે. સ્થાપના રૂપ પ્રભુ પ્રતિ માણનું જે બહુ માન કરતો નથી તે સાક્ષાત્ પ્રભુનું પણ બહુ માન કરવાનો નથી. વગી જે પ્રભુ પ્રતિમાણને વજ્ર છે તે કાંઈ મૂર્તિ માનીને પૂજતો નથી, તે તો સાક્ષાત્ પ્રભુ માનીનેજ પૂજે છે અને એથી સાક્ષાત્ પ્રભુપૂજનથી જે ફલ મળવું જોઈએ તેજ ફલ સ્થાપનાથી તેને મળે છે. વગી ગુણ ગાય છે, ભાવના કરે છે, તે પણ સાક્ષાત્ પ્રભુનાજ મવાય છે, તો પછી તેમની મૂર્તિ ઉપર દ્રવ્ય કરવા કે નિષેધ કરવો તે સાક્ષાત્ પ્રભુનુંજ અપમાન કયા બદોઅર સમજવું અને તે અપમાન કરનારને ચાર ગતિ રૂપ સંસારમાં પરિભ્રમણ કરવા રૂપ દંડ મળે છે, દષ્ટાત્ તરીકે દિલ્હી દગ્ગાર વખતે નામદાર રહેનશાહ જ્યોર્જ પોતે હાજર નહોતા થયા, છતાં તે નામદારની છત્રી ને રહેનશાહ જ્યોર્જ માની હિંદુસ્થાનના તમામ રાજાઓએ તથા હિંદિ સરકારે પુષ્પાદિકના હાર પહેરાવી નમસ્કાર કરવા વડે કેટલો જોશ સન્કાર કર્યો હતો, તે કાંઈ પણની તજ્જ મહાર નહોતી

હોય, પણ છબી ને કાગળનો ટુકડો માની કોઈ તેનું અપમાન કરે તો પછી જુઓ તો ખરા કે કેવા તેના હાલ થાય છે. જ્યારે એક માણસની છબીના અપમાનથી આવી દુર્દશા થાય છે તો પછી આતો ત્રણ જગતના પ્રભુ તેની છબીના અપમાનથી કેવી ગતિ ઘરે તે તો તમે પોતેજ વિચાર કરો. સત્ય જે હોય તેને મદદ કરો. આ મુજબ અનેક યાત્રોથી સિદ્ધ કરી આપેલ એવી પ્રભુ પ્રતિમાશુ ના દર્શન, પૂજન તથા સ્તવનાદિક જ્યારે તમે પ્રભુની આજ્ઞા છતાં કરતાં નથી તો પછી આ કાગળના સાધુઓ કે જેના માટે ચાર ગતિ સિવાય હાલ મોક્ષ તો નથી તેઓના ફોટા પડાવવા, તેના દર્શન કરવા અને ઘરમાં તેના ફોટા મડાવીને રાખવા એનું નામ સ્થાપના નિર્ણયો કે બીજું કંઈ ? તે જરા વિચાર કરી ને કહો. આ ચાલુ નવા જમાનામાં ભાગ્યેજ એવો કોઈ મનુષ્ય હશે કે જેણે પોતાનો અગર પોતાના કુટુંબનો ફોટો જેવાથી પોતાના ઘરમાં નહીં રાખ્યો હોય ? પોતાના વડીલોના સ્મરણ તરીકે દરેક જણ ફોટાઓ રાખે છે, તો પછી આપણા વડીલો તીર્થ કરાદિનાં સ્મરણ તરીકે, તેમની પ્રતિમાઓ, ફોટાઓ રાખવામાં આવે, અને તેમનાં દર્શન, પૂજન તથા સ્તવનાદિક કરવામાં આવે તો તેનાથી ફાયદો છે કે ગેરફાયદો ? તેનો જરા વિચાર કરો. વગી મારવાડમાં એક સ્થાનકવાળીના સાધુ કાળધર્મ પામ્યા તે જગ્યાએ તેના ભક્ત લોકો તેની પાદુકા સ્થાપન કરેલ છે અને એકઠો માણસો તે પાદુકાના દર્શન કરવા જાય છે. તો આ પાદુકા સ્થાપના નિર્ણયો છે કે બીજું કંઈ ? પાથમા આરામા આ ક્ષેત્ર આશ્રી મોક્ષદાર બંધ છે એવું પ્રભુનું હુકમ છે, તો હવે ચાર ગતિમયી કોઈ એક ગતિમા તે મુનિ ગયા હશે એ યોક્ત છે, તો ચાર ગતિમાં પર્યટન કરનારને પૂજો છે, દર્શન કરે છે, તેના માટે સંઘ કાઢે છે તેનાં કરતાં પ્રભુ તો ચોક્કસ મોક્ષે ગયા છે તો તેમની પ્રતિમાશુ ને પૂજો, બહુ માન કરો, દર્શન સ્તવના કરો કે જેથી પોતાનો સમકિત ને નિર્મલ કરવા સાથે

જીવો કે બાનાવો મુંઝવ, તપ, દાન વિગેરે રોપ તોજ દેવ
મન-પથ નકામા છે બાજ વાન ફરી જગ્યાએ છે

जहनुमगगंढग मय मंटगाड भणगाड गुप्पगंमि ।
विहलार् नह जागु भणगाड गहियं कणुद्गगं ॥ २ ॥

અર્થઃ તેમ હોવાનું ખાટું. મહાને શબ્દમય, અર્થ
શબ્દ નિષ્કલે, તેમ આત્મા સદિત કૃષિ અનુદાન પશુ નિર્દેશ વ્ય
મનવત્ર કે હોવાના ખાટવા નકામી છે. મહાને આપણીથી શબ્દ
તે પશુ નકામી છે તેમજ અનુદાન. દેવાથી કેટલે આપણી દાદ
બાદ સંગતનું નથી તેથી ને પશુ નકામી છે. તેની મહત્ત્વ પ્રમુખી અ
વચર કૃષિ આપણી, પ્રતિક્રમણ, નામ. કે પારિ કિયાઈ પશુ નક
છે આમ નમણ પાશવ-માની આત્મા મુજબ આપણા પ્રયત્ન કરવે
દેવે પ્રમુખ અર્થ કેસારી અર્થનામને અર્થ. નામ અર્થને અર્થ
અર્થ નામ, અર્થના ને અર્થ ને. પશુ અર્થના ને

ସୌମ୍ୟଗଣେଶ ମହାପାତ୍ରଙ୍କ ସାମ୍ମୁଖ୍ୟରେ ଏକ
ମହାସଭା ୧୫.୧୨.୨୦୧୯

महात्मा गांधी '५४ ई' ३ मार्च २० व २१ मार्च २०

১০

અથાત્ પ્રભુની આજ્ઞાનો ભંગ કરે છતે તેણે તમામ ભાગ સમજવું. વળી પ્રભુની આજ્ઞાનું ઉલ્લંઘન કરતો છતો તે હવે કોના આદેશથી બાકીનું તમામ અનુષ્ઠાન કરશે?

વિવેચન.—પ્રભુની આજ્ઞા લક્ષમાં રાખીને જ દાન, તપ, ભાવ, જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર વિગેરે અનુષ્ઠાન કરવાના છે. પ્રભુ આજ્ઞા મુજબ તે કરવામાં આવે તોજ તેનું ફલ મળે છે; જો દાન મુપાત્રમાં દેવું, બીજો ઠેકાણે અનુકંપા બુદ્ધિથી દેવું, શીઘ્ર સ્વદાર સંતોષ તથા શુદ્ધ આચાર પાળવો, તપ ઇચ્છા નિરોધ રૂપ અગર બાહ્ય, અભ્યંતર રૂપ, ભાવ-શુદ્ધ અંતઃકરણ રાખવું, અગર પ્રશસ્ત પ્રભુસ્તવનાદિ કરવા, ખરાબ વિચાર આવવા દેવા નહીં જ્ઞાન-જેનાથી હેય, સંયમ, અને ઉપાદેયનું સ્વરૂપ સમજાય, અને તે પ્રમાણે વરતાય, દર્શન-યથાર્થિત વસ્તુ ધર્મનો બોધ, અગર યથાર્થિત દેવ ગુરૂ અને ધર્મ ઉપર પૂર્ણ શ્રદ્ધા. ચારિત્ર-તે અપ્ત કર્મ રૂપ જે ચય તેને જે રિક્ત કરે-ખાલી કરે તેનું નામ ચારિત્ર. તે દેશ-વિરતિરૂપ અને સર્વવિરતિરૂપ ચારિત્રથી વિશુદ્ધ અધ્યવસાયને લઇને અનેક ભવના એકઠા કરેલા કર્મોનો કાય ધાય છે. આ વિગેરે અનુષ્ઠાનો જે પ્રમાણે પ્રભુએ જણાવેલ છે તે પ્રમાણે કરવા તોજ પ્રભુની આજ્ઞા છે. જેથી પ્રભુ આજ્ઞાએજ દાન, શીલ, તપ, ભાવ, જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્ર, તપ-નિયમ, જપ, દયા, તીર્થ યાત્રા, મહાત્સવ, મામાયિક, પ્રતિકમણ, પૂજા અને પોષધ તમામ સંસ્કૃત્યો આજ્ઞારૂપ જ છે. મનઃસંગ્રહ, આજ્ઞાપૂવ કરી જે દયા તોજ દયા. આજ્ઞાપૂર્વકનું જે ચારિત્ર તોજ ચારિત્ર, પણ જેણે પ્રભુની આજ્ઞાનું ખંડન કર્યું તેણે પૂર્વાક્ત તમ મ અનુષ્ઠાનનું ખંડન કર્યું જાણવું. તે આજ્ઞા ખંડન કરનાર માણસની અધ માણસની માફક ગતિ થાય છે; કારણકે પ્રભુઆજ્ઞા તો તેણે માથે ધારણ કરેલ નથી વગર વોળાવે આગળ વધવા પછી અંધરૂપ તે નરકરૂપ આગામી ગુર છે, અગર તિર્યચમા જવારૂપ હાથ પગ ભાંગે છે. એ જે નિવાય નાંજ તેની ગતિ નથી; તેમજ પ્રભુ પ્રતિમારૂપ દર્શન.

કર્મ બંધ થશે. એટલે પ્રભુ આજ્ઞાની બહાર ઉઘમ કરવો, અને પ્રભુ આજ્ઞામાં આગમ કરવું એ જન્મે કર્મ બંધનનાં કારણ છે. આમ ન થાય તેમ તારે વર્તવું ઉચિત છે.

બીજી ભક્તિ પૂર્ણ કરવા દુઃકમાં ગુરુમહારાજ આપણા ભક્તને માટે જણાવે છે કે હે શિષ્ય ! તને તારા આત્માનું ભક્તું કરવાની ઇચ્છા હોય નો તું પ્રભુની આજ્ઞામુજગ પ્રવૃત્તિ કર. પ્રભુ આજ્ઞાની બહાર જં જં ક્રિયા તું કરીશ ને તામસી તાપસની માફક નકામી છે. તામસી તાપસ દબાશે વધે પર્વત ચોર તપસ્યાં અજ્ઞાન ભાવથી કરી તેનું ફક્ત માત્ર દેવસંકલ્પ મુખ મળ્યું. પણ જો તેણે પ્રભુ આજ્ઞા પૂર્વક તેટલી તપસ્યા કરી હોત તો તેજ ભવમાં મોક્ષ મેળવી શકત. આમ સમજી પ્રભુ આજ્ઞાપૂર્વકનો યોગી પણ તપસ્યાંકિ સત્ ક્રિયા મહાન ફલને આપે છે. જગી પ્રભુ આજ્ઞા તથા ગુરુ આજ્ઞાનું સમાર્થ પાલન કરવામા આગમ પણ કરીશ નહીં. પ્રભુ આજ્ઞા તથા પ્રભુ આજ્ઞા પૂર્વકનો ગુરુ આજ્ઞાનું પાલન કરવામા તું બેરકાર રહીશ અને સ્વઃકે આત્મીય નો આ ઉગમ ચાન્દ્ર તથા ચિત્તામણિ રત્ન સમાન મનુષ્ય જન્મને તું દાન કરીશ અને ચાન્દ્ર નિરૂપ મહા ચિત્ત મનુષ્ય પિન્દ્રમાન કરીશ. આમ નમજી પ્રભુ આજ્ઞા પાળવામાં તું મને નેત્રી ઉગમ કર, કે જમી કરીને તું જન્મ, જરા, મરણ, આપિ, વ્યાપિ, અને ઉપાધિથી મુક્ત થા. યાગ જ યાગમા પરમ મુખરૂપ નિરૂપદને પામી શક.

इति देवभक्तिमाला प्रकरण द्वितीया नवदशोऽध्यायः समाप्तः।

શાસ્ત્રકાર.

મૂળ સૂત્ર તથા પંચાંગી તથા હરિભક્તસૂત્રિ કૃત શ્રંધથી દેવ-
દ્રવ્યની સિદ્ધિ કરી જતાવું છું તે સાંભળો. તે સાથે દેવદ્રવ્યનાં રક્ષણથી,
વિનાશથી, વૃદ્ધિથી, તથા ઉપેક્ષાથી કેવાં ફળો મળે છે તે પણ
જણાવું છું.

શ્રી જ્ઞાતા સૂત્રમાં સૂર્યાલ દેવની માફક રાજકન્યા દ્રોપદીએ
જીન પ્રતિમાની સત્તર લેહી પૂજા કર્યાનો સ્પષ્ટ અધિકાર છે. આમાં
દ્રોપદીએ કિંમતી વસ્ત્રયુગલ તથા આભરણો જીન પ્રતિમાને ચડાવ્યા
છે. આ દેવદ્રવ્ય ગણાય છે. મત્તપચક્ષ્ણાણ પયસામાં શ્રાવકોએ
પોતાનું દ્રવ્ય સાતક્ષેત્રમાં વાપરવું એવું ફરમાન કરેલું છે.

તથા ચ તત્પાઠઃ

મત્તપચક્ષ્ણાણ પયસાસૂત્ર.

અનિયાણો દારમણો હરિસત્ત્વસ વિસદ્દ કંબુપ કરાલો
પૂર્ણે ગુરુ સંયં સાહમ્મી અમાદ્ મત્તીણ ॥ ૩૦ ॥

નિમ્મદવ્વ મડવ્વ જિણિદ મવણ જિણવિંષ વર પદ્ધાસુ
વિમ્મરદ્ પસત્થ પુત્થય મુતિત્થ તિત્થયર પૂઆસુ ॥ ૩૧ ॥

અર્થ:—મૂળ સૂત્રના કર્તા શ્રીમાન સુધર્મા ગણધર મહારાજ
જણાવે છે કે, નિયાણા વગરનો, ઉદાર મનવાળો, હર્ષને લઇને વિક-
સ્વર થયેલા છે કે પોતાના જેના એવો શ્રાવક ગુરુ, સંઘ, તથા સાધ-
ર્મીલાઇઓની ભક્તિપૂર્વક સરલ હૃદયથી પૂજા કરે, સત્કાર કરે,
તેમજ પોતાનું દ્રવ્ય અપૂર્વ જીનભુવન, જીનબિંબ અને પ્રતિષ્ઠામાં
ખર્ચે, તેમજ શ્રેષ્ઠ પુસ્તક, તીર્થ, અને તીર્થકરની પૂજા બહુ માનમાં
પોતાનું ધન ખર્ચે. આ પાકમા જીનભુવન તથા જીનબિંબ એ જે
ક્ષેત્રોમાં પણ પોતાનું ધન વાપરવા શ્રાવકને ફરમાન કરેલ છે. આ
દેવદ્રવ્ય કે બીજું કંઈ ?

ઠાણાંગસૂત્રના ૪ ઠાણે ૪ હરેસે ટીકાયાં.

આંતિ પંચંતિ તત્ત્વાર્થ અદ્વાનં નિષ્ઠા નયંતીતિ આ રતયા

·દિતહિઅયાણં મવસિદ્ધિઆણં સમ્મદંસણ સુઅ ઓહિ મલ્લપજ
કેવલનાણ નિવ્વાણલામાં પડિસિદ્ધા જાય તપ્પમવા સુરમાણ્ણ-
સરિદ્ધિ જાય મહિમાગમસ્સ સાહુજણાઓ ધમ્મો વણ્ણો વિ
તસસણુ સજ્જણાય સાવિ પડિસિદ્ધા તઓ દીહ કાલ ઠિતિઅં
દંસણ મોહણિજં કમ્મં નિવંઘઙ્ઘ અસાય વેયણિજં ચ. ॥ ”

અર્થ-પ્રાચીન આચાર્ય મહારાજશ્રીએ વસુદેવ હિંદિ નામનો અંધ
બનાવેલ છે. એ અંધમાં દેવદ્રવ્યના નાશથી કેવો અનર્થ થાય છે તે બતા-
વતાં જણાવેલું છે કે, જે માણસ ચૈત્યદ્રવ્યનો નાશ કરે છે તે છન
પ્રતિમાની પૂજા અને દર્શનથી આનંદિત થનારા ભવ્ય છબીના સમ્ય
ગદર્શન, શ્રુત, અવધિ, મનઃપર્યય, અને કેવળજ્ઞાન તથા નિર્વાણના
લાભોનો પ્રતિષેધ કરે છે. વળી તેથી પ્રાપ્ત થનારી દેવ મનુષ્યની
ઋદ્ધિ, આગમનો મહિમા, સાધુઓથી થનારો ધર્મોપદેશ અને તેનું
પ્રવર્તન એ સર્વનો પણ નિષેધ કરે છે. તેથી તે દેવદ્રવ્યનો વિનાશ
કરનાર દીર્ઘકાલની સ્થિતિવાળું દર્શન મોહનીય અને અશાતા વેદ-
નીય કર્મ બાધે છે. આ પાઠની અંદર ચૈત્યદ્રવ્ય સંબંધી રૂપદ
ખુલાસા છે. તે પણ સાચે જણાવેલ છે.

વાદી.

આ પાઠમાં કેવળજ્ઞાન તથા મોક્ષ જેવા ઉત્તમ લાભોનો દેવ
દ્રવ્યના વિનાશથી પ્રતિષેધ થાય છે એમ જણાવેલ છે. એ જ્ઞાત મહુજ
મનન કરવા જેવી છે. તો ચૈત્યદ્રવ્યમાં એવી કઈ શક્તિ છે કે જેનાથી
મોક્ષ જેવા લાભો તથા દેવ મનુષ્યની ઋદ્ધિ તથા પરમ જ્ઞાન મુખીના
લાભો તે મેળવી આપે ? આ બાબત નો રૂપદ ખુલાસો કરવાની
જરૂર છે.

શાસ્ત્રકાર.

અલબત્ત, એ વાત ઘણી જ વિચારણીય છે; કારણ કે દેવ દ્રવ્ય
નો ઉપયોગ કયા કયા ખાતામાં કરવો એનો રૂપદ ખુલાસો તેમજ
ચાલતી અવિચ્છિન્ન પરંપરા અદરશ થયેલ હોય તેમ જણાય છે. અને

પવરગુણહરિસંજ્ઞયં પદાસપુરિસેદિં જં તપાશ્ચં ।
 ઇમાએગેદિં કયં ધીરા તં ચિતિ ચિરદશ્વં (૬૪)

અર્થ:—ઉત્તમ હૃદયને કરનાર, પ્રધાન પુરુષને આપરેલા તથા એક અથવા અનેક વ્યક્તિઓથી એકત્ર થયેલા દશને ધીર પુરુષ એમ કહે છે. ૬૫

મંગલદશ્વં નિહિદશ્વં સાસયદશ્વં ચ સમ્ભમેગદ્વા
 આસાયણ પરિહારા જયપાદ તં સુ ઠાયશ્વં (૬૬)

અર્થ:—મંગલદશ્વ, નિહિદશ્વ અને સાસયદશ્વ એ સર્વ ચૈત્યદશ્વના સમાનાર્થ પદ્યો નામો છે. એ દશ્વને નાશ ન થાય તેવી રીતે અથવા પૂર્વકે રાખવું. ૬૬

ચિરપવયણવુદ્ધિકરં પમાવગં નાયદંસણગુણાશં
 શુક્રંતોચિરદશ્વં તિત્યયરસં સદ્દ જીવો (૬૭)

અર્થ:—અપ્રવચનની વૃદ્ધિ કરનાર, જ્ઞાન દર્શનના શુદ્ધિને શોભાવનાર, એવા અનંતદશ્વને વધારનાર એવ ઉત્કૃષ્ટ બાવે લીધેકર પદને પામે છે. ૬૭

ચિરપવયણ વુદ્ધિકરં પમાવગં નાયદંસણગુણાશં ।
 મરગંતો ચિરદશ્વં પગ્નિમંમારિમો દોહ (૬૮)

ચિરપવયણવુદ્ધિકર પમાવગ નાયદંસણગુણાશં ।
 ચિરપાણ મુવિક્તવમાણો દુદ્ધદોહિ કુણદ જીવો (૬૯)

ચિરપવયણ વુદ્ધિકરં પમાવગં નાયદમણગુણાશં ।
 મરગંતોચિરદશ્વં અણતમંમારીમો દોહ (૧૦૦)

ચિરપવયણ વુદ્ધિકરં પમાવગં નાયદંમણગુણાશં ।
 દોહંતો ચિરદશ્વં દોહિષં દુગ્ધયં, સદ્દ (૧૦૧)

અર્થ — અપ્રવચનની વૃદ્ધિ કરનાર, જ્ઞાન દર્શનના શુદ્ધિને શોભાવનાર એવા અનંતદશ્વની વધાર કરનાર એવ અપ્રવચનનાર કરે

ઉપરે મોક્ષ ફળ પણ મળે આ પાઠમાં દુનિયન અને દુનિયાનમાં
ફળ ખર્ચવા જણાવેલ છે. તેજ દેવદાન છે.

‘ વસ્તુપાલ ચરિત્રે ’

દારિદ્ર્યતઃ ક્રમ્મલપરેકદા રંજતાચલે ।

નેમીશરસ્વાનુપમા પૂર્વા પક્કે પ્રમોદતઃ ॥ ૧ ॥

અર્થ:—ધીમાન દુનિયન ગતિ વિરતિય વસ્તુપાલ ચરિત્રમાં

જણાવેલ છે કે, વસ્તુપાલ અને તેજપાલ મત્રી સંબ લખેને ગિરનાર
પર જાત્રા માટે ગયા હતા. તેજપાલની પત્ની અનુપમા દેવીએ જાત્રીમાં
લાખ માનામોહિનીની દિમળા આભૂષણોથી એક દીવમે રંજતાચલપર
નેમિનાથ પ્રભુની પૂજા કરી હતી અને ત્યાર પછી તે જોઈને તેજ-
પાલે તથા લલિતદેવીએ-પણ તેજ મુજબ પૂજા કરી હતી તે ઉપરાંત
પણે દેશમાં લાખો રૂપિયા, ગામો તથા મુજર્જના કરગ્રેહ દેશસરમાં
જણીલ કરતા કરાયા હતા આ બધું દેવદાન થયું છે.

‘ પ્રશ્નોત્તર સમુચયે ૮ પ્રકાશે ’

દેશદાનપદ્ધતિગ્રામ ઉપનાદ રાજકલ્પત નદાત રામનેશ
મહેશ્વરનાથપદ્ધતિગ્રામ દેશદાન રાજકલ્પત નદાત રામ
કુલ્ય કુલ્ય નદાત રાજકલ્પત નેશ રાજકલ્પત રામ રામ
વિષ્ણુ રાજકલ્પત ઉપનાદ રાજકલ્પત રાજકલ્પત રાજકલ્પત
રાજકલ્પત નેશ રાજકલ્પત રાજકલ્પત રાજકલ્પત રાજકલ્પત
રાજકલ્પત રાજકલ્પત રાજકલ્પત રાજકલ્પત રાજકલ્પત
રાજકલ્પત રાજકલ્પત રાજકલ્પત રાજકલ્પત રાજકલ્પત
રાજકલ્પત રાજકલ્પત રાજકલ્પત રાજકલ્પત રાજકલ્પત

રામ રાજકલ્પત રાજકલ્પત રાજકલ્પત રાજકલ્પત રાજકલ્પત
રાજકલ્પત રાજકલ્પત રાજકલ્પત રાજકલ્પત રાજકલ્પત

દેરાસરના ઉપયોગમાં લેવામાં આવે છે. અને આ દ્રવ્યથી આલંબનો પણા સારા રાખી શકાય છે. તેમજ આલંબનથી અનેક સજ્જ હોયોના ઉદાર થાય છે. તેમજ સ્વધર્મમાં પણ આલંબનથી જ અનેક હોયો ટકી રહે છે. હવે આવા મહાન્ ઉપયોગી દેવદ્રવ્યની ઉપયોગીતા અને તેનું ક્ષણ બતાવે છે.

દ્રવ્ય સક્ષતિકામાંથી પ્રાચીન કૃત ગાથાઓ.

પમાયમિત્ત દોમેણ જિણરિચ્છા જહા દુહં ॥

પત્તં સંગાસ સમ્રેણ તહા અમ્મોવિ પાવિહી (૬૦)

સંકામ ગંધિલાવદ સકાવયારંમિ વેરણ કહવિ ॥

વેદપદબ્બુવ્યયોગી પમાયમ્મો મરણ સંસારે ॥ ૬૧ ॥

અર્થ:—પ્રમાદ માત્ર હોવાથી આવોપણ નહીં લેનાર એવા સંકાશ નામના આવકે જેમ દુઃખ પ્રાપ્ત કર્યું તેમ તેની માફક વર્તવાથી બીજા લોકો પણ દુઃખ પામશે. આ સંકાશ નામનો આવક ગંધિલાવતી નગરીમાં રહેતો હતો, અને શકાવતાર નામના ચૈત્યની સંભાળ રાખતો હતો તેણે દેવદ્રવ્યનો ઉપયોગ પ્રમાદથી પોતાના કાર્યમાં કર્યો, તેથી મરણ પામી પણા સંસારમાં ભળ્યો.

વિવેચન:—આ સંકાશનામનો આવક પ્રથમથીજ સંસાર ઉપરથી કેટલેક હોવાથી પણા વેરામ્મવાન બન્યો હતો. તે આવકના મન નિયમો ખરાબર પાળતો હતો, અને સારા વ્યવહારવાળો હતો. તે ગંધિલાવતી નગરીમાં રહેતો હતો તેને ધર્મિક જાણી સંધના મદદગારે દેરાસરનો તમામ વહિવટ સંકાશને સોંપ્યો હતો અને તે તારી ફાનગથી કામ કરતો હતો કોઈ એક વખત પોતાને વેપારમાં જતાં જવાથી તેની પાને પેના ન રહ્યાં, તેથી દેવદ્રવ્યનો કેટલોક પૈસા પોતાના ઉપયોગમાં લીધો. આ જ નિશ્ચિતિ તેણે વાપરતા પૈસાને પોતાની આપી શક્યો નહોતો તેમજ સંધના થા પડેને જણાવી તેનાથી મન પૂર્ણ પડ્યું થયું નહોતું એ સ્થિતિમાં મરણ પામી અનેક ભગમા જમણ કર્યું પડ્યું. ૧૭-૬૧.

તમરાણ હપ્પ મુઝાં જાઝાં તં કમ્મ સેસયાઝમ્મ
 દારિદ્ધમ સંપત્તી પુણો પુણો ચિત્તનિબ્બેઝો ॥ ૬૨ ॥
 કેવલિ જોંગે પુચ્છા કહણે બોદી તદેવ સંવેઝો
 કિં હત્ય મુચિઝ મિદિં ચેદ્ધવલ્લસ્સ ગુટ્ઠિત્તિ ॥ ૬૩ ॥

અર્થ:—અનુક્રમે તે સંકાશ આવકનો છવ કોઠ નગરમાં એક રોકને ધરે પુત્રપણે ઉત્પન્ન થયો, ત્યાં પણ પૂર્વે બાંધેલ કર્મ શેષ રહેલ હોવાથી તેને દારિદ્ર્ય, નિર્ધનતા અને વારંવાર ચિત્તને ખેડના કારણે પ્રાપ્ત થયા. એક વખતે તેને કેવળી ભગવંતનો યોગ થયો અને તેણે તેને પોતાનાં દારિદ્ર્યપણાનું કારણ પૂછ્યું. કેવળીભગવાને તેના પૂર્વભવનું વૃત્તાંત તેને કહી સંભળાવ્યું. તેથી તે સમજીને તેમજ સંવેગ પામ્યો. પછી તેણે શુરને પૂછ્યું કે “હવે મારે શું કરવું ઉચિત છે ?” શુરમહારાજે કહ્યું કે “ચેત્ય દ્રવ્યની વૃદ્ધિ કર.”

વિવેચન—આ સંકાશ નામના આવકનો છવ અનેક ભવમાં પર્યટન કરતા અકામ નિર્જરાના યોગે કાંઈક પુન્યની શાંતિ વધવાથી કોઈ એક નગરમાં એક રોકને ધરે પુત્રપણે ઉત્પન્ન થયો, પણ પૂર્વનું કર્મ હજી બાકી રહેવાથી પોતાનું તમામ ધન નષ્ટ થયું અને તે નિર્ધન દુઃખી થઈ ગયો. પછી કોઈ શુભ કર્મના યોગે તેને કેવળી શુરમહારાજનો સમાગમ થતાં તેણે પોતાના પૂર્વભવનું વૃત્તાંત શુર મુખથી જાણ્યું, અને દેવદ્રવ્યના વિનાશનું આવું નિષ્ફળ પરિણામ જાણી શુરના કહેવાથી દેવદ્રવ્યની વૃદ્ધિ કરવા તરફ તેનું હૃદય દોરાયું. એક બાજુ જેમ દેવ દ્રવ્યની વૃદ્ધિ કરવા લાગ્યો. તેમ બીજી બાજુ તેના પોતાનાં ધનની પણ વૃદ્ધિ થવા લાગી. ॥ ૬૨-૬૩ ॥

ગામદ્વાયણમિતં મુતં જં કિંચિ મગ્ગ સંમર્ચ
 ચેરપદર્ચ્યં નેયં અમિગ્ગહો જાગરીણ ॥ ૬૪ ॥
 મુદ્ધમાવ પવિત્તીણ મંપત્તી મિગ્ગદંમિ નિષલયા
 ચેરહર કારારણ તત્થ સયા મોગ પરિમુદ્દી ॥ ૬૫ ॥

અર્થ—આ ન કાશ આવકે એવો અભિમત્ત લીધો કે “મારા

પોતાના અગ્ર વસ્ત્ર માટે એકેએકે તેટલું ધન બાદ કરી બાકીનું તમામ ઉપાર્જન કરેલ ધન દેવદાન્ય તરીકે મારે આપી દેવું. ” આ પ્રમાણે મહા અભિમુદ્ધ મુદ્ધ કરવા રૂપ તેણે પ્રાયશ્ચિત્ત લીધું, તેથી તેના ગુણ બાવળી વૃદ્ધિ થઈ અને તેને સંપદા પણ ઘણી મળી. તથાપિ અભિમુદ્ધમાં નિશ્ચય રહી તે નગરીમાં તેણે એક નવીન ઘાટ કરાવ્યું અને તેમાં નિરંતર આશાતના વિગેરે ન થાય તેને માટે સંભાળ રાખવા લાગ્યો.

વિવેચન—જ્ઞાતીગૃહના અુખથી પોતાને પૂર્વભવનો વૃત્તાંત જાણી અને પોતે તે ભવમાં દેવદાન્યને કરેલ ઉપભોગ અને તેને લીધે પોતાને અનેક ભવમાં પર્થકન કરવું પડ્યું, તેમજ મનુષ્યભવમાં પણ દરિદ્રાવસ્થા મળી. આવેા અનુભવ થયા પછી કયેા માણસ દેવદાન્યના દેવામાંથી નીકળવા વિચાર ન કરે ? આ મુજબ અનુભવ થયા પછી ગૃહમહારાજની સમક્ષ તેણે એવેા નિયમ લીધેા કે કુળ મારા કુટુંબના નિર્વાહ માટે જે અગ્ર વસ્ત્ર વિગેરેની જરૂર પડે તેને માટે જરૂર પુરતો પૈસા મારે મારા વેપારના અંગે ઉપાર્જન થયેલ નફામાંથી લેવેા અને બાકીને તમામ નફા વાવજીવ મુખી જે કાંઈ મળે તે દેવદાન્ય પૂર્વે મે વાપરેલ છે તેના પ્રાયશ્ચિત્ત રૂપે મારે દેવેા. આ મુજબ ગુણ બાવળાના પ્રતાપથી તે રીવસથી તેની લક્ષ્મી વધવા લાગી અને યોગ વખતમા તે એક મહાન ધનવાન પુરૂષ બની ગયેા. છતાં પોતાના અભિમુદ્ધથી તે જરાપણ સલાહમાન ન થયેા. આજકાલ હોરો પરિ-મર્યાદા નિયમ લે છે, પછી કઈ સંયોગે લીધેલા નિયમથી જ્યારે લક્ષ્મી ઘણી વધી જાય છે. ત્યારે તે લક્ષ્મી સારે માર્ગે ખર્ચવાને બદલે પોતાના પુત્ર વા આ વિગેરેના નામપરં અમુક રકમ જાણી મે. નર્યાના નામે છે. પણ આમ કર્યુ તે નિયમ જાનવા કરામત છે. સકાર. સાચો પોતાને નિયમ ન જામત વર્ષેલા તમામ પૈસા એક સુદન મહિને વધાવવામા ખર્ચો ન કર્યો. અને જાણી પોતે જાનેજ દેનાતંત્રી તમામ ન જાત લેવા લાગ્યો તે જના પણ આજ્ઞાન્ય થયા તેના નર્યાનો. અને દેવદાન્યના મહા નર્યા વૃદ્ધિ કરતેલ દાન્ય ૧૪-૧૫ નાથી તેને શ. ૧૧ મત્રા તે નર્યા જાતે છે—

ચતુર્થી મહોત્સવરુપ ભક્તિ:

મદ્યાન્હિકાદિમહિમા જિનપુંગવાનાં, કુર્વંતિ યે સુકૃતિનઃ
કૃતિનઃ સુમન્વ્યા ।
કર્માણકં જગતિતે હિ મવાણકસ્ય મધ્યેવિધૂય શિવદં
શિવધામ યાંતિ ॥ ૧ ॥

ભાવચાગી એવા ઉત્તમ ભક્તિથી શ્રી અનેશ્વર પ્રભુને
અમૂલ્ય મહોત્સવાદિ મહિમા કરે છે, તેઓ આ જગતમાં
નિર્લેપ કરી આડ લાવની આદર આડે કમોનો નાશ કરીને
પરમ શારવણ સુખને દેનાર એવા પરમપદને પામે છે.

વિવેચન - પરમાત્માને ઉદ્દગિને આડ દિવસનો અગર
અમુક દિવસનો જે મહોત્સવ કે-વો. તે પણ એક ઉત્સવ કેપ ભક્તિ
છે પરમાત્માની ત્રણ પ્રકારની ભક્તિ પ્રથમ સવિન્ન- જગાવવામાં
આવેલ છે તેટલી તે ત્રણ ભક્તિ ઉપયોગી છે તેટલીજ આ ચાથી
ઉત્સવકેપ ભક્તિ પણ કેવલ કાવ્ય અને નીચ- નેત્ર નિધવામાં
મદદગાર છે આજ વર્તન-પદ ઉપરના સૌક્ય શાસ્ત્રકાર મદારાજ
કે- જે- કે- જે ભવ ભવચરણની એવા પાત્રને મંગલ લક્ષ્મીના
અપૂર્વ લાભ પ-મ-માત્રા આ દિવસને મહોત્સવ કે-ને લીધે છે.
એટલે આડ દિવસ સુખી, અ-ગી પૂજા લાવના ગીત, નાન, નૃત્ય,
મદિત્ર વિનેરે કાઠમાડયા મહોત્સવ કે- એન પ્રવચનની પ્રમાણના
તેવાની ન-મીને અપૂર્વ નાન કે- જે- આનંદ ॥

વાદી.

અઠ્ઠાઈમહોત્સવથી ચતા ફાયદા અને તેને કરવાની રીત તથા સ્થલ બતાવ્યું; પણ આ પ્રમાણે અઠ્ઠાઈમહોત્સવ કરવો કયા શાસ્ત્રમાં કહેલ છે ? અને પૂર્વે કોણે કર્યો છે ? કોને ફળ મળ્યું છે તે પ્રથમ જણાવવા ખાસ જરૂર છે. શાસ્ત્રના આધાર વિના માત્ર કદપનાથી તમો કહેતા હો તો કોણ જાણે !

શંકાનું સમાધાન—

અઠ્ઠાઈ મહોત્સવ તે અનાદિ સિદ્ધ છે. શાસ્ત્રમાં મહોત્સવ કરવાની પ્રશુની આસા છે. અઠ્ઠાઈમહોત્સવ તીર્થકરના હરેક કસ્યાણુક વખતે દેવતાઓ નંદીશ્વર દ્વીપે જઈને કરે છે. અને રાત્રીઓ તથા વિધાધરો વિગેરે પોતપોતાના સ્થાને કરે છે, તેમજ બે શારવતી અઠ્ઠાઈ—તથા ચાર અશાસ્વતી અઠ્ઠાઈ કહેલ છે. આ અઠ્ઠાઈમાં આડ દીવસનો મહોત્સવ દેવતાઓ કાયમ માટે કરે છે. અને બીજાઓ પોત પોતાના સ્થાને મહોત્સવ કરે છે. આજ વાત ઉત્તરાધ્યયનસૂત્રની જુહત્ વૃત્તિના પાઠથી સ્પષ્ટ કરે છે.

॥ આહ ઉત્તરાધ્યયન વૃહદ્વૃત્તો ॥

દોમામયજન્તાઓ તત્થેગા હોઈ ચિત્તમાસંમિ અદ્વાઈચ્ચાઈ-
મહિમા ધીઆપુણ અસ્મિણે માસે ॥ ૧ ॥ એઆઓદોવિસાસય-
જન્તાઓ કરંતિ સવ્યદેવાવિ નંદીસરંમિ સ્વયરા નરા ય નિચણ્મુ-
ઠાણેમુ ॥ ૨ ॥ તહ જડમામિઅતિઅગં પઝોમવણા ય તહય-
દ્વચ્ચદ્ધકં જિણજમ્મ દિક્કલ કેવલ નિચ્ચાણાદગુ અસામદ્વચ્ચા ॥ ૩ ॥

અર્થ:—બે શારવતી યાત્રા કહેલ છે. તેમાં એક યાત્રા ચૈત્ર માસમાં, તે ચૈત્ર શુદ્ધ આડમથી પુનમ મુધીની અઠ્ઠાઈ કહેવાય છે. બીજી શારવતી અઠ્ઠાઈ આશ્વિન માસમાં, તે આશ્વિન શુદ્ધ આડમથી પુનમ મુધીની અઠ્ઠાઈ કહેવાય છે. આ બે શારવતી યાત્રાનો મહોત્સવ તમામ દેવો કાયમ નંદીશ્વર નામના આડમા દ્વીપમાં જઈને કરે છે,

કાયમ મહોત્સવ કરે છે. આ કારણને લઈને બે શાસ્ત્રી અકાઈ કહેલ છે અને ચાર અશાસ્ત્રી અકાઈ કહેલ છે. આ બન્ને અકાઈ-ઓમાં તેમજ જીનેશ્વર પ્રભુના કડ્યાણકના દિવસોમાં આપણી શક્તિ મુજબ મહોત્સવ કરી જન્મ કૃતાર્થ કરવો. દેવો પાસે ઋદ્ધિ સિદ્ધિનો કાંઈ પણ પાર નથી; છતાં તેઓ જાણે છે કે આ બધી ઋદ્ધિ-માંથી જરા પણ આપણી સાથે આવનાર નથી. આપણી સાથે જો કાંઈ આવનાર હોય તો માત્ર ધર્મજ છે. અને ધર્મની ઉત્પત્તિ પ્રભુ ભક્તિયોજ થનાર છે. આ શરીરથી કાંઈ આ ભવમાં ચારિત્રનો ઉદય આવવાનો નથી, તેમજ કાંઈ પણ પચ્ચણાણ બનવાનું નથી, કારણ કે દેવોને અવિરતિપણુનો ઉદય હોય છે. આથી ભવસમુદ્ર તરવાને પ્રભુ ભક્તિ સિવાય કોઈ ઉપાયજ નથી આમ ધારી તમામ નિકાયના દેવો પ્રભુની ભક્તિ તન મન અને ધનથી કરે છે. આજ વાત જીવા-ભિગમ સૂત્રના પાઠથી સ્પષ્ટ કરે છે.

॥ તથાચોક્તં જીવાભિગમે ॥

“ તત્થણં વહવે મવણવડ વાણમંતર જોડસ વેમાણિઆ દેવા તિહિં ચડમ્માસિણિં પજોમવણાણ અ અઢાહિઆઓ મહામહિમાઓ કરંતીતિ ”

અર્થ:—ભવનપતિ, બ્યંતર, જ્યોતિષ, અને વૈમાનિક આ મુજબ ચાર નિકાયના અનેક દેવો મળીને ત્રણ ચતુર્માસિક સંજાંધી ત્રણ અકાઈ તથા પર્યુષણ સંજાંધી એક અકાઈ તથા ચ શબ્દથી બીજી બે શાસ્ત્રી અકાઈ તથા પ્રભુના કડ્યાણકાદિના દિવસે નંદીશ્વરદીપે જઈને ત્યાં રહેલ શાસ્ત્રી જીન પ્રતિભાજીઓની પાને મહા મહોત્સવ આડ દિવસ પવન કરે છે. પ્રથમ જણાવી ગયા તે મુજબ સારાંશ એ છે કે જીઓની મુક્તિ ધણી નજીક છે એવા નિકટભાવિ દેવો પ્રભુના દરેક કડ્યાણકના વખતે જાતે દાઝર ચાય છે. અને સાક્ષાત્ પ્રભુની અનેક પ્રકારે ભક્તિ કરે છે અને ત્યાર પછી નંદીશ્વર દીપે જઈ ત્યાં પણ મહામહોત્સવ કરે છે. તે મુજબ શાસ્ત્રી, અશાસ્ત્રી અકાઈમાં પણ મહામહોત્સવ કરે છે. તેમજ પોતપોતાના સ્થાને રહેલ શાસ્ત્રી

અર્થ:—શ્રી સયે શ્રીમાન્ વજ્ર સ્વામિને વિનંતિ કરી કે હે સ્વામિન્ ! તીર્થોની ઉત્તતિ કરવાને નિરંતર સાધુ પુરૂષો પણ ઉદ્યમ કરે છે, તે કારણથી આપશ્રીએ પણ તીર્થરૂપ જનશાસનની પ્રભાવના કરવી જોઈએ. જોધ રાજ્યએ જનમદિરમાં પુષ્પો આપવાને માગી લોકોને મનાઈ કરવાથી પુષ્પો વગર પ્રભુભક્તિ કેવી રીતે કરવી ? એટલા માટે આપ સર્વ વાતે સમર્થ છો, તેથી દેશકાળ લાભાલાભ જાણી આપશ્રીએ પ્રવૃત્તિ કરવી જોઈએ. આમુજબ સંઘની પ્રેરણાથી અને મહાન્ લાભ થવાનો છે આમ યુત્તરાનથી જાણી, પોતે આકાશ-ગામિની વિદ્યાથી માહેશ્વરી પુરીમા ગયા અને તડિત નામના માગીના બગીચામાંથી તે માગીએ ઘણા પુષ્પો આપ્યા તે, તેમજ હિમવાન્ પર્વત ઉપરથી શ્રી દેવીએ એક સહસ્ર પત્ર કમળ આપ્યું. આ બધા પુષ્પો તિર્થંકુ જૂંલક નામના દેવે બનાવેલ વિમાનમાં ભરી દેવો સાથે પોતે બડા આબંડબરથી વિમાન સાથે સુલિક્ષ્મપુરમાં આવ્યા. વિમાન સાથે દેવો તથા પુષ્પોનો મોટો સમુદાય જોઈ, જોધરાજ પોતાનો ગર્વ છોડી દઈ ગુરૂમહારાજના ચરણમા પડયો, અને અનેક જોધોએ જૈનધર્મનો સ્વીકાર કર્યો અને તમામ જનમદિરમા આડ દિવસપર્યંત મહામહોત્સવ કર્યો અનેક જોધો ધર્મમા દ્રઢ થયા. નવા અનેક જોધો ધર્મમા ઢાખલ થયા, આ મુજબ જનપ્રવચનની પ્રભાવના કરવી. સાંપ્રત કાલમા ઘોડાજ વર્ષ ઉપર થયેલા શ્રીમાન્ હીરવિજયજી સ્ફરિ મહારાજ તથા શાંતિચંદ્ર ઉપાધ્યાયજી મહારાજે અકબર બાદ-શાહને જીવદયા સળથી ધણો મરન ઉપદેશ આપી જીવદયાની લાગણી હૃદયમા ધણી ઉત્પન્ન કરી હતી. આથી અનેક જોધો મારવા માટે એકલા કર્યા હતા તે તમામ છોડી દીધા અને ગુરૂમહારાજના વચનથી પર્યુવણ પર્વની અઠાઇમાં—દશ દિવસ સુધી અમારિ પટહ વગડાવ્યો. તેમજ ત્યારપછી શાંતિચંદ્ર મહારાજના અનેક ચમત્કારોથી લગભગ છ મહિના સુધી જીવદયા પાળવાના કર-માનો તેના તમામ દેશમાં મોકલી દીધા અને શત્રુજય, ગિરનાર, સંમેતશીખરજી, આણુજી વિગેરે તીર્થો જોટ તરીકે અર્પણ કરવાના

પડતું નથી, તીર્થ ભૂમીમાં દ્રવ્યનો વ્યય કરવાથી પ્રાણીઓ સ્થિર સંપદાવાલા થાય છે અને પ્રભુને પૂજનાર પણ પૂજનીક થાય છે॥ ૧૥

વિવેચન—તીર્થ યાત્રા કરવાનો હેતુ જણાવતાં યાત્રકાર મહારાજ જણાવે છે કે, તીર્થભૂમી ઉપર અનેક મહાત્માઓ જ્ઞાનધ્યાનમાં મગ્ન રહેલ હોવાથી તેમજ અનેક હવેા મોક્ષ ગયેલ હોવાથી તેમના ચરણકમલથી તેમજ તેમના પરમાણુઓથી તે જગ્યા પવિત્ર બનેલ છે, આ હેતુથી તીર્થભૂમિકાને પવિત્ર ગણવામાં આવે છે. આ પવિત્ર તીર્થભૂમિકાના રત્નનો સ્પર્શ કરનાર માણસ પાપરૂપી રજથી રહિત થાય છે. પૈસા કમાવવા માટે જેમ લોકો દેશાંતર પર્યટન કરે છે, તેવી રીતે પોતાના આત્માના બહા માટે જે લોકો તીર્થભૂમિમાં પ્રભુના દર્શન કરવા માટે અને તે સાથે જ્ઞાની ગુરુના દર્શન માટે પર્યટન કરે છે તે લોકો ચાર ગતિરૂપ સંસારમાં કદી પાતુ જમણુ કરતા નથી—રજજતા નથી જે મનુષ્યો નાત, જાત વિવાહ અને લગ્નના પ્રસંગે પોતાની વાહવાહ કહેવરાવવા ખાતર હજારો રૂપીયાનું પાણી કરે છે, તેનો બઠલો લોકો વાહવાહ કરે નેટલો છે, પણ તેના કરતાં તે પૈસા તીર્થની ભૂમિમાં, મુપાત્રદાનમાં, પ્રજુબક્તિમાં અને અકુલમહોત્સવ અગર હોળીદાર તેમજ પડનપાડનમાં જો ખરચવામાં આવે તો તે લગ્નની સ્થિર થાય છે, એટલે કાયમ માટે તેની પાસે લગ્નની ટકે છે અને રૂઢિ પામે છે. જે મનુષ્યો રાતદિવસ પૈસાના પૂજારી બને છે અને સારે ઠેકાણે ખરચના નથી, તેઓ આખરે હરાન થાય છે, પણ જેઓ પોતાનો પૈસો પ્રજુની સેવાભક્તિ, જહુમાન અને તીર્થનો પ્રબાવનામાં જ ખરચે છે, તેઓ પોતેજ આ લોકમાં પૂજનીક થાય છે લોકો તેઓનો સારો નિકાર કરે છે, માન આપે છે અને પરલોકમાં પણ મહા પૂજનીક દાદિકપણે ઉત્પન્ન થાય છે. આ બધા પ્રવાસ તીર્થ ભૂમિકાનું પાવન થયેલો થાય છે. વળત રજા લોકો તો પવન મદાન કે વહા થાય છે. પરમ શાંતિ મળે છે. તીર્થભૂમિકાનું વાગાવજી થવા જ પવિત્ર છે. જગી આ પવિત્ર રચનાની સ્પર્શના કરવા અનેક મહાત્માઓ

યાત્રાના જખત માટેજ નથી; પણ આટલું તો ચોક્કસ છે કે યાત્રાના દાઇમે દેવ, ગુરૂ અને ધર્મ ઉપર હૃદયની પૂર્ણ લાગણી હોવી જોઇએ કે જેથી સારો લાભ મળે. બીજે ઠેકાણે આ “ડી” ની જગ્યાએ “ગુરૂ સાથે પદચરીએ” આમ જણાવેલ છે. એટલે ગુરૂમહારાજની સાથે યાત્રા કરવી આમ જણાવેલ છે. આ મુજબ જોથી “ડી” બને છે. “સર્વ સચ્ચિત્ત પરિહારી” આ પાંચમી “ડી” છે યાત્રા કરવાનાં સમયમાં તમામ સચ્ચિત્ત વસ્તુનો ત્યાગ કરવો જોઇએ, જે માણસ એકા-સણું કરે છે, તેને આ પાંચમી “ડી” આવી જાય છે; પણ જે એકા-સણું કરી શકતા નથી, તેઓએ તો ખાસ સર્વ સચ્ચિત્તને ત્યાગ કરવા જરૂર છે. ઉનું પાણી પીવું અને કાચી લીંટીતરી વિગેરે સચ્ચિત્ત વસ્તુ ખાવી નહિ. ઘર આગળ તો આપણે સચ્ચિત્તાદિ ખાઇએ; છીએ પણ તીર્થ ભૂમીમાં જો કાંઈક તેમાં એાછાશ થાય અગર તદ્દન ન ખવાય તો સારો લાભ મળે. આમ સમગ્ર સચ્ચિત્તનો ત્યાગ કરવો આ પાંચમી “ડી” જણવી.

“બ્રહ્મચારી” આ છઠી “ડી” જણવી એટલે ઘર આગળથી નીકળ્યા ત્યાંથી માંડી પાછા યાત્રા કરી ઘેર પહોચીએ ત્યાંથી બ્રહ્મચર્ય જન ધારણ કરવું જોઇએ. ઘર છોડી તીર્થ ભૂમીમાં આ-રિમક ગુણ કાંઈક અંશે પ્રગટ કરવા જઈએ છીએ, અને ત્યાં પણ મૈથુન ધર્મ સાથેજ રહ્યા હોય તો પછી તે ગુણની આશા રાખવી તદ્દન નકામી છે, માટે આનંદહિનેથી જનોએ પ્રથમ તે ઓસ સર્ગ પૂજી કરવો ન જોઇએ; પણ મદાય ઘરના માણસોને સાથે લીધા હોય તો પછી ઉપર જણાવેલ બ્રહ્મચર્ય જન પાળવા ખાસ લક્ષ્ય રાખવું. આ છઠી “ડી” છે. આ છ “ડી” પાળવા પૂર્વક જે બાબતોની જીવો યાત્રા કરે છે, તેઓએજ પાતાનો જન્મ ફૂટાર્થ કરેલ છે

॥ તદેવાહ ॥

નૈરાત્મા મુપવિવિનો નિજ કલ તૈ નિર્મલં નિર્મિતં ।

તૈઃસંમાર મદાંધરૂપ પતતાં દમ્નાવલંચોદ્દે ॥

અનેકું દગલું મરે, રાતુંજય સામું જેહ;
અપમકહે મવકોડના, કર્મ સપાને તેહ ॥ ૧ ॥

શ્રીમાનુજયમદેવ પ્રભુ જણાવે છે કે, જે માણસ ત્રિદાસદશની

જાતના કરવાના ઈરાદાથી રાત્રીના અંતર્યામી સનમુખ એક એક ડગલું
ભરે છે, તે ડગલે ડગલે કોડો ભવના પાપને ખખાવે છે. આ વાત ઉપર
જણાવેલ તપ-જપ અને રાત્રીના સ્વરૂપ આત્મા તરફ ધ્યાનમાં
આમગ લખવાથી કોડો ભવના પાપો યોગ્ય દાઈમમાં ખખાવે છે, તે
વાત બરાબર ઘટી શકે છે, પણ તપ, જપ અને ધ્યાન સિવાય સામાન્ય
પ્રકારે ગિરિ સનમુખ પમલાં ભરવાથી આ વાત સંભવી શકિત નથી,
કારણ કે આપણે અનેકવાર છરી પાગલાં રાત્રીના અંતર્યામી અને
પરથી માંડી રાત્રીના અંતર્યામી અનેક ડગલાં ભર્યાં છે, હવે એક
એક ડગલે કોડ ભવના કર્મ ખપે તો પછી અનેક ડગલે તો જરાપણ
કર્મ રહેવું ન જોઈએ અને નાનકડા કેવળશાન થવું જોઈએ; છતાં
જ્યારે કેવળશાન થવું નથી અને કર્મક્ષય ઉપર કદા મુજબ થતો
નથી તો પછી તેમ જાણી કાઠ કારણ હોવું જોઈએ, આ પુણ્ય
નમસ્કાર તેવું છે અને આ કારણ ઉપર કદી આવ્યા તે મુજબ જપ-
તપ અને ધ્યાન જે આ કારણ ઉપર કદા મુજબ કર્મ ક્ષય થાય
તેમ જરાપણ શક્ય નથી. આમ જમણે ત્રિયે યાત્રા કરતી વખતે
જપ જપ અને વાન આ રહે; તપ તપ કદામ જેવા જરૂર છે આજ
કાલ તપની જગ્યાએ ત્રિયે કાઠ કારણ ઉપર જરૂરી જગ્યાએ એક બીજાની
જોડવાથી થાય છે અને આત્માની જગ્યાએ અશુભ વિચાર, અગર
આ જગ્યાએ વાન થાય તે તેમ જાણી મુખને કંપેશ જરૂર છે એ
જાણી મુજબ મધ્યે છે એમ કહેવામાં નાને હોઈ નથી, પણ મોટો
જાણી જાણે નજરે આવે છે આ તેમ જાણી કાઠ ઉપર જણાવેલ
જપ અને વાન આ રહે; તપ તપ કદામ જેવા જરૂર
જાણી મુખને કંપેશ જરૂર છે એમ કહેવામાં નાને હોઈ નથી, પણ મોટો
જાણી જાણે નજરે આવે છે આ તેમ જાણી કાઠ ઉપર જણાવેલ
જપ અને વાન આ રહે; તપ તપ કદામ જેવા જરૂર

॥ તીર્થયાત્રા ફલ ॥

સદાશુભધ્યાનમસાર લક્ષ્મ્યાઃ ફલં ચતુર્ધાસુકૃતાપ્તિર્લ્લઃ
તીર્થોન્નતિસ્તીર્થકૃતાંપદાપ્તિર્ગુણા હિ યાત્રાપ્રમવાઃ સ્યુરેતે ॥ ૧ ॥

ભાગ્યશાલી જીવો અસાર એવી લક્ષ્મીના કૃત્તને પ્રાપ્ત કરવા હજારો ગાઉ દૂરથી શત્રુજ્યાદિક તીર્થોની યાત્રા કરવા આવે છે અને યાત્રા કરી ચાર પ્રકારના ઉત્તમ શુભને પ્રગટ કરે છે. ૧ પ્રથમ શુભ શુભ ધ્યાન, ૨ બીજો શુભ ઉચે પ્રકારે પુણ્યની પ્રાપ્તિ, ૩ ત્રીજો શુભ તીર્થની ઉત્પત્તિ, અને ૪ ચોથો શુભ તીર્થ કરપદની પ્રાપ્તિ. આ મુજબ ચાર શુભો અગર ચાર ક્ષેત્રો તીર્થની યાત્રા કરવાથી પ્રાપ્ત થાય છે.

વિવેચન—ભાગ્યશાલી જીવો પોતાને મળેલ લક્ષ્મીનો સારો લાભ લેવા તીર્થની ભૂમી ઉપર જાય છે; અને ત્યાં જઈને પ્રભુભક્તિ પૂર્ણ—આંગી વિગેરે તથા સુપાત્રમા દાન, સાધર્મિક વાત્સલ્ય વિગેરે શુભ કાર્યો કરી પોતાને મળેલ લક્ષ્મીનો અપૂર્વ લાભ લે છે. તીર્થ યાત્રા કરવા ડુંગર પર ચડતા મનમાં માત્ર પ્રભુનું જ સ્મરણ, વચનથી પણ પ્રભુનીજ સ્તુતિ અને કાયાથી પણ પ્રભુના દર્શન કરવા. પ્રભુની પૂજા કરવી, આમાજ તણાલીનતા હોવાથી પાછા નિચે ઉતરી મકાનપર પહોંચતા સુધી શુભ ધ્યાન રહ્યા કરે છે. તીર્થ યાત્રાનો મહાન્ શુભ પ્રથમ આ છે. અને શુભ ધ્યાનથી પુણ્યાનુભવી પુણ્ય ઉત્પન્ન થાય છે. વહી પોતાનો પેસો તીર્થની જગ્યાએ શુભ ખાતામા ખરચવાથી તીર્થની ઉત્પત્તિ થાય છે. અને તીર્થની ઉત્પત્તિ કરવા સાથે તીર્થાધિપતિની એક ચિત્તથી સેવા કરવાથી તીર્થ કર નામ ગૌત્ર બંધાય છે. આ મુજબ તીર્થ યાત્રા કરવાનું ચાર પ્રકારે કૃત્ત જ્ઞાની મહારાજે જણાવેલ છે આમ સમજી આત્માના હિતેશ્વર મનુષ્યોએ વિધિ પૂર્વક તીર્થયાત્રા કરવા પ્રયત્ન કરવો. તીર્થયાત્રા નામની પાંચમી ભક્તિ પૂર્ણ કરતા જણાવે છે.

લભ્યં જન્મ ફલં કૃતંચ કુગતિદ્વારક સંરોધનં ।
યે રથયંજય મુખ્ય તીર્થં નિવરં વાયાનુ કૃમોદયમઃ ॥ ૧ ॥

એ ભાગ્યશાળી જીવોએ ઉપર જણાવેલ વિધિ પૂર્વક થયુંજાય,
ગિરનાર, સંભેત્તશિખર વિગેરે તીર્થોની યાત્રા કરવામાં ઉદ્યમ કરેલો
છે તેઓએજ પોતાના આત્માને પવિત્ર કરેલો છે, પોતાના કુળને
નિર્મલ કરેલું છે, સંસાર રૂપ અંધ કુવામાં પડતા માણસોને હજાર
વડેબન રીપેર છે અને તેઓએજ જન્મનું કૃત્ર મેળવ્યું છે. તથા
કુગતિના દ્વારને અટકાવેલ છે. ॥ ૧ ॥

॥ યદુક્તં ॥

મદ્દુષ્યં મત્તવૃત્તે જન્મ મિદ્રણં મમાધયઃ ।
મંપદ્મતુર્વિધો લોકે મકાગઃ પંચદુર્લભાઃ ॥ ૧ ॥

જન્મની આજીવન દુર્લભ વસ્તુ મેળવવા
જન્મને તે કે. ૧ નોતી.

ચિત્તસ્ત શુભિમાણ સમણાણં પંચ કોટિ પરિવરિઓ ॥

નિમ્મલ જસ પુંડરિયં જયત તયં પુંડરિય તિત્તવમ્ ॥ ૨ ॥

અર્થ:—આ ચાલતી અવસર્પિણી કાળમાં પ્રથમ ચક્રવર્તિ ભરત રાજાના પુત્ર ઋષભસેન અને કે જે પ્રથમ તીર્થંકર ઋષભદેવ પ્રભુનાં પ્રથમ ગણધર પુંડરિક નામના શત્રુંજય નામના તીર્થ ઉપર ચેત્ર શુદ્ધ પુનમના દિવસે પાંચ કોટ સુનિની સાથે અણસણ કરી પરમપદને પ્રથમ પ્રાપ્ત થયા, તે પુંડરિક ગણધર મહારાજના નામથી પ્રગટ થયેલ અને ઉત્ત્વલ પુંડરિક કમલના જેવો જ્યા છે જેનો એવું પુંડરિક નામાતીર્થ જ્યવંતુ વરતો.

વિવેચન—આ ચાલતી અવસર્પિણી કાળના ત્રીજા આરામાં શ્રીમાન્ ઋષભદેવ પ્રભુ યુગલિક ધર્મ નિવારણ કરીને પ્રથમ ધર્મ પ્રવર્તક થયા; તેમજ આ સંસારની તમામ વ્યવસ્થા તેમજ શીરપ કળા વિગેરે લોકોના હિતની ખાતર તેઓશ્રીએજ અદુસ્થપણમાં બતાવી છે. આથી લાખ પૂર્વ સંસારપણામાં રહીને પછી તેઓશ્રીએ દિક્ષા સ્વીકાર કરી એક હજાર વર્ષ છદ્મસ્થ અવસ્થામાં વિચરી ફાગણ વહી એકાદશીના દિવસે કેવલ જ્ઞાન પ્રગટ કરી, ચતુર્વિધ સંઘની સ્થાપના કરી. તે વખતે ભરત ચક્રવર્તિના પાંચરો પુત્ર અને સાતસો પૌત્રોએ દિક્ષા લીધી, તેમા મુખ્ય ઋષભસેન પ્રમુખ ચૈરાશીને ગણધર પદી આપી. ઋષભસેન ગણધરનું બીજું નામ પુંડરિક ગણધર પણ છે આ પુંડરિક ગણધર મહારાજે લવના પ્રાંત સમયે ઋષભદેવ પ્રભુને પુછ્યું કે, માતૃ નિર્વાણ (મોક્ષ) કઈ જગ્યાએ થશે ? જેના ઉત્તરમા પ્રભુએ જણાવ્યું કે તમારું નિર્વાણ શત્રુંજય તીર્થ ઉપર થશે અને તમારા નામથી આ તીર્થ પ્રગટ થશે અને જગનમાં આ તીર્થનો મહિમા ઘણો ફેલાશે. આ તીર્થ ઉપર પૂર્વ નવાણવાર હુ ગયેલ છું. આ અવસર્પિણીમાં આ તીર્થનો પ્રાદુર્ભાવ મારાથીજ છે, વગી આ તીર્થ પ્રાયે શાસ્વતું છે. ગાંધ્ય ચૌવીશીના બીજા નિર્વાણ પ્રભુના શિષ્ય કદંબનામા ગણધર એક કોટ સુનિ સાથે મોક્ષે ગયા છે. વગી ભાવિકાળમાં નેમનાથ છન વિના બીજા બાવીસ તીર્થંકર આ

શ્રી

આત્માનન્દ પ્રકાશ

જીન કોમમાં અતિ ફેલાવા સાથે પ્રખ્યાતિ પામેલું આ
માસિક આ સમા તરફથી અદાર વર્ષ થવા પ્રતિભાસે પ્રગ
કરવામાં આવે છે. તેમા આવતા ધાર્મિક, વ્યવહારિક અને
નૈતિક સંબંધી ઉત્તમ લેખોથી આપણી કોમમાં નીકળતા માસિક
કોમાં તે પ્રથમ પંક્તિ ધરાવે છે. દર વર્ષે તેના માહકોને વાચ
નનો ગહોગો લાભ આપવા સાથે વર્ષ પૂર્ણ થતા પહેલાં નવીન
દ્રવ્યાનુયોગ વગેરેના વિષયથી ભરપૂર એક ઉત્તમ મધ્ય મુંદ
બાઇન્ડીંગથી અલકૃત કરી દર વર્ષે ભેટ આપવામા આવે છે.
એકજ પદ્ધતિએ આવી ભેટનો લાભ આ માગિન્જ અપે ડ
હાલમાં તેનું અદાનું વર્ષ ચાલે છે. ગુડ્સર્વિસ નિમિત્તે નીકળતા
આ માસિકની લઘુ વય છતાં માહકોની ગંદાગી તથા તેમ
તેની ઉત્તમતાનો પુરાવો છે તેનું કદ હાલમાં મોટું કંવામ
આવ્યું છે. તેમજ સખ્ત મેધચારી છતાં સાદિન્યના વૃદ્ધિ કંવ
માટે તેની તેજ કિંમત વાંચિક મૂલ્ય રૂ. ૧ ૦ ૦ પાંદોજ આ
આના સખવામાં આવેલ છે તેના પ્રમાણમાં લાભ વિશેષ છે
નરે જ્ઞાન આનંદમાં વપરાય છે, જેથી દરેક જન બંધુઓ
તેના માહક થઇ અવરય લાભ લેવા સુકડુ નહિ.

